

Bloemlezing uit
Middelnederlandsche Dichters

door

Dr Eelco Verwijs

III

Zutphen - W. J. Thieme & Cie

This book belongs to
THE CAMPBELL COLLECTION
purchased with the aid of
The MacDonald-Stewart Foundation
and
The Canada Council

CAMPBELL
COLLECTION

DERDE DEEL
MENGELPOËZIE

BLOEMLEZING
UIT
MIDDELNEDERLANDSCHE
DICHTERS

BIJEEVERZAMELD
DOOR
DR EELCO VERWIJS

VIERDE UITGAVE
BEZORGD DOOR
DR F. A. STOETT

DERDE DEEL
MENGELPOËZIE

ZUTPHEN — W. J. THIEME & CIE.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Ottawa

VOORBERICHT.

In deze nieuwe uitgave van het derde deel van Verwijs' Bloemlezing heb ik gemeend, de volgende wijzigingen te moeten aanbrengen. Het op bl. 124 der eerste uitgave voorkomende gedichtje „Zoet gedenken”, is in dezen druk niet weder opgenomen, daar het niet uit de Middeleeuwen is, maar door den verzamelaar der „bloemen” vertaald naar het gedicht van Walther von der Vogelweide (ed. Pfeiffer, bl. 23), getiteld „Unter der Linde”. Evenmin is in deze uitgave opgenomen het op bl. 141—144 voorkomende gedicht „de Jonge Coenraet”, dat evenmin een echt gedicht is uit de Middeleeuwen. Ik kan evenwel niet zeggen, hoe Verwijs er aan gekomen is of waar hij de stof heeft gevonden ¹⁾. In plaats van deze beide verzen heb ik enkele andere gedichten ingevoegd, n.l. die welke voorkomen op bl. 141—144, en een op bl. 150 (Aan Maria). Ook heb ik aan eene andere bewerking van het bekende „Stabat mater” de voorkeur gegeven. Behalve omdat de verzen mij voorkwamen in eene bloemlezing geen slecht figuur te maken, is deze invoeging geschied om het glossarium met de bladzijden van den nieuwen druk in overeenstemming te houden. Hetzelfde glossarium heeft mij aan den anderen kant van ingrijpender veranderingen teruggehouden: ik zou anders gaarne sommige stukken door andere hebben vervangen, en met name ook de platte klucht, waarmede het boek besluit, tegen een andere hebben verwisseld.

Even als in den herdruk van het tweede deel voeg ik ook aan het derde deel aantekeningen toe, die, naar ik vertrouw, de bruikbaarheid van het boek zullen verhoogen.

J. VERDAM.

Amsterdam, Juni 1884.

¹⁾ Het is de vertaling van een ouddeensche ballade „Ungen Sveidal”. Verwijs heeft niet onmiddellijk naar het origineel maar naar een Duitsche vertaling gearbeid.

Deze nieuwe druk is wat den inhoud aangaat bijna geheel gelijk aan den vorigen; alleen zijn vele der aantekeningen weggelaten, nu er een glossarium op de drie deelen verschenen is, en bovendien het *Middelnederlandsch Woordenboek* van Prof. Dr. J. Verdam, benevens diens *Mnl. Handwoordenboek* en enkele Mnl. spraakkunsten de gewenschte hulp en voorlichting verschaffen.

F. A. STOETT.

Amsterdam, October 1913.

In dezen druk is de platte klucht van Lippijn weggelaten en vervangen door die van den Buskenblaser. Overigens is hij gelijk aan den vorigen.

F. A. STOETT.

Amsterdam, Juli 1924.

INHOUD.

	blz.
SPROKEN	I
PYRAMUS EN THISBE	I
VAN TWEEN GHESELLEN DIE ELC VOER ANDREN	
STERVEN WILDEN	9
VAN DRIEN GHESELLEN DIE DEN BAKE STALEN	17
PIETER VAN IERSELE	23
WISEN RAET VAN VROUWEN	23
HOE EEN KEYSER TWEE PRINCHEN DEDE VER-	
SOENEN	29
HEIN VAN AKEN	31
ROMAN VAN DE ROSE, vs. 1997—2594	31
ROMAN VAN LIMBORCH, B. IV, vs. 1258—1849	47
WILLEM VAN HILDEGAERSBERGH	62
VAN MER	62
VAN DEN MEERBLADE	67
EEN ONDERSCHEIT VAN HILIC ENDE GHEESTE-	
LIKEN LUDEN	70
VANDER DRIEREHANDE STAET DER WERLT	76
DIRC POTTER	86
DER MINNEN LOEP B. I vs. 723—1022	86
„ „ „ B. II vs. 119—402	94
„ „ „ B. II vs. 4125—4268	101
LEGENDEN	105
GILLIS DE WEVEL	105
LEVEN VAN ST. AMAND, I. vs. 1904—2073	105
BROEDER GERAERT	110
LEVEN VAN SINTE CHRISTINA, vs. 495—660	110
LYRISCHE POËZIE	115
MINLIKE ENDE GOET	115
JONCFROUWE EDEL GOEDERTIEREN	116
EENS MEIENMORGENS VROE	117
ONGELIJC STAET ONS DIE MOET	118
ALS ONS DIE LINTEN WERT GHEBOREN	118

	blz.
TROUWE, ERE, GOET	120
SCINC HER DEN WIJN	121
SO WIE BI LIEVE IN RUSTEN LEIT	122
EGIDIUS, WAER BESTU BLEVEN?	122
NEEMT DAS VOR GOET	123
ALOEËTTE, VOGHEL CLEIN	124
GHEQUETST BEN IC VAN BINNEN	125
MIJN HERT ALTIJT HEEFT VERLANGHEN	125
GOD GHEVE ONS EENEN BLIDEN WERT	125
HI SPRAC: LIEF, WILTU MIJNS GHEDINCKEN	126
IN EEN PRIEEL QUAM IC GHEGAEN	128
WI WILLEN VAN DEN KERELS ZINGHEN	129
DEN DAGH EN WIL NIET VERBORGHEN SIJN	131
NAER OOSTLAND WILLEN WY RYDEN	131
IC SIE DIE MORGHENSTERRE	132
IC SECH ADIEU	133
HET DAGHET IN DEN OOSTEN	134
HET WAREN TWEE CONINCSKINDEREN	136
WILDY HOREN EEN GOET NIEU LIET	138
WAT DINGE MEN MET HERTEN DOET	141
ALTOES MOETEN MIJN OGHEN SIEN	141
IC LATE HAER GERNE AFSLAEN MIJN HOVET	142
SOLAES, GOD GHEVE U GOEDEN DACH	142
ANE U, REYNE CREATURE	143
IC WIL TE LANDE RIDEN	144
GEESTELIJKE LIEDEREN.	
MARIA STONT MET GROTEN ROUWE	149
VROUWE, MOEDER ALRE VROUDE	150
HET IS EEN DAGH VAN VROLICHEDEN	150
ONS GHENAKET DIE AVONTSTAR	152
GOD GROET U CONINGHINNE	153
OCH WAER IC IN MIJNS VADER LANT	155
DRAMATISCHE POËZIE	
EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT	157
DIE SOTTERNIE VAN „DIE BUSKENBLASER”	189
AANTEKENINGEN	196

MENGELPOËZIE.

S P R O K E N.

W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
Dichtk. III, 301—321.

J. TE WINKEL, *Gesch. der Nederl. Letterkunde* I,
460—472.

„ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Letterkunde II, 80 vlgg.

G. KALFF, *Gesch. der Ndl. Letterkunde* I, 454—468.

ROMANIA, 1912, p. 32—57: Le poème de Piramus et Tisbé.

Pyramus en Thisbe.

Belgisch Museum, X, 89—98; Taalkundige Bijdragen, I, 244—254.

*Van twee kinderen die droeghen ene starcke
minne, een ontfarmelijc dinc.*

Wilen een stuc hier te voren
 Waren twee kinder geboren
 Ter stat die Babilonien hiet,
 Also als men ghescreven siet;
 5 Deen hiet Tisbe, dander Piramus.
 Een muer sciet haer beider huus.
 Die kinder waren wel gheboren;
 Haer scoenheit ginc verre te voren
 Vore alle, die men tier stonde
 10 In den rike vinden conde.
 De kindere waren salech vroe,
 Daer holpen alle die gode toe:
 Apollon makese beide wijs;
 Maer een gaf hen der minnen prijs:
 15 Venus die vrouwe makese scoene,
 Datse daer af droeghen croene;

- Juno gaf hen goet ende scat,
 Ende Cupido holpen bat:
 Hi dedese oefenen goede werke,
 20 Ende onderminnen even sterke
 Met herten ende met ghedachte;
 Nauwe men die kindre wachte,
 Maer die kindre minneden stille
 Verholenlike met enen wille:
 25 Si daden al der minnen raet
 Sonder dorperliker daet.
 Maer dongheval dat comen moet,
 Dat den minnare onsachte doet,
 Quam hem beiden al te saen.
 30 Men liet den maghen verstaen,
 Dat Tysbe ende Piramus
 Ghelieve souden sijn aldus.
 Doen benam men hen dat spreken,
 Sien, wincken ende ander treken,
 35 Dat antwerden ende dat vraghen,
 Ende oec boetscapen draghen,
 Dat deen den andren niet spreken en mach,
 Noch van minnen doen ghewach.
 Wat moghen doen die twee ghelieve,
 40 Die met minen no met brieve
 En moghen onderspreken niet?
 Des doeghden si beide swaer verdriet.
 Ghemeerdert es nu haren noet:
 Si baden beide om die doot,
 45 Si peinsden vele ende sweghen stille;
 Maer selden hadden si haren wille.
 Dit herdense meneghen dach,
 Dat elc anderen niet en sach.
 Eenwerf was Tysbe opghestaen,
 50 Als die der minnen niet en conde ontgaen,
 Eens morghens in die dagheraet;
 Haer selfs en wiste si ghenen raet;
 Si ginc vort ende weder,
 Si sach opwert ende neder.
 55 Daer si ginc aldus allene,
 Versach si in den muer een kene,

- Neven der kokenen, ende leeter vore:
 Daer sach si banderside dore.
 Soe langhe ginc si al daer staen,
 60 Ende Piramus quam daer ghegaen
 Bi avontuere met gherake.
 Nu moghdi horen hare sprake,
 Daer hem na langde over een jaer.
 Hi seide: „Tysbe, sidi daer?”
 65 Blide haddense den moet.
 Daer elc vore die*clove stoet,
 Waende elc anderen cussen saen,
 Ghelijc si voren hadden ghedaen;
 Maer die muer, diere tusschen stoet,
 70 Benam haer beiden haren spoet.
 Doen custen si al sonder biden
 Den muer, daer elc stont an een side.
 Daer na claghdense haren noet
 Ende hare pine even groet,
 75 Waken, suchten ende beven,
 Ende daer na haer droeve leven.
 Doen begonde dus haer tale
 Tysbe, die overscoene smale:
 „Ay Piramus, ghine mint mi niet!”
 80 — „Ic doe, lief, wat mijns gesciet;
 Merket bi u selven dan!
 Mach u verhoghen enech man,
 Welctijt dat ghi mi niet en siet?
 Neent! alsoe es mi ghesciet.
 85 Al waric alsoe riken man
 Van haven, als men vinden can,
 Ende alsoe scoene als Absaloen,
 Ende alsoe wijs als Salomoen,
 Dat en mochte mi hulpen twint,
 90 In moeste u scouwen, lieve kint”.
 Dus claghden si haren aerbeit,
 Haren rouwe ende haer grote leit,
 Dat si hadden nacht ende dach,
 Ende hem ghebreken niet en mach.
 95 Nu moghdi Tysbe horen spreken,
 Die metter minnen was ontsteken:

- „O leider muer, onsalech deel!
 Waeromme bestu dus gheheel?
 Hoe dicke hebdi ons benomen,
 100 Dat wi te gader souden comen,
 Ende der minnen gherne plaghen:
 Die duvel moeti henen draghen!”
 Doen sprac die scone Piramus:
 „Tysbe lief, hoe comet dus?
 105 Wi en sijn doot no en leven,
 Maer mi dunct, wi sijn begheven
 Also eneghe clusenaren.
 Laet ons sien hoe wi ghevaren.
 Wine moghen desen ganc
 110 Niet bedecken herde lanc;
 Want worde mens iet gheware
 Der lieder quade niemare,
 Die ons langhe heeft begheven,
 Worde weder opgheheven,
 115 Ende soe soude onse scande
 Sere lopen achter lande.
 Nu hulpter toe gheraden dan,
 Want wijfs sijn vroeder dan die man,
 Dicwile van nauwen rade”.
- 120 — „Ay lief, hoe gherne ic dat dade,
 Wistic wat ons ware goet!
 Maer ic hebbe menegherande moet
 Met peinsene in mijn ghedachte:
 Ontgingic met u bi nachte,
 125 Als ghi uwen wille hadt ghedaen,
 Masscien ghi liet mi dan gaen.
 Hier omme benic in twifele groet,
 Ende in sorghen ende in noet.”
 — „Tysbe, mestroudi mijnre tale?
 130 En hebdi mi niet gheproeft soe wale,
 Dat ic u minne sonder wanc?
 Wanen comt desen ommeganc
 Ende desen twifel, daer ghi in sijt?
 Al mochtic hebben groet jolijt

- 135 Met ere hogher coninghinnen,
 Nochtan soudicse node minnen
 Ende u laten, scoene kint.
 Bi lode, ic en lieghe u twint!"
 — „Piramus, in mestrouwe u niet;
- 140 Maer dicke eest alsoe ghesiet,
 Dat men vrouwen loesheit doet;
 Mare ic sette lijf ende goet
 In u, ende wil met u gaen,
 Ende latent ane u trouwe staen."
- 145 Het leghet een plein, slecht ende scoene,
 Buten der stat van Babilone
 Tusschen den woude enter rivieren:
 Daer stonden boeme menegertieren;
 In den overscoenen pleine
- 150 Spranc herde meneghe scoene fonteine:
 Daer gheloofden dese twee,
 Piramus ende Tysbee,
 Emmer te comene bi nachte,
 Ende des hadden si ghedachte.
- 155 Ende alst quam ter middernacht,
 Stont Tysbe op, die lach ende wacht.
 Herde scoene scheen die mane.
 Si peinsde haren wech te gane;
 Die dore liet si open staen
- 160 Ende es dus van huus ghegaen:
 Die minne makese soe bout.
 Tusschen der rivieren ende dwout
 Gincse ten bome wert van huus,
 Ende was daer eer, eer Piramus.
- 165 Si sat neder onder den boem,
 Ende nam al omme goem,
 Ochte si Piramus iet saghe.
 Doen sach si ute eenre haghén
 Ene vreselike liebaerdinne
- 170 Met enen herde grammen zinne
 Ghelopen comen, daer si sat.
 Tysbe vervaerde haer om dat,
 Ende vloe aldaer besiden,
 Ende liet de liebaerdinne liden

- 175 Midden over ghenen pleine,
 Ende liep toter fonteynen
 Drincken ende keerde weder.
 Doen sach si voer haer ligghen neder
 Den scoenen mantel in dat gras,
 180 Dien Tysbee ontfallen was:
 Si setter op haren voet,
 Ende maecten allen bloet
 Ende scorden menechfout:
 Doen keerdese weder in dat wout.
 185 Hier binnen was opghestaen
 Piramus ende quam ghegaen;
 Die mane scheen claer als den dach.
 Daer hi voren neder sach,
 Verkendi die voetstappen int sant,
 190 Ende haesten doen al te hant,
 Ende quam ghegaen onder den boem,
 Ende nam al omme entomme goem.
 Hi sach den mantel al bebloet.
 Doen verwandeldem sijn moet;
 195 Hi verloes al sine cracht,
 Ende viel neder in onmacht.
 Maer als hi te hem selven quam,
 Ende sijn ghedachte weder nam,
 Weder hi woude oft en woude,
 200 Daer hise doen roepen soude,
 Sijn suete lief Tysbee,
 Versucht i sevenwerf ende mee.
 „Ay mi,” seiti, „scoene wijf,
 Dore mi hebdi verloren dlijf!
 205 Wats mi elendech man ghesiet,
 In mach des vergheten niet.
 Ghi daet dat ic u gheboet;
 Suete lief, ic hebbe u doot.
 Daeromme salic mi nu hier
 210 Dooden. Ic woude tselve dier,
 Dat u tlijf hevet ghenomen,
 Hier voer mi nu moeste comen,
 Ende mi oec mijn leven name;
 U doot es mi soe onbequame!”

- 215 Doen trac hi sijn sweert onvervaert,
 Ende hilt den appel nederwaert:
 Met siere herten viel hi daer inne:
 Dat dede al die sterke minne.
 Ay aerme, wat mach men des,
- 220 Dat men soe ontbeidech es,
 Daer men met minnen es bevaen!
 Wat hevet u Piramus mesdaen?
 Waer omme en haddi niet tgheluc
 Noch te beiden een klein stuc?
- 225 Soe hadde hi behouden dlijf;
 Ende Tysbee, die als een serech wijf
 Van der beesten was gevrouwen,
 Haer herte was in groten rouwen;
 Si duchte haer voer ongheval,
- 230 Ochte si weder keren sal;
 Doch verwan der minnen cracht.
 Alse haer Tysbee hevet bedacht,
 Dat Piramus mach wesen comen,
 Es haer den twifel al benomen.
- 235 Weder gincse ten boeme wert,
 Blodelike ende sere ververt,
 Te siene oft comen si;
 Ende als si hem naecte bi,
 Sach si tsewert allen bloet,
- 240 Dat hem ter herten dorewoet.
 Doen bleef si staende in groten vare,
 Ende hadde wonder wat dat ware;
 Doch ginc si vort daer hi lach,
 Ende als sine alsoe ligghen sach
- 245 Doorsteken metten sweerde,
 Viel si neder op die eerde.
 Saen wert si in onmacht,
 Ende alst haer weder was ghesacht,
 Stont si op crankelike
- 250 Ende sprac te hem ontfarmelike:
 „Ay mi, scoene Piramus,
 Suete lief, hoe ligdi dus?
 Wacharme, hoe stille zwijchdi!
 Ic ben Tysbe, spreect jeghen mi!”

- 255 Doen sloech hi dooghen op te hare,
 Ende sach in haer anschijn clare:
 Hi waende haer antwerde gheven,
 Ende mettien es hi doot bleven.
 Doen viel in onmacht dat edel wijf
 260 Plattelinghe neder op sijn lijf:
 Lanc waest eer si ghenas,
 Ende als si becomen was,
 Seide si: „Och, leider ongeval,
 Wat hebdi ons gheweten al!
 265 Maer daer dongheval beghint te gane,
Daer blivet gherne hangende ane.
 Och, en waren wi ongevallech niet,
 Dit en ware ons niet gheschiet!”
 Si dreef de jammerlijkste claghe,
 270 Die noit wijf dreef in enen daghe.
 Noch sprac Tysbe in deser wijs
 Toter zielen haers amijs:
 „Ontbeidt, lief, ontbeidt na mi,
 Ende laet mijn ziele varen met di!
 275 Hebben wi bliscap ofte zeer,
 Wi bliven te gader emmermeer”.
 Doen viel int sweert die joncfrouwe.
 Dus endde hare beider rouwe.
 Die zielen voeren ewelike
 280 Te gadere in der minnen rike;
 Daer vondense joncfrouwen ende man
 Meer dan ic ghesegghen can:
 Hondert scaren ende mee
 Saten te samen twee ende twee,
 285 Die ter bliscap sijn ghevaren
 Met der minnen maertelaren:
 Daer moeten si alle comen binnen,
 Die leven in gherechter minnen!
-

Van twee ghesellen die elc voer andren sterven wilden.

KAUSLER, *Denkmäler*, III, 165—176; 491—506;

J. TE WINKEL, *Ontwikkelingsgang* II, 87.

- Van al dat in de weerelt es
 Ne gaet niet, geloeft mi des,
 Voer rechte jonstelike trauwe,
 Die in bliscepen ende in rauwe
 5 Blijft ende niet en es wisselbaer;
 Ende hier af willic doen verclaer
 Van twee coeplieden, die jonstelike
 Andren minden ende hertelike,
 Ende noint andren ne hadden ghesien
 10 Maer onderscreven, gheloeves myen,
 Ende vele coepmanscepen ondersant.
 Deen woende te Brugghe, si u becant,
 Ende dandre te Baldac in de stede.
 Up eenen tijt, al voer waerhede,
 15 Quam den coeman van Baldac in,
 Dat hi peinsde in zinen zin,
 Hi wilde zinen gheselle zien,
 Ende bleef begrepen vaste in dien,
 Ende bereedde zine vaert.
 20 Ende over lanc, si u verclaert,
 Quam hi te Brugghe in de stede.
 Als zijn gheselle die waerhede
 Van ziere comsten waert becant,
 Was hi de blijtste die men vant,
 25 Ende ontfinckene jonstelike zeere.
 Hine spaerde gout no selver ter eere
 Jeghen zinen lieven compaen,
 Ende heeftene so uterlike ontfaen,
 Beede met vrienden ende met maghen,
 30 Dat nye man in zinen daghen
 So groete vriendelichede en zach,
 Waer hi nye quam up eenen dach.
 Ende binnen dat dese coepman rike
 Te Brugghe was sekerlike,
 35 So was besproken een huwelijc

- Van eere scoenre maghet rijc,
 Edele ende wel gheboren;
 Ende deze maecht utevercoren
 Sekerde van Brugghe die coepman,
 40 Die zinen lieven gheselle nam,
 Ende leeddene toter scoenre maecht,
 Den welken dien soe so behaecht,
 Dat hi van haerre minnen saen
 Met groeten ghepeinse waert bevaen,
 45 Ende so ontsteken in zinen moet,
 Dat hem dinckt dat hi verwoet,
 Ende trac ter herberghen sonder waen
 Met zwaren zinne ende al ondaen,
 Dat hi no eten no drincken en mochte:
 50 Die minne dede hem so onsochte
 Van deser lieveliker jonfrauwe.
 Sijn gheselle hadde zwaren rauwe,
 Ende lach hem vriendelike an,
 Als een goet ghetrauwe man,
 55 Om te wetene zinen staet:
 „Lieve gheselle, niet en laet,
 Ontdect u rondelic jeghen mi;
 Mach ic u helpen, gheloevets mi,
 Ic sal mi ghetrauwelic in u quiten.”
 60 Doe so gaf hi een versiken
 Met zwaren ghepeinse scamelike,
 Ende sprac zeere bloedelike:
 „Lieve gheselle, het ware om niet:
 Niement en mach betren mijn verdriet,
 65 Ende biddu dat ghijs mi doet verdrach.”
 — „Lieve gheselle, ic en mach,
 Ic moet weten uwen staet;
 Ende mach icker toe ghevinden raet,
 Dien sal ic u werden laten te goede
 70 Getrauwelike met goeden moede,
 Ende daer en twifele u niet an.”
 Doe sprac de coepman: „Och, lieve man,
 In dars u ghewaghen niet,
 Want die scaemte mi verbiet
 75 Entie groete jonste mede.

- Die ghi mi in deser stede
 So minlike hebt ghetoecht nu;
 Want ic mochter met verwerken u,
 Dat mi noch ware een ander doot:
 80 Dus blivic liever in der noot,
 Dan ic mi brochte in meere quale."
 — „Lieve gheselle, laet varen dese tale,
 Ende secht mi uwer herten gront;
 Getrauwelike te deser stont
 85 Salic u helpen na mijn vermoghen,
 Al soudicker omme lijden doghen,
 Ende segghet mi rondelic al claer."
 Doe seide de coepman over waer:
 „Gheselle, ic bem van minnen tonder
 90 So zeere, dat meer es dan wonder,
 Ende ic sal alup ontsinnen,
 Ende nochtan van deser minnen
 Ne mach mi nemmermeer goet ghescien."
 — „Och lieve gheselle, secht mi van wien,
 95 Ic sal u getrauwelic werden te goede
 Neerenstelike met goeden moede,
 Up dat ghi mi secht wie u doet quelen."
 — „Nu ne willics u niet langher helen,"
 Sprac die coepman, zeere vervaert,
 100 „Het moet u van mi zijn verclaert:
 Het es die scone jonghe maecht,
 Die mi aldus heeft verbaecht,
 Die ghi ghesekert hebt te wive."
 Al haddemen met eenen knive
 105 Den anderen int herte ghesteken,
 Men hadder cume bloet uut zien leken,
 So wonderlike was hem te moede;
 Nochtan sprac hi metter spoede:
 „Gheselle, ghetroest u, hebt goet verdrach,
 110 Ic salre in doen al dat ic mach.
 Om de groete minne van u
 So sal ic ter tijt van nu
 Getrouwelic letten up u sake."
 Aldaer scietsi met curter sprake,
 115 Ende die goede coepman van Brugghe

- Die so ghinc met leden vlogghe
 Toter jonfrauwen moeder ende vader,
 Ende verteldem al te gader
 Die woerde van sinen lieven gheselle.
- 120 Nu hoert wat ic u vertelle,
 Hoe hi bezorghede zinen veynoet,
 Ende zeide van zinen state groet,
 Van ziere gheborten ende rijchede,
 Dat hi haestelike dede
- 125 Bi consente jonstelike,
 Dat van den eersten huwelike
 Van hem niet en soude ghescien;
 Ende vader ende moeder worden in dien,
 Bi rade van vrienden ende maghen,
- 130 Dat si den andren coepman ghaven
 Harer dochter in huwelike,
 Ende bi den rade sekerlike
 Van den coepman, diere voeren sprac:
 Dit was trouwe sonder lac!
- 135 Doe ghinc dese goede coepman
 Tote sinen gheselle, die lach ende stan
 In suchtene ende in groeten zeere:
 „Wel up, gheselle, ne truert nemmeere,
 Uwen wille die sal ghescien.”
- 140 Ende hi vertrac hem mettien,
 Dat ic voeren hebbe verclaert,
 Ende dat hi die jonfrauwe ter vaert
 Hebben sal in huwelike.
 Doe was hi blide sekerlike
- 145 Ende dancte zinen gheselle zeere
 Der trauwen ende der groeter eere,
 Die hi hem hier in hadde ghedaen;
 Ende hier naer ginc men verstaen
 Ten huwelike ende ter feeste,
- 150 Die men hilt met bliden gheeste
 Heerlic ende rikelic mede
 Binnen Brugghe, der goeder stede.
 Ende als den tijt was overleden,
 So wilde die coepman van steden
- 155 Varen to zinen lande waert

- Mit zinen wive onghespaert.
 Den tijt quam dat hi woude sceiden.
 Doe woudene die coepman gheleiden,
 Ende vrienden ende maghen van der jonfrauwe.
- 160 Daer was droufheit ende rauwe
 Ten sceedene van der compaengye,
 Ende boven al, gheloeves mye,
 Van den tweeën werden ghesellen
 Boven al, hoerdic vertellen.
- 165 Den tijt verghinc, tversceet verleet,
 De coepman zeilde wech ghereet
 Met zinen wive te lande waert,
 Daer hi quam al onghespaert,
 Daer hi rikelic was ontfæen,
- 170 Ende der jonfrauwen groet eere ghedaen
 Ende jonstelike visentacie.
 Hier naer gheviel in curter spacie,
 Dat coepmans maghe te Brugghe int stede
 Eenē dootslach daden, voer waerhede,
- 175 An eenen heere van grooter macht,
 Ende met hare lieder cracht
 Mochten si de veete ghehouden niet,
 Sine moesten bliven int verdriet,
 Goedeloes ende slants verdreven.
- 180 Dese coepman quam hier bi in sneven,
 Dat hi zijns goets te male waert quite.
 Doe moesti bliven in crancker vite,
 Arem, allendich ende onverduldich;
 In despiracien menichfuldich
- 185 Wart hi ende in ghepeinse groet;
 Dicwile weinschti om die doot,
 Ende daer hi was in desen dole,
 Quam hem up een tijt in de mole,
 Dat hi te zinen gheselle wilde varen.
- 190 Hi trac ter Sluus al sonder sparen
 Sonder hallinc ende penninc
 Ende beleede so die dinc,
 Dat hi int scip quam sekerlike,
 Ende barch hem daer heymelike,
- 195 Tes si van den lande waren in de zee.

- Doe openbaerdi hem (wat souts mee?)
 Ende quam onder die scipheeren,
 Die hem daden lettelt eeren.
 Som woudsine waerpen over boort,
 200 Som vielsi daer af in discoort,
 Ende daden hem om Gods wille gracie.
 Als overleden was die spacie,
 Datsi te Baldac quamen an tlant,
 Si settene haestelic up tsant:
 205 An hem te houdene was cranc profijt.
 Dus so landi sonder jolijt,
 Ende was in meneghen ghedochte,
 Wat hi voert an best doen mochte.
 Hi dachte te sinen gheselle te ghane,
 210 Maer hi viel in sulker scame,
 Dat hi den wille onthilt weder,
 Ende ghinc de straten up ende neder
 Bi nachte, dat hi zach ende vernam
 Waer een uut een huus gheloepen quam,
 215 Dat hem een ander volchde naer,
 Ende brochtene ter doot al daer.
 Die tfeyt dede, ruumde ziere straten
 Ende heeft den dooden daer ghelaten,
 Ende die coepman bleffer bi.
 220 Hier af quam een groet ghecry,
 Ende daer vergaderden vele lieden.
 Die rechter quam, hoerdic bedieden,
 Ende vraechde den coepman zaen,
 Wie die moort hadde ghedaen.
 225 Die coepman lijde up de stede,
 Dat hi selve tfayt dede.
 Hastelic waert hi ghevaen
 Ende ghejugiert, sonder waen,
 Ter doot, sonder eenich verdrach;
 230 Ende curt daer naer waert de dach,
 Dat men soude justicier.
 Men leedden udewaert sonder vieren.
 Ende daer hi ter justicien was,
 Quammer zijn gheselle ras
 235 Met andren, om de justicie te ziene,

- Ende met eenen scerpen anziene
 Wart hi bekennende te dier ueren
 Sinen gheselle bi avontueren.
 Haestelic riep hi: „Her rechter, hoert,
 240 Laet gaen desen man; ic dede de moort.”
 Alle diet hoerden worden uten keere,
 Mids dat hi was ghemint so zeere,
 Rike ende machtich, van groeten maghen.
 Die liede ghinghen weenen ende claghen
 245 Om die jonste van den man.
 Die rechter sprac den andren an,
 Waer omme dat hi lijde de moort,
 Ende dat hi selve heeft ghehoort,
 Dat dese ander heeft gedaen.
 250 „Her rechter,” seit hi, „laet dit staen;
 En dede niemen tfayt dan ic.”
 Dus so streden si een lanc stic,
 Ende elc zeide te dier stede,
 Dat hijt fayt alleene dede.
 255 Die rechter, die dit wonder hoorde,
 Deedse met eenen curten woorde
 Weder leeden in die stede,
 Ghevanghen ende versceeden beede.
 Also laghen si die nacht
 260 In groeter zorghe, want elc acht
 Te stervene up den andren dach.
 Elc dreef in hem selven gheclach
 Van der zwaere avontueren.
 Up den andren dach, ter ueren
 265 Dat dinghens tijt was, onghelet
 Worden is brocht voer de wet,
 Ende daer lijde elc, al sonder waen,
 Dat hi te voeren hadde ghedaen;
 Ende binnen datmen stont in deser onleden,
 270 Quam die man ter selver steden,
 Die ghedaen hadde de moort,
 Ende hi hoerde dit discoort
 Van desen twee onsculdeghen lieden,
 Ende met compassien, hoedic bedieden,
 275 Quam hem groete berauwenesse,

- Ende up Gods ontfaermenesse
 Heeft hi hem selven gheopenbaert,
 Ende naectelic de moert verclaert,
 Ende de waeromme dat hijt dede,
 280 Ende ontlastese beede ter stede.
 Dit verwonderde den juge noch meere.
 Ende met eenen curten keere
 Leedden si de twee over zijde,
 Ende vraechden hem tien tijde,
 285 Waer omme si hem sonder noot
 Alsoe leveren wilden ter doot;
 Ende elken si alleene spraken.
 Daer ondervonden si de saken,
 Dat deen dede uut onverduldicheden,
 290 Ende dander uut goeder ghetrauwicheden,
 Ende verclaerden de vrientscap groet,
 Die elc andren dede ter noot,
 Ghelijc dat ghi voeren hebt verstaen.
 Beede worden si ontslegghen saen,
 295 Ende de juge sprac metter wet,
 Ende daer wart in teermen gheset,
 Watmen metten derden soude doen:
 Ende mits datmen vant occusoen,
 Dat de doode hadde brocht ter doot
 300 Smans broeder, ende noch stont bloot
 Onversoent in veeten claer,
 Ende dat hi alsoe openbaer
 Lijde uut groeter ontfaermenesse,
 Ghesciede hem gracie, zijts ghewesse,
 305 Dat hi daer behilt zijn leven;
 Maer sommen van goede moesti gheven
 Over den dooden, seker zijt,
 Ende daer met was hi ghevrijt.
 Die coepman van Baldac, seker zijt,
 310 Nam zinen gheselle in curter tijt
 Ende leeddene thuus, al sonder waen,
 Daer hi eerlike was ontfaen
 Van der jonfrauwen, scoepmans wijf,
 Ende bleef wonende al zijn lijf
 315 Metten lieven gheselle zijn.

- Oec gaf hi hem, dats waerheit fijn,
 Siere suster ende dheelt van zinen goede
 Om te blusschene zine aermoede;
 Dus was trauwe gheloent met trauwen.
- 320 Ic bidde Marien, onser vrouwen,
 Dat soe ons verbidden moete,
 Dat wi van onser zonden boete
 Vercrighen in onsen laetsten stonden,
 Dat wi in trauwen werden vonden
- 325 Voer die glorieuse majesteit
 Der heleghe Drievoudicheit.
 Amen!
-

Van drien ghesellen die den bake stalen.

Belgisch Museum, X, 69—76.

- Ghi goede liede, hoort na mie!
 Selke boerde en hoerdi nie,
 Als ic u hier sal vertellen.
- Wilén waren drie ghesellen:
- 5 Scakers, dieve ende mordenaren
 Waren si wel twintich jaren,
 Ende teenre tijt, gheloves mi,
 Namen si, al sonder si,
 Enen man wel hondert scilde.
- 10 Die ene sprac, hine wilde
 Hem met dier dinc nemmeer generen,
 Hi wouts avestaen ende ontberen;
 Want die selc waren in haer doen,
 Storven gherne in haer scoen,
- 15 Ofte voor den hancdief si stupen;
 Men sietse van der galgen drupen:
 Des woudi sijn broet winnen gaen.
 Van den twee sciet hi saen;
 Met enen dorper dienst hi vant.
- 20 Die knape conste wel int lant
 Erien, diken, coren saien,

- Derschen, wannen, sniden, maien.
 Alsoe wel diendi dare,
 Dat hem die dorper tenden jare
 25 Sine dochter gaf tenen wive
 Ende al sijn goet na sinen live.
 Tenen tide dese knape
 Ghemiste van enen scape,
 Dat hi liep soeken tot hijt vant.
 30 Doen sach hi comen int lant
 Sine twee ghesellen bloet
In netten, om der lieden broet.
 De knape liep te sinen wive
 Ende sprac: „Hier comen twee keitive,
 35 Minne, dien seldi teten setten;
 Siet waer si comen in netten.”
 Mettien die knape uter duere
 Ginc, ende sloet hem in die scuere.
 Saen die twee ter dore in spronghen.
 40 Watse lasen ofte songhen,
 Dat hebbic te male vergheten;
 Maer te voren si wel weten,
 Dat haer gheselle es de weert.
 Si liepen sitten bi den heert.
 45 De ghone sach op, waer hinc een bake:
 Hi began te wriven sine kake,
 Ende sprac: „Gheselle, bi sent Bave,
 Eer morghen vroeck sal hi ave!”
 Die vrouwe, dies gheware waert,
 50 Si waende datti sinen baert
 Van der caken sal doen sceren.
 „Ja!” sprac si met groter eren,
 „Hi es soe swert ende soe ru,
 Daer toe gevic twee penningen u.”
 55 Na den eten die twee van danen gaen;
 Grooten raet datse slaen,
 Datse selen stelen in der nacht
 Den bake, ho wel dat men wacht.
 Die man quam sinen wive vraghen,
 60 Hoe haer de twee behaghen.
 Si sprac: „Deen sach sere opwaert,

- Altoes wreef hi sinen baert,
 Ende sprac: men moesten avedoen.
 Ic gaf den selven gaertsoen
 65 Twee penninghe ter hulpe tier saken."
 — „Ay minne, si meinen onsen bake:
 Te nacht selen sine halen;
 Ter vaert laetten ons nederdalen!
 Ten voeten van den bedde wine legghen
 70 Diepe int stroe; wijt niemen en segghen."
 Die twee dieve hen bespraken
 Datse tsnachts int huus braken.
 Die een om den bake quam:
 Hine vanten niet, des was hi gram.
 75 Die neder bleef, sprac: „Hebdine, sech?"
 Die ander sprac: „Die bake es wech."
 — „Ja," sprac hi, „es dat waer?"
 De dief liep sonder vaer
 Daer die vrouwe lach in slape
 80 Bi haren man, den goeden knape.
 Dwijf hi uten slape trac,
 Die dief, die an haer sprac:
 „Segt mi," seitti, „lieve minne,
 Brochti den bake hier inne?
 85 Waer hebdine ghedaen?"
 Dwijf den dief antworde saen
 Vakrecht, binnen haren mont:
 „Ghi brochten ghister navont
 Tonsen voeten hier int stroe."
 90 Die dief sprac: „Dat si alsoe."
 Dwijf te slape wert ghereet;
 Die dief den bake ten halse smeeet:
 Siere verde hiere mede liep.
 Die knape langer niet en sliep,
 95 Uten slape hi ontbrac.
 Zijn wijf dit an hem sprac:
 „Daer ghi den bake hadt gheleidt,
 Moest u te nacht zijn verseit:
 U vroetscap en es niet weert een ey!"
 100 Die knape sprac: „Mijn bake es wey,
 Si hebben wech hare straten

- Die twee die [hier] gisteren aten!
 Maer in die helle moeten si quelen:
 Ic salne hen leeren stelen!"
- 105 Die knape cleedem; na hi ran.
 Sciere achterhaeldi den man,
 Die daer sinen bake droech:
 Van laste maecti groet ghesoech.
 Dander dief stilde die honde.
- 110 Die knape sprac met stillen monde,
 Also oft sine gheselle ware:
 „Die bake wecht u al te sware:
 Gheeft mi den bake, gheselle mijn!
 Ic salne draghen een letteltijn."
- 115 — „Nemten hier!" die dief sede,
 „Want hi brect mi al mine lede."
 Den knape begans wel behaghen;
 Den bake ginc hi thuus draghen.
 Die dief, die den bake ontloet,
- 120 Liep vore: in sijn ontmoet
 Vant hi sciene den anderen dief.
 De dief sprac: „God gheve u grief!
 Waer hebdi den bake gedaen?"
 De dief die antworde saen:
- 125 „Wat! en gavic u den bake niet?"
 — „Ghi daet dat u groet verdriet
 Gheve entie goede sente Jan!
 Ic weet wel dat die goede man
 Sinen bake onverholen
- 130 Van uwen halse hevet ghestolen."
 — „Ic gheloefs wel," dander sprac:
 „Hi hevet ghestolen menech pac;
 Maer ontbeit mijn, ic halen weder."
 Die dief stac met haesten neder
- 135 De broec van sinen live.
 Alsoe pleghen de dorpwife
 Op thoeft te draghen enen doec
 Also wimpeldi sijn broec.
 Over droghe ende over diep

- 140 Tes knapen huse waert hi liep,
 Ende bleef staende vore den dam.
 Die knape metten bake quam:
 Sijn wijf waendi daer wel sien.
 Hi sprac: „Minne, hulpt mien!”
- 145 Stillekine sprac die dief:
 „Gheeft mi den bake, suete lief;
 Die twee dieve moet men raden.”
 Die knape ginc den bake laden
 Den dief van sinen live:
- 150 Wel waendi laden sinen wive.
 Die dief sciene verde liep.
 Die knape ginc int huus ende riep
 Met ere luder sprake:
 „Ende hebbic emmer minen bake!”
- 155 Dwijf lach boven ende riep weder:
 „Lief, hebben wi den bake weder?”
 Die man sprac: „Sidi daer boven?
 Nu en was ic noit soe verscoven!
 Den bake waendic u hebben bevolen:
- 160 Maer si hebbene mi ghestolen
 Van den halse, die twee keitive;
 Nochtan laticken hen niet bliven.”
 Die man liep na; saen hise vant
 In ene scuere, die int lant
- 165 Woeste ende die allene stoet.
 Ay, hoort wat die knape doet!
 Boven de want, onder tac,
 Tenen gate sijn eers hi in stac,
 Te male bloet sonder broec.
- 170 Die dief saecht; hi sprac: „Loec!
 Gheselle, mijn moeder vore haer doot;
 Si was uter maten groot
 Te male in hare anschijn gheswollen:
 Haer kinnebacken soe groet als bollen,
- 175 Thaer haer over dooghen stont,
 Den neſe hinc lanc onder den mont;
 Sie, gheselle, waer si staet;
 Vlien es ons de beste raet!”
 Die twee dieve liepen dan.

- 180 Sinen bake greep de man,
 Ende lieper mede tsinen huus.
 Die twee dieve sere confuus,
 Ter scueren weder si in traken;
 Maer doen si ghemesten sbaken,
 185 Wisten si wel ter waerhede,
 Dat de man om sinen bake dede.
 Si selen weder stelen ganghen,
 Al souden siere omme hanghen.
 Si keerden weder in der nachten
 190 Ende braken in de dore bachten
 Een groet gat onder die sille:
 Die knape saecht, die emmer wille
 Sinen bake houden te rechte.
 Daer sach hi waer een der knechte
 195 Tenen gate sinen aerm in stac.
 De knape sijn swert utetrac:
 Den dief hi den aerm afsloech;
 Maer hine maecte gheen ghesoech,
 Maer hi seide: „Gheselle, comt naer!
 200 Die bake es mi al te swaer:
 In machen niet vorder sleepen;
 Maer ic hebben wel begrepen.
 Stect oec u hant hier binnen,
 Den bake selen wi wel ghewinnen.”
 205 Die dief dede sanders raet.
 Die knape anderwerven slaet
 Den dief af sijn aarme,
 Ende riep hi: „Wacharme,
 Minen aarme hebbic verloren!”
 210 Die ander sprac: „Nu te voren
 Verloesic hier oec den minen.
 Penninghen, hellinghe, potevinen
 Moeten wi bidden gaen int lant.
 Worde oec ons weerc becant,
 215 Ane de galghe moesten wi waien.
 Swighen best: lopen wi draien!”
 Die twee dieve liepen vlien.
 An dit bispel mach men sien
 Alse een doet bederve quaet,

220 Sie dat hijs te tide avestaet,
 Eer hem scade of verdriet
 Oppenbaer daer af ghesbiet:
 Dies en doet, hets sijn scade.
 God huede ons van allen quade!

Pieter van Iersele.

Wisen raet van vrouwen.

Belgisch Museum III, 108—114.

J. TE WINKEL, *de Ontwikkelingsgang der Nederl.
 Letterk. II, 82.*

Ghi hebt ghehoert te meneger stonden,
 Dat vrouwen wisen raet vonden
 Te Haerlem oft in anderen steden:
 Nu hoert wat een joncfrouwe dede.
 5 Si was een ertsche creature;
 Op een huys, dat hoghe muere
 Hadde, daer was si besloten in.
 Haer vader peinsde in sinen sin,
 Dat hi verwaren woude haer ere,
 10 Des quam een ridder of een jonchere,
 Diese aen hem te wive sochte,
 Ende hise teren bringhen mochte.
 Daerom dede hise sijn allene,
 Dat si met man neghene
 15 Gheselschap en mochte hantieren,
 Dan met hovesschen camerieren
 Plach si te leiden haren tijt.
 Vrienscap ende minne sonder nijt
 Droech si tot enen jonghen man.
 20 Wiselike dat sijt began
 Hem doen te wetene, bi wat saken
 Dat manlijc anderen quame te spraken.
 Si ontboet enen predecare,
 Ende si deden comen tot hare;
 25 Si seide, si woude hare biechte spreken:
 „Want niemen en es sonder ghebreken,”
 Sprac si, „weder man no vrouwe.
 Here, want ic u wel betrouwe,

- Doer God, soo hulpt mi gheraden!
- 30 Met eenre dinc benic beladen:
 Een jonghelinc, die hier niet verre
 En woent, heeft mi ghemaect erre.
 Ic soude u sinen name noemen:
 Hi es wel drierwervē comen,
- 35 Ende ghinc hier wandelen bi den muere.
 Ic duchte begriip van onsen ghebuere.
 Here, ic soude u bidden gherne,
 Segt hem, dat hijs hem set tonberne,
 Ende mi sijnre minnen verdraghe,
- 40 Eer ict minen vrienden claghe;
 Daer mochte of comen paerlement:
 Te vele soe wandelt hi hier omtrent.”
 Die broeder seide als een goet man:
 Hi soudts hem gherne spreken an,
- 45 Ende bidden hem dat hijs ontbare,
 Ende hoe dat si een goet kint ware.
 Die goede broeder ghinc al te hant,
 Daer hi den jonghen knapen vant,
 Die die joncfrou hem te spreken bat.
- 50 Tusschen hem tween in ere stat
 Ghinghen si hemelike staen.
 Die broeder seide: „Ghi hebt mesdaen,
 Al daer ghi waert, in deser weken,
 Ter joncfrouwen, die ghi wilt spreken:
- 55 Si es die uwes niet en gaert,
 Ende doet u bidden dat ghijs ontbaert.”
 Die knape swoer: „Bi onsen Here,
 Daer af en wistec min no mere.”
 Die broeder seide in corter woert:
- 60 „Ic bidder u omme, hoedes u voert.”
 Hier mede lieten si die tale.
 Ic salt u seggen, verstaet mi wale,
 Wat de hovessche joncfrou dede,
 Daer si was in hare stede;
- 65 Dat salic u vertellen hier.
 Een gordel ende enen aelmoesnier
 Makede si van goeder houde,
 Ende deder penninghen in van goude;

- Dat en wist haer vader noch haer moeder. .
- 70 Si sende weder om den broeder,
 Ende hi quam tot haer ghegaen.
 „Ay here, ic dede u verstaen
 Te biddene desen jonghen man,
 Dies ic niet quijt werden en can:
- 75 Seidijt hem niet, lieve here?”
 Die broeder seide: „Ic baets hem sere;
 Hi seide, en souder u nemmeer af spreken.”
 — „Ay, here, hi was inder weken
 Nevens die muere comen hier.
- 80 Dit gordel ende dit aelmoesnier
 Werp hi mi ten veinster in,
 Des ic mi scame in minen sin:
 Deen was in dander ghewonden.
 Oec riep hi ten selven stonden,
- 85 Daer waren penninghen in van goude,
 Dat icker mede copen soude
 Cleder, cousen ende scoen.
 Gheloeft si God, en hebs gheen doen,
 Want ic hebbe enen riken vader,
- 90 Die mi wel copen mach algader,
 Wat sijn wille es dat ic draghe.
 Here, ic segt u in desen daghe:
 Nemt ende draghet hem sijn scoenheit,
 Ende segt hem alsoe als ic hebbe gheseit,
- 95 Dat ic sijns goets niet en ghere,
 Ende dat hi hem selven daer mede pallere!”
 Die broeder nam van der joncfrouwen
 Dat scoenheit, ende staect in sijn mouwen,
 Taelmoesnier ende tgordel mede,
- 100 Ende ghinc al te hant op die stede,
 Daer hi vant den jonghen man.
 Heymelike sprac hi hem an
 Ende seide: „Knape, ghi mesdoet,
 Dat ghi deser joncfrou goet
- 105 Met wandelinghen smaelt haer ere,
 Daer aen mesdoedi al te sere.”
 Die knape seide in hogher spraken,
 Des soudi sekerlike missaken,

- Wiet hem aentide tot enegher stede,
 110 Dat hi noit op haer en mesdede.
 Die broeder sprac: „Oec wats ghesbiet,
 Des en willic gheloven niet!
 Siet hier tgordel, dat ghi haer brocht,
 Ende taelmoesnier van siden ghewrocht,
 115 Gulden ghelt daer in ghedaen.
 Si en wilt gheen goet van u ontfaen:
 Neemt hier u gordel ende u ghelt
 Int aelmoesnier al onghetelt;
 Si en wilt uwes goets meer no min.”
 120 Die knape peinsde in sinen sin,
 Datten die joncfrouwe minnen woude.
 Taelmoesnier goet ende tghelt van goude,
 Ende tgordel van ziden mede
 Gaf hem die broeder daer ter stede,
 125 Ende seide dat hem die joncfrou sende,
 Die ghene vriendschap aen hem en kende,
 Ende si sijns goets niet en gherde.
 Die knape naemt als donwerde,
 Ende seide: „Here! ic saels mi hoeden;
 130 Ghi en dorst u nemmermeer vermoeden,
 Dat icse aenspreke tenegher tijt,
 Die joncfrou: ic scelse quijt.”
 Nu heeft die broeder wel ghedaen
 Sine boetscap ende es thuus ghegaen.
 135 Die knape was een scoen jonc man:
 Hi treckede dierbaer cleder an,
 Ende hielt hem selven suverlike.
 Die joncfrou, diene maecte rike,
 Als ic gheseit hebbe, dit verstaet,
 140 Si peinsde herde wisen raet;
 Si ontboet met enen bode
 Den broeder, dat hi om Gode
 Comen soude daer si was.
 Die broeder sat ende las,
 145 Ende leide sine boeke neder,
 Ende ghinc ter joncfrouwen weder:
 Si hieten willecome sijn.
 „Ay here,” seit si, „die herte mijn

- Es al te sere in onvreden!
- 150 Te nacht quam hier al onghebeden
 Dese man, daer ic u over claghede:
 Hi nam dat hijs mi niet en vraghede;
 Ic saelt u in biechten segghen.
 Aldaer mijns vader torve legghen,
- 155 Pliet altoes een leder te stane;
 Te nacht hadde hise gheset daer ane
 Die camer, daer die venster staet.
 Nu en wetic mijns ghenen raet,
 Ic moeder seker vore sterven.
- 160 Here woudi hem noch ene werven
 Bidden, dat hijs mi verlate,
 Ic wouds u vriendschap ende bate
 Doen, dats u te bat soude wesen."
 Die broeder seide: „Haddic ghelesen
- 165 Mijn ghetide; ic souder gaen,
 Ende doens hem sekerlike afstaen."
 Die broeder ghinc ende sprac hem ane.
 Aldaer men speelde op ene bane
 Was hi met jonghen ghesellen.
- 170 Ic sal die waerheit hier vertellen.
 Die broedre wenkeden dat hi quam.
 Alder ierst dat hine vernam,
 Vraghedi: „Here, wildi iet?"
 — „Mi es leet, dat u goet ghesciet!"
- 175 Sprac die broeder ende seide:
 „Ghi werct te sere bi onbesceide!
 Ic hebbe u anderwerf ghebeden,
 Ende noch soe salic u bidden heden,
 Dat ghi nemmermeer en gaert
- 180 Te comene daer ghi te nacht waert."
 Die knape vraghede: „Waer was dat?
 Ay, of ghi alsoe waerlike hadt
 Uwen onwille, dat waer mi leet."
 — „Waendi dat ic niet en weet,
- 185 Hoe ghi comen waert te nacht,
 Ende hadt ene leder gebracht?

- Die joncfrou hevet mi gheseit:
 Aldaer haers vaders berghinge leit
 Pliet altoes een leder te stane;
 190 Te nacht haddise gheset daer ane
 Die camer, daer die veinster staet.
 Die wech es broesch ende quaet,
 Ende van den watere sere verreghent.
 Ghi waret bede wel gheseghent,
 195 Dat die wech niet en brac,
 Of dat si u niet af en stac.”
 Die knape seide in hogher talen,
 Hi souds hem hoeden herde wale,
 Ende het soude nemmeer ghescien.
 200 Die broeder ghinc thuuswert mettien,
 Ende en sprac den knape nemmeer an.
 Des avonts ghinc die jonghe man,
 Ende nam die leder daer si stoet,
 Als hem die broeder maecte vroet,
 205 Ende hem die joncfrou hadde ghebeden.
 Achter aent huus ter selver steden
 Sette hi die leder ende clam
 Ten veinster in. Die joncfrou vernam
 Dat hi daer was, die jonghelinc,
 210 Dien si vriendelike ontfinc,
 Ende haelp hem dat hi quam binnen.
 Al te hant si doen beghinnen
 Mont aen mondekijn te legghen.
 Niet meer en willicker af segghen,
 215 Maer Peter van Iersele die sede,
 Dat hise op een bedde lede,
 Ende leerde haer een minnen leven,
 Dat si goede ghevriende bleven;
 Ende niet meer en begherde men daer ter stede
 220 Den broeder, die die boetscap dede.

Amen.

*Hoe een keyser twee princhen dede versoenen.*KAUSLER, *Denkmäler*, III, 118—120.

- Een keyser te Roeme was,
 Die payselic, gheloeft mi das,
 Sijn lant regierde ende wiselike,
 Ende hilt justicie so vromelike,
 5 Dat nieuwer was orloghe no strijt;
 Ende in desen selven tijt
 Gheviel, dat twee de meeste baroene
 Bi diveerssen occusoene
 In ghescille resen met groeter hatye.
 10 Elc andren ontseide, ghelovets mye,
 Deen was hertoghe, dander grave ¹⁾
 Leiden vermenesse, ende teenen daghe
 Woude elc strijden up den velde.
 Die keyser ontboet beede die helde
 15 Voer hem binnen den vornoemden tijden.
 Hi zeide: „Ghi heeren, ghi wilt strijden,
 Ende mijn volc te nieute doen;
 Ic wille weten toccusoen,
 Ende u daernaer te payse setten.”
 20 Sie vertroocken hem sonder letten
 Haer lieder beclachte an beede zijden.
 Doe wildi aflegghen dat strijden,
 Ende maken tusschen hen beeden zoene.
 Dat en was in gheere manieren te doene
 25 Met beden noch met scoenen woorden,
 Dat hise bringhen mochte in acorden.
 Doe vant de keyser andren raet
 Ende seide: „Hier moet zijn verlaet
 Der bloetsturttinghen an beeden zijden;
 30 Maer in wil niet beletten u strijden.”
 Doe dedise toter brouc ontcleeden,
 Ende in eene scoene camere leeden,
 Ende elken eenen knijf in de hant.
 Doe so zeide de keyser vaeliant

1) Hier ontbreken twee regels.

- 35 Tote den heeren an beede zijden:
 „Nu moochdi vechten ende strijden
 Elc up andren met vromen moede;
 Ende nemmermeer wert u te goede
 Spijse of dranc in gheere zijden,
- 40 Voer dat ghehent es u strijden,
 Ende deen van beeden doot es bleven,
 Of dat die veete zij verdreven,
 Ende dat ghi onderlinghe maect zoene.”
 Doe zij hoorden van desen doene,
- 45 Si vielen stappans in acorde.
 Dus souden de moghende met eenen woorde,
 Coninghen, keyseren, des seker zijt,
 Vellen meneghen fellen strijt,
 Ende sparen menich onnoesel bloet,
- 50 Dat si bi groeter overmoet
 Destruweren ende bederven,
 Ende jammerlic in zijn zonden doen sterven.
 Dies sulsi zwaren loen ontfaen,
 Ende alle diere te rade gaen,
- 55 Daer si andwoerde sullen gheven
 Van dat si hier hebben bedreven
 Voer hem, die alle herten kent:
 Dat es die Juge omnipotent.
-

HEIN VAN AKEN.

Roman van de Rose.

- W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
Dichtkunst, III, 322—355.
J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,
225—229; 507 vlgg.
„ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Let-
terkunde, I, 357 vlgg.
G. KALFF, Geschiedenis der Ndl. Letterkunde I, 299.
E. VERWIJS, Die Rose van Hein van Aken, 's-Graven-
hage, Martinus Nijhoff, 1868.
KAUSLER, Denkmäler Altniederländischer Sprache
und Literatur, II, 1—484 en III, 227—288.
VERWIJS, vs. 1997—294; KAUSLER, vs. 1987—2554.

De minnaar, na in den boomgaard te zijn gekomen, was daar door de pijlen van den god der minne getroffen, die hem gevangen neemt, waarop de minnaar dezen vrijwillig als leenheer erkent en hem manschap doet. Hierop onderwijst de Minnegod zijn leenman in de hoofschheid, schildert hem zijne gevoelens als hij verliefd is en geeft hem eenige nuttige wenken om te slagen.

Die God van minnen hi vertelle
Mi altemale ende verspelle
Sijn gebod van inde torde al,
Gelijc dat ict u seggen sal
5 In dit boec. Diet horen wille,
Hi hore ende swige al stille;
Hi mach horen dat goed si
Ende genoech leren, gelovets mi,
Want die materie es nuwe ende goet.
10 Ende die daertoe leget sinen moet,
Dat hi van den drome hort dinden,
Hi mager die naturen in vinden
Ende oec al den art van minnen,
Dien ic u hier sal na mijn kinnen
15 Ontbinden al in dietsche worden,
Want alle die saken, die horden
Ten drome, waren al ware dinge
Ende oec grote betekeninge.

- Die God van minnen sprac ende seide:
- 20 „Ic verbiede u dorperheide,
 Ende die verwerpet altemale,
 Opdat gi mi wilt dienen wale,
 Want ic verbanne in alle sinnen
 Alle die dorperheiden minnen.
- 25 Die dorper hi doet dorpernie:
 Sinen dienst en gerdic nie,
 Want hi es fel ende sonder genaden
 Ende altoes in quaden raden;
 Te niemene sone draget hi minne,
- 30 So quaderande es hi van sinne.
 Hoet u, dat gi niene vertrect
 Dinc, die wesen wille bedect,
 Ende al dat te heelne staet:
 Hens gene meesterie te seggene quaet.
- 35 Besiet ane Keyen den drossate,
 Die fel was ende harde ongemate;
 Bi sinen scerne, dies hi plach,
 Lachterdenne so wie dattene sach,
 Ende was geheten quaet vilain.
- 40 Alse vele alse her Walewain
 Prijs hadde om sine hovescheide,
 Alse vele quaets men seide
 Van Keyen om sine dorperheit,
 Die hem altoes was gereit.
- 45 Met sire tongen maecte hi gescal
 Vor dandre riddren overal.
 Sijt hovesch mede, dat radic wale,
 Ende hebt altoes gereet u tale
 Beide ten riken ende ten gematen;
- 50 Ende alse gi gaet achter straten,
 So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
 Dat gine emmer irstwaerf groedt.
 Geviele oec dat u een man
 Tirsten groette ende sprake an,
- 55 Wart een oude, wart een jonge,
 En hout niet danne stom u tonge,
 Gine gruettene weder haestelinghe,
 Ende ontpluct oec sonderlinge

- Uwen mont engene wile,
 60 Om te seggene loddre gile,
 Noch loddre worde, die sere messtaen,
 Dien laet uten monde niet gaen;
 Want hovesch sone hilt ickene nie,
 Die gerne noemde dorpernie.
- 65 Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen,
 Ende pijnt te dienne hem met trouwen;
 Ende hordi van hem seggen tale
 Iemene, die nine steet wale,
 Segt hem dat hi swige al stille.
- 70 Doet gherne al vrouwen wille,
 Ende emmer seldi doen den raet,
 Dat gode niemare van u gaet.
 Hoet u mede van hovarden,
 Want si es moeder der onwarden.
- 75 Hovarde es sotheit ende sonde,
 Hovarde en can in gere stonde
 Genedren hare hovardichede
 Te dienne of te biddene mede;
 Want hovarde es altoes tseggen
- 80 Dies gerechte minnaren plegen.
 Maer diegene, die hem wilt pinen
 Te minne, hi sal hem metten sinen
 Cuscelike houden na sire werde:
 Cuscheit en es gene hovarde.
- 85 Hets menich cusch in sine maniere,
 Hovarde es hem harde diere.
 Hout u wale ende cuschelike
 Van cledren, na dat gi sijt rike,
 Want scone cledren temen sere
- 90 Ende trecken vorwaert haren here.
 Eist dat gi hebt nuwe laken,
 So seldi doen uwe cledre maken
 Den genen diese wel can sniden,
 Ende voren ploien ende besiden,
- 95 Ende die mouwen cnoppen wale:
 Dit siert den mensce altemale.
 Scone gescoite ende goet
 Radic dat gi dickent anedoet:

- Het staet al nuwes wel anegedaen.
- 100 Ende hoet u, dat si niet en staen
Wijt, alsi den dorpre doen,
Hare hoge, wide gecnoppede scoen.
Draget fraie gordele ende alminiëre,
Maer dat si niet en sijn te diere.
- 105 Hout u emmer na u goet,
Ende hoedt u, dat gi onder voet
Niet en valt, maer altoes blijft,
So dat gi tuwe niet over en drijft;
Maer hout u altoes cuschelike,
- 110 Na dien dat gi u weet rike,
Ende dat gedragen mach u goet.
Van blomen so draget enen hoet,
Want hi en es van cost niet groet,
Ochte te Meye van rosen roet;
- 115 Dien mach elc vercrigen sciëre,
Want hine es van coste niet diere.
Wasschet uwe hande ende scuert u tande,
An u en laet vuelheit gereande,
Cort u nagle wel met sinne,
- 120 Ende en later gene swartheit inne.
Cnopt u mouwen ende kimt u haer:
Gi sels te sienre scinen, dats waer.
Ic rade u ende gebiede u dat,
Dat gi u pijnt in elke stat
- 125 Te sine in hogen ende in bliden,
Want minne en wilt in genen tiden,
Dat enichge droefheit bi hare si;
Want tevel es hovesch, geloves mi,
Dat gerne es blide ende speelt mede.
- 130 Nochtanne gevalt ter meneger stede,
Dat den minnare wert bekent
Na bliscap harde groet torment:
Bi wilen joie, bi wilen rouwe.
Opdat sijn herte es getrouwe,
- 135 So moet hi menich wonder smaken,
Die minnen dient met allen saken.
Werachtich sere es die minne;
Sone staet niet stille in den sinne:

- Si doet wenen den minnare,
 140 Alse nu so doet is singens garen.
 Condi maken enich spel,
 Datten lieden behaget wel,
 Alsmient u bidt, so doet sciere,
 Ende en makes u niet te diere;
 145 Siter af milde in alre wijs,
 So salt sere hogen uwen prijs;
 Ende sidi dapper ende oec snel,
 Ende licht op dors ende ridet wel,
 So seldi riden op entale,
 150 Die orse al springende, dat sit wale;
 Want die orse wel doen springen,
 Dats behagelheit van jongelingen.
 Condi oec wel breken speren,
 Dat seldi altoes begeren,
 155 Ochte van wapenen dat bestaet,
 Want u prijs daer verre mede gaet.
 Hebdi die stemme goet ende claer,
 So seldi singen sonder vaer
 Die noten scone ende faitise,
 160 Want het bringet in groten prise.
 Oec steet wel elken jongen man,
 Dat hi op snaerspel spelen can,
 Ende oec op die timbre mede,
 Ende reyen ende dansen, alst heft stede.
 165 En sijt niet vrec, dats mijn raet,
 Want die minnen, dat verstaet,
 Moetens vele te mildere sijn;
 Want die minne es so fijn,
 Dat si alle vrecheit haet:
 170 Daer omme scuwetse ende laet
 Ende vliet, want het es lachter,
 Ende si set den minnare tachter.
 Hennes niet recht, geloves mi.
 Dat minnare also nodich sij
 175 Als een dorper fel ende sot,
 Die noit en wiste der minnen gebot.
 Het es recht dat si geven
 Haer goet, die in minnen leven,

- Want si die om een sien allene
 180 Al hare herte geven alrene,
 Hoe soudense dan hare goet gesparen,
 Sine gavent mildelike tuwaren?
 Nu willic u tellen cortelike,
 Wat gi doen selt sekerlike;
 185 Want die worde vernoyen min,
 Alsmen cortelike seit dien sin,
 Want vermoylec es lange tale.
 Nu hort ende verstaet mi wale:
 So wie dat dienen wilt der minnen,
 190 Hine mach hovarde niet hebben binnen,
 Mar moet sijn hovesch ende goedertiere,
 Ende soete ende sachte van maniere,
 Ende mede milde, dat seggic u.
 Ende vore u sonden settic u nu,
 195 Dat gi der minnen selt met trouwen
 Dienen u leven sonder berouwen,
 Die u die herte maecte in rure,
 Ende pensen om die suete ure,
 Daer af coemt joie ende delijt.
 200 Om dies ic wille dat gi sijt
 Met fijnre herten een minnere,
 Sone willic dat gi herentere
 U herte legt, maer tere stat
 Willic dat si, vor waer wet dat,
 205 An enen mensche sonderlinge.
 Ic hate alle helecht wenninge;
 Want icse en mach minnen niet,
 Diemen hare herte deilen siet
 Ende hare minne in vele staden.
 210 Ic wille dat gi sijt beraden,
 Dat gise in ene stat bestaet,
 Ende emmer siet dat gi versmaet
 U herte te leenne teneger stede,
 Want het es kaitivichede.
 215 Gefse altemale sonder wanc,
 So mogedijs hebben groten danc.
 Want doget, die van geleenden dingen
 Coemt, vergaet haestelingen;

- Maer die dinc diemen gevet,
 220 Hets recht datmer danc af hevet;
 Want stucken, diemen willechlike
 Geeft, ontfaet een dankelike;
 Maer gifte en es wart eens poitevins,
 Diemen gevet behouden tsins.
- 225 Alse gi dus hebt uwe herte geleget
 Ende gegeven, alse ict geseget
 U hebbe, ende daer in wilt duren,
 So selen u die avonturen
 Der minnen comen openbaer
- 230 Die dickent sijn hart ende swaer.
 Want u sal vallen ter meneger tijt,
 Alse gi metten lieden sijt,
 Ende u gedinct van uwer minnen,
 Die gi draget int herte binnen,
- 235 So seldi sceden daer van hen
 Ende gaen allene, dat si uwen sen
 Niet ne merken no en verstaen;
 Ende alse gi sijt van hem gegaen,
 Alse nu so sal u suetheit
- 240 Die minne tonen, daer na arbeit,
 Ende gi selt pensen dat ende ditte.
 Nu sal u coude, nu sal u hitte
 Comen ende nu pine groet;
 Alse nu bleec ende alse nu roet
- 245 Seldi wesen ende daerna beven.
 Noit en sagedi in u leven
 Rede, die u dochte wesen
 So swaer, dat hi gelike desen,
 No van coude, no van hitten.
- 250 Bi uren seldi moeten sitten
 Stom alse een beelde van stene,
 Dat levende sin en heeft negene,
 Dat hant no voete can geruren:
 Dus saldi sijn ter meneger uren;
- 255 Ende alse gi danne tuselven weder
 Coemt, sal u uter herten neder
 Suchten comen diepe ende swaer,
 Ende selt seggen dan daer naer:

- „Ay God! nu ben ic harde quaet
 260 Dat ic niet en doe den raet,
 Dat ic die scone sage van na,
 Noch oec daer waert niet en ga.
 Wat sendic mine herte daer,
 Mijn ogen en gingen mede naer?
 265 Opdat mijn ogen niet en geleiden
 Mijn herte daer al sonder beiden,
 Daert te wesene so begeert,
 Ine prise ere not niet wert
 Wat dat moegen sien mijn oogen;
 270 Si en souden niet gedogen,
 Dat si hier lagen stille,
 Mijn herte en ware daert wesen wille,
 Ende en sagesse al openbare,
 Daer mi soe sere langet naer.
 275 Bi Lode! te rechte bem ic musart,
 Ende blode ende sere vervart,
 Dat ic so lange tijt mach sijn
 Sonder mijn lief, mijn minnekijn,
 Ende ict met ogen niet en sie,
 280 In hadt so gerne gesien nie,
 Als ict nu soude anesien.”
 Dan maecti u op die vart mettien,
 Ende waent sien dat gi begaert.
 Maer het gaet u achterwart:
 285 Gine selse sien no spreken mogen.
 Dan moetti keren in wanhogen,
 Drove pensende ende wel erre;
 U troest hi sal wesen verre.
 Gi selt suchen met dieper herten,
 290 So dat u sal u leven smerten;
 Dit sal u comen sonder gewere.
 Dit kint elc gerecht minnere,
 Dat dit es seker ende waer.
 Dan en sal u herte daer naer
 295 Hem niet custen in sijn droven,
 Maer selt anderwaerf gaen proven,
 Ochte gise iet selt mogen sien;
 Ende mach u dat geluc gescien,

- Dat gise saget, al daedt u pine,
 300 Gi sout verbliden daer te sine,
 Ende oec soude u herte, dat claget,
 Joie hebben, dat gi saget
 Hare scoenheit, die u sal dunken groet.
 Ende dat verstaet nu wel al bloet,
 305 Dat bi siene u herte sal
 Ontfuncken ende ontsteken al,
 Ende also dicke also u gescien
 Mach, dat gise moeget anesien,
 Sal u tfier ontsteken meer
 310 Dant noit dede te voren eer.
 So een meer siet sijn minnekijn,
 So meer bernt die herte sijn,
 Want dicwile die minne goet
 Stect int herte der minnen gloet.
 315 Want elc minnere heeft gereet
 Tfier der minnen, dat es heet.
 Also een dan siet sine vriendinne,
 Die es tfier van sinen sinne,
 Ende diene altemale ontsteect,
 320 So hi meer jegen hare spreect,
 So hi seerre bernt, dats waer;
 Want die meest den viere es naer,
 Hi bernt meest van tfiers gloede:
 Dat orcontscapen ons die vroede.
 325 Die wile gi sijt in anesien,
 Sal u duncken, mocht gescien,
 Gine porret nemmer van daer voet,
 Maer also gi keert ent wesen moet,
 So sal u dinken alden dach.
 330 Die vroude die uwe herte anesach;
 Maer also gi sijt enwech van hare
 Gesceden, so saldi openbare
 U selve scelden ende sere beclagen,
 Dat gi hare en dorst gewagen
 335 Dat u so sere op therte lach.
 Des seldi droven alden dach,
 Dat gi noit so coene en wart,
 Dat gi spreken dorst en wart,

- Maer saet stom alse ene beeste
 340 Neven hare; dit sal u tmeeste
 Sijn ende oec tswaerste mede,
 Want u sal duncken dat gi tier stede
 Met lachtere sijt van hare gesceden,
 Ende met groter dorperheden,
 345 Dat gi dus sijt van hare gegaen.
 Dan sal u duncken sonder waen,
 Dat gi van hare te verre sijt;
 Maer mochte vallen noch die tijt,
 Dat gi hare saluut mocht geven,
 350 Het soude u helpen al u leven.
 Noch sal u vallen int herte mede,
 Dat gi gerne ginct tier stede,
 Daer gi saget die scone doe.
 Dan saldi pensen wie ende hoe
 355 Gi gegaen moecht in der straten,
 Daer gi die scone in hebt gelaten,
 Die gi met talen en dorst bestaen.
 Te haren huus soudi gerne gaen,
 Consti vinden ockisoen,
 360 Dat gijt met redenen wel mocht doen;
 Want hets recht, daer gi mint sere
 Si al u wandelen ende u kere.
 Mar jegen tfolc so helet wale
 Ende soect dan andre tale,
 365 Die u aldaer comen doet.
 Ende quame daer in uwen moet
 Die scone, die gi alsoe mint,
 Gine sout macht een twint
 Hebben te anegroetene hare,
 370 Maere gi selt al openbare
 U varuwe verwandelen menichfout;
 U herte sal warden heet ende cout,
 Ende u sal begeven oec u tale;
 Ende alse gise waent beginnen wale,
 375 Seldijs qualec hebben die macht.
 Gevielt oec dat gi hadt die cracht,
 Dat gi te sprekene beginnen sout,
 Al ware dat sake dat gi wout

- Met ernste seggen wel drie saken,
 380 Gine sout die twee niet mogen geraken,
 So sere soudi sijn in vare,
 Dat gi spraket jegen hare.
 En es so wel gesent man,
 Noch die so wale spreken can,
 385 Hine soude daer in sine tale
 Genoech vergeten, dat wetic wale,
 En sijn die gene die loselec minnen,
 Die el seggen dan si binnen
 Pensen ochte dinken mede,
 390 Ende dat es ene grote valschede.
 Dan alse gi tusscen uwen beden
 Dan hebt gesproken ende sijt gesceden
 Met hovesscer tale onderlinge,
 Ende gi dan penst om enege dinge,
 395 Die ure herten quetst ende weget,
 Ende die gi hare sout hebben geseget,
 Dan saldi dogen grote pine,
 Daer u lange in staet te sine,
 Ende selt tu selven seggen dan:
 400 „Wat vergaetti, onsalich man,
 Die wile dat ics hadde die stade!”
 Dese pine, dese ongenade
 Moeten hebben die minnaren,
 Ende hen selven sere vertaren.
 405 Altoes soe moet hem gebreken,
 Tes icker wille die hant toesteken.
 Maer navons, alse gi slapen sijt
 Op u bedde ende u donct tijt,
 So gaet u over dan gereet
 410 Meer dan dusentichsterande leet.
 Cleine delijt seldi vercrigen,
 Ende oec onlange seldi swigen
 Sonder suchten ende beven,
 Ende in groten lede leven,
 415 Ende keren ende wenden tallen uren,
 Ende qualec seldi mogen duren;
 Gi selt liggen in groten stride
 Nu over den rugge, nu over die side;

- Gine selt geduren te gere stede,
 420 Daer gi moecht hebben pais ende vrede,
 Gelyc alse die den tantswere heeft,
 Ende die in groten dogene leeft.
 Danne so seldi daer gedinken
 Hare scone ogen, die haer vlinken,
 425 Ende hare welgedane figure,
 Diere engene creature,
 Die nu leeft, en mach geliken.
 Dit sal u int herte striken
 Ende geven groet delijt.
 430 U sal oec dincken selke tijt,
 Dat gi die scone, die es volmaect,
 Bi u hebt al moedernaect
 In uwen arme, in die gebare
 Alse ocht uwe getrouwet wijf ware,
 435 Ochte uwe amie van allen saken.
 Dan saldi borge in Spaengen maken
 Ende grote joie van niewete driven,
 Daer gi onlange in selt bliven.
 Alse u die joie es ontgaen.
 440 Dan seldi wenen menichgen traen
 Ende dicke seggen: „Deus, God here!
 Waest een droem, dat mi dus sere
 Verblijdde ende maecte in vrouden?
 Wilde hi mi altoes hier in houden,
 445 So waer ic vol van avonturen;
 Maer dat mi onlange mochte geduren,
 Dat was sekerlec mine doet.
 God here! mochtic die joie groet
 Noch ene waerf met mine ogen sien,
 450 Ende mi mochte vor mine doet gescien,
 Ic wout op een covent vorwaer,
 Dat ic stappans storve aldaer;
 En dade mi pine cleine no groet,
 Dat ic in lieves arme bleve doet.
 455 Sere torment mi die minne,
 Ende dorepijnt al mine vif sinne,
 Mar quame mi alselke salichge stonde,
 Dat ic ane hare selke joie vonde,

- So ware mijn seer vergaen te spele.
- 460 Wacharme, nu biddic te vele!
 Ic en houde mi selven niet
 Over vroet, dat mi gesciet;
 Es dat ic selke overdaet
 Iesch, ic hadde dullen raet,
- 465 Want die gene die eescht sotheit,
 Hets wel recht dat men ontseit.
 Ine weet niet wane mi quam
 Die herte, daer ic dit uut nam;
 Want menech soonre ende wiser,
- 470 Menich hoger ende faitiser,
 Soude hem met min genogen laten
 Dan ic dede met mire onmaten.
 Mar mochtic hebben teneger stont
 Een cussen ane mijns lieves mont,
- 475 So haddic een rike begeren
 Vor al mijn leet ende vor al mijn deren,
 Mar dat es swaer te comene an.
 Ic dede wel als een dom man,
 Dat ic daer mijn herte leide,
- 480 Daer ic meer af onsticheide
 En crige no goelec wart.
 Nu seggic wale alse musart,
 Want allene een vriendelic sien,
 Dat mi van hare mochte gescien,
- 485 Ware mi beter op ene tijt
 Dan van ere andre al delijt.
 Deus, hoe gerne dat icse sage!
 En salt naken niet ten dage,
 Dat ic van minen bedde mochte staen,
- 490 Ende ic die scone mochte sien gaen?
 Dese nacht es utermaten lanc;
 Mi dunct hine heft engen en ganc.
 Wat beliggic langer hier?
 Mijn herte bernt mi alse een vier.
- 495 Liggen es te swaren sake
 Die niet en slaept met gemake.
 Mi verwast sere ende pijnt,
 Dattie sonne nu nine scijnt,

- Ende die nacht nine wilt tegaen.
 500 Waert dach, ic soude op dan staen.
 Ay sonne, wane haesti uwen opganc,
 Ende jaget enwech dien nacht lanc,
 Ende wilt versnellen ende bat ruren:
 Ine can hier langer niet geduren.”
- 505 Aldus seldi jegen den nacht
 Striden met wel groter cracht,
 Sonder slapen ende oec rusten.
 Want u sals wel lettelt lusten,
 * Opdat gi noit kindet die minne.
- 510 Ende alse u danne vernoit van sinne,
 Dat gi moet liggen ende waken,
 So seldi u ter vart opmaken,
 Eer die dach nemmeer opgeet:
 Dat liggen sal u sijn so leet.
- 515 Gi selt u scoien ende cleden,
 Gi selt u alop gereden;
 Eist in hagle, eist in snee,
 Dan sal u pinen no geven wee,
 Dat gi laten selt u vart,
- 520 Gine selt haesten vaste daer wart,
 Aldaer u lief wonende si,
 Op avonture, ochte gi
 Van hare mocht vernemen iet,
 Die lettelt acht op u verdriet;
- 525 Want si sal liggen slapen vaste
 Ende pensen lettelt om u onraste
 Noch om u diere buten staet.
 Gi selt hebben menichgen raet,
 Wat gi moegen selt bestaen.
- 530 Vor dachterste dore seldi gaen
 Besien, ochte die scone si
 Daer buten iet, gelovets mi;
 Daer seldi een stuc liggen vore.
 Condi vinden enichge score
- 535 Ane enichge venstre tenichger stat,
 Ocht in die want maken een gat,
 Daer seldi u oren leggen ane,
 Om te horne ende te verstande,

- Ochtemen slapen si daer binnen,
 540 Ende ocht die scone in enichgen sinne
 Mochte noch wesen iet in wake.
 Danne so radic u die sake,
 Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe,
 Dat horen moege die joncfrouwe,
 545 Dat gi dore die minne van hare
 En cont geduren hare noch dare,
 Want wive ontfarmich sijn van herten.
 Eest dat si clagen hort u smerten
 Ende u pine ende u vedriet,
 550 Haer sels ontfarmen emmer iet,
 Dat si u wart so sere te sure,
 Sine si te hart jegen nature.
 Gevalt dat gise nine siet,
 So cust die porte, en lates niet,
 555 Daer dat helichdoem woent binnen,
 Daer gi omme waent ontsinnen.
 Dit gaen, dit keren ende dit waken
 Doet den minnare mager maken,
 Ende afnemen sijn ansijn:
 560 Dies seldi noch wel seker sijn
 Ende met u selven wel orconden,
 Dat minne en laet ten genen stonden,
 Ende oec noch te genen male
 Haren vrient geverut wale.
 565 Mare die valsche losengiere
 Hebben ene andre maniere;
 Want si doen verstaen den vrouwen,
 Dat sise minnen so met trouwen,
 Dat si eten no drinken en mogen,
 570 Dat sere ende qualec es gelogen;
 Want vetter siet men al hare lede
 Dan abte ochte prioren mede.
 Noch so willic dat gi sijt
 Hovesch ende milde talre tijt
 575 Jegen die maget, die met hare woent.
 Die en laet niet ongeloeent,
 Gi en geft hare selc clenode,
 Dat si niet en neme node,

Syn. 279.

Syn. 2 5.

- Maer gerne ende willeke ontfa;
 580 So seit si altoes verre ende na
 Van u, waer datment begeert,
 Dat gi sijt prijs ende ere wert,
 Ende sal u loven die helecht bat.
 Ic rade u dat gi ute ure stat
 585 Alte lange en mert niet.
 Ende es dat sake dat gesciet,
 Dat u verre te verne steet
 Om orbare die u anegeet,
 Hoet u dat gi niet en mert,
 590 Ende coemt besien, daer ligt bespert
 Al u herte ende in bedwange,
 Ende en daegt niet buten lange;
 Want van lieve lange merren
 Stoert die minne ende doetse verren.
 595 Nu hebbic u al mijn begeren
 Geseit hoe die minneren
 Moeten dienen, selense gewinnen
 Troest ende loen van hare minnen.”
-

ROMAN VAN LIMBORCH.

- W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
 Dichtkunst III, 355—375.
 J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,
 218—223.
 „ „ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Letterkunde I, 351—356.
 G. KALFF, Gesch. der Nederl. Letterkunde I, 301.
 J. VERDAM, Het Brusselsche Handschrift van Hein
 van Aken's Limborch, in Tijdschrift der
 Maatschappij voor Ned. Taal en Letter-
 kunde te Leiden, VIII, 161—210.
 J. FRANCK, Aus dem Roman van LIMBORCH, in Tijd-
 schrift XVIII, 274—279.
 L. PH. C. VAN DEN BERGH, Roman van Heinric en
 Margriete van Lim-
 borch, Leiden, bij S. en
 J. Luchtmans, 1846.

ECHITES' STRIJD.

B. IV, vs. 1258—1849.

Echites, zoon van den graaf van Athene, in liefde ontbrand voor Mergriete van Limborch, die door een toeval aan 's graven hof en in dienst van Echites' moeder was gekomen, moet het hof ont-ruimen, als zijne liefde wordt ontdekt voor de schoone, welke zich voor eene koopmansdochter uitgeeft. Mergriete, die eerst zou ver-brand worden, wordt naar het hof van Constantinopel gebracht, wint daar de gunst der keizerin en verhaalt eindelijk aan Echites, die radeloos van liefde tot haar komt, hare edele geboorte, en zegt hem haar hart toe, zoo hij ridder wilde worden en zich eer en roem verwerven. Echites gaat daarop als een echt dolend ridder uit om avonturen te zoeken.

- Smergens doe die dach was claer,
 Stont op Echites blideliike,
 Ende nam orlof hovesscelike
 Ane alle diere waren,
 5 Ende voer wech sonder sparen
 Vastē in ten woude waert
 Blideliic ende onvervaert,
 Peinsende om die scone smale,
 Die sine herte heeft te male,
 10 Diene hilt van herten blide

 Ende reet berch ende dal;
 Gode hi hem altoes beval.
 Soe langhe reet die ridder coene,
 15 Dat hi eens marghens vore noene
 Quam in enen sconen vergier;
 In midden stont enen eglentier
 Boven ene scone fonteine;
 Soudic al die sconeit reyne
 20 Prisen, het ware mi te swaer;
 Die fonteyne was oec soe claer,
 Dat wonder te seggen ware.
 Die ridder peinsde: „Eer ic vort vare,
 Willic mi hier een luttel rusten;
 25 Het mochts elken mensce lusten

- Te rustene in alsoe sconer stede."
 Hi beete neder ende dede
 Siin ors peistren gaen int gras;
 Hi ghinc liggen, als ict las,
 30 Slapen onder ghenen eglentier.
 In gheen overscone vergier
 Lach hi ende sliep toten middaghe.
 Doe quamen daer met groten geclage
 Drie meerwîf; doen sine saghen,
 35 Lieten si staen haer claghen;
 Deen seide ter ander ghesellinne:
 „Die vroemste ridder dien ic kinne
 Leit ende slaept in dit vergier."
 Dandre seide: „Wanen quam hi hier?
 40 Hets Echites van Athenen."
 Die derde seide: „Hi vaert henen
 Om tornoye in Vranckerike;
 Dat riet hem die suverlike
 Mergriete, des edels hertoghen kint
 45 Van Limborch, die hi soe mint,
 Ende die hi te wive hadde gecregen,
 Maer sijn moeder was daer jegen,
 Daer sine mede verwrachte.
 Hadsi nochtan hare gheslachte
 50 Ghekint alsoe wel als ic doe,
 Sine hadder niet geseit toe."
 Dierste seide: „Nu segt mi,
 Ende wanen quam die maget vri
 Van Limborch tote Athenen;
 55 En es Limborch niet verre henen?"
 — „Jaet en trouwen, dat es waer;
 Met ongevalle quam si daer,
 Ende heeft daer menich leet ontfaen
 Dore desen ridder welgedaen."
 60 Echites, die daer lach int gras,
 Soe vast hi in slape niet en was,
 Hi en hoerde alle tale,
 Ende verstoetse herde wale.
 Doe hief hi thoet op ter vaert.
 65 Die meerwîf worden vervaert,

- Ende wouden vlien; doch seide hi:
 „Ghi vrouwen, en vliet niet van mi,
 Maer segt mi, dat God u lone,
 Es die welgheraecte scone,
 70 Daer ghi af spraect te voren,
 Van hoghen gheslachte geboren?”
 Doen seide dat een meerwiif:
 „Dat nemic”, seitse, „op miin liif,
 Dat van Limborch die goede hertoge,
 75 Die es van gheslachte hoghe,
 Es hare vader, siin wiif haer moeder.
 Her Heinriic, hare goede broeder,
 Vaertse zoeken achter lande,
 Ende doget pine menegherande,
 80 Ende ic seggu licteken goet,
 Dat ghi mi te bat geloeven moet:
 Ghi vaert te Vranckerike waert,
 Omdat ghi tornierens ghaert;
 Onder wegghen seldi ontmoeten
 85 Enen knecht, die sal u groeten
 Ende sal u vraghen of ghi iet vernaemt,
 In den weghe danen ghi quaemt,
 Van enen ridder, die van Limborch ware,
 Ende her Heinriic hiete oppenbare.
 90 Dan sal hi u vort doen verstaen,
 Hoe die jonfrouwe van Meylaen
 Heeft enen sone van heme,
 Die tusscen siin scoudren bracht een screme
 Van goude. Nu es si ghehuwet,
 95 Dies hare herde sere beruwet;
 Want hare man wilt tkint doden.
 Soe sal hi, want niemen canne verbloden
 In campe, ende daerbi
 Doeten souken die vrouwe vri:
 100 Heinriic siin vader, der maget broeder,
 Die soe sere haet u moeder,
 Entie ghi mint vor al dat leeft.
 Eist dat u God gratie gheeft,
 Soe modi keren metten ghersoen,
 105 Ente Meylaen den camp doen

- Vore tkint, dies moye gi mint,
 Ende segt dat uwen vrienden tkint
 Bestont, soe hebdi wel verdient,
 Dat Margriete si u vrient.
- 110 Nu blijft te Gode, wi moeten sceden,
 Onse here God moet u gheleden.”
 Dus voeren die meerwiif wege.
 Echites, dien God gheve seghe,
 Sat op siin ors ende voer sier straten,
- 115 Peinsende sere utermaten
 Van dat hem dat merwiif seide.
 Meneghen bosch ende menege heide
 Voer hi ende menich lant.
 Tenen tide voer hi daer hi vant
- 120 Ene scone wide valeye,
 Scone groyende alse in Meye;
 Dweder was scone ende claer.
 Mettien soe versach hi daer
 Ene scone fonteyne springhen,
- 125 Hogher dan hi mochte verlinghen;
 Daer stont hi op ende sach.
 Mettien hoerdi groet hantgeslach
 Boven opten berch comen;
 Den stouten riddre enten vromen
- 130 Wonderde dit herde sere;
 Te hem selven seidi: „God here!
 Wat dingen mach dit wesen?”
 Doen verhoerdi binnen desen,
 Dat twee gewapende ridders quamen,
- 135 Ende ene maget, dies si hem scamen
 Mochten, sloughen utermaten sere.
 Echites, dien jonghen here,
 Ontfarmde, daer hiit toesach,
 Soe menegen swaren slach
- 140 Gaven si hare alle beide.
 Die maget, die in desen leide
 Was, riep ontfarmelike:
 „God, here van hemelrike,
 Wat hebbic mesdaen jegen u,
- 145 Dat ghi mi hebt geleverd nu

- Den quaetsten tyrannen die leven!
 Si hebben minen broeder verdreven
 Ende minen vader geslegen doet.”
 Echites hads jammer groet,
 150 Hi seide: „Ghi heren, doer wat saken
 Wildi dus dese maget mesmaken?
 Twaren ghi doet dorperheide.”
 Die een ridder hi seide:
 „Dies vragen wi u, here,
 155 Dunct u, dat wi hare doen onnere,
 Soe comt ende nemes recht; .
 Niettemeer dan dor enen knecht
 En lieten wiis; nu vaert uwer straten.”
 — „Soe mochte mi wel die maget haten,
 160 Die in mijn herte es conincginne,”
 Peinsde Echites in sinen sinne,
 „Soudense van mi dus sceden.
 Hout, ghi heren, ghi moet beden.
 Twaren ghine ontfoertse mi niet.”
 165 Alsoe dit deen ridder siet,
 Seidi: „Geselle, laetse hem hebben.”
 — „Ic slougen eer toten rebben,”
 Sprac dander, eer icse hem liete.
 Wel eist recht dat hijs mesniete
 170 Siere groter sotternie;
 Waendi dat icken ontsie?
 Nenic, ene quade not.”
 Echites seide: „Gi siit sot,
 Dat ghi u smiins onderwint;
 175 Waendi dat ic ben een kint?
 Ghi moet hier die jonfrouwe laten.”
 — „Soe mochten wi ons sere haten,
 Lieten wise dore ene bede.”
 — „Soe hoet u dan!” Echites seide.
 180 Dat si doen quamen te samen,
 Echites en darf hem niet scamen,
 Soe sere heeft hine ontmoet,
 Ende soe anxtelike ghegroet.
 Den iersten stac hi, datti op derde
 185 Met allen viel met sinen perde,

- Soe sere dat hem siin arm brac,
 Ende Echites, diene sach liggen, sprac:
 „Mi dunct, ghi seltse mi laten.”
 — „Dat sal ic te minen onbaten.”
- 190 Dander seide: „Dan sal ic niet.”
 Mettien hi toeloepen liet
 Dors, ende liep Echites ane,
 Ende begonste sere te slane
 Opten scilt metten swerde.
- 195 DWalsch seit, dat hi geberde
 Soe vromelike, dat wonder es.
 Doen seide miin her Echites:
 „Twaren ridder, hens gheen spel
 Dunct mi utermaten wel;
- 200 Ghi dunct mi een fel ghebuer,
 Ghi maect mi vele die jonfrouwe suer;
 Nu eist tiit dat ic mi were
 Ende tuwert andersins ghebere.”
 Doe hief hi tswert met beiden handen,
- 205 Ende slouchen dore toten tanden:
 Doen viel hi ter erden doet.
 Doe hadde die ander anxt groet,
 Ende riep: „Here, dore God genade!
 Ende en doet mi nemmeer te quade,
- 210 Ic wille doen al u gebot.”
 — „Ghi en spreect niet alse een sot,”
 Sprac Echites, „ghi segt wale.”
 Te voeten viel hem die scone smale;
 Ontfermelike seitse: „Here,
- 215 God loens u, ghi hebt mi groet ere
 Ghedaen ende sere vertroest,
 Ende uut pinen sere verloest.”
 Echites hief op die maget vrie
 Ende seide: „Scone, wanen quaemdi
- 220 An dese ridders, in dit wout?
 Segt, waest sonder uwe scout
 Tferdriet dat si u daden?”
 — „Here, soe moet mi God beraden,
 Alsi hebben langhen tiit,
- 225 Here, ghestaen na miin despiit;

- Miin vader was een ridder, here,
 Die mi minde herde sere,
 Ende voerde met hem daer hi voer.
 Dese ridder, die ons achtervoer,
 230 Ende siin gheselle slougen doet
 Minen vader ende daden mi noet,
 Omdat ic siins niet en gherde.
 Noch waric mi liever onder derde
 Begraven vele, dan si
 235 Haren wille hadden van mi;
 God lonu, ghi hebt den enen doet."
 Dander, die sine hande boet,
 Seide: „Dore God, here, sent mi,
 Wildi, verre of bi,
 240 Ende laet mi quite daer met."
 Echites seide: „Ic wille ghiit wet:
 Ghi entie jonfrouwe moet varen
 tAthenen sonder sparen,
 Ende segt minen vader den grave,
 245 Hoe ghi van mi sciet ave.
 Ende van daer moeti vort
 Te Constantinople in de port:
 Daer vindi ene jonfrouwe,
 Dier ic van herte ben ghetrouwe,
 250 Metter jonger keyserinnen:
 Die groet mi in allen sinnen;
 Scone, dan sprect selve mine wort,
 Ende waer ghi wilt, riidt dan vort."
 Die ridder entie scone smale
 255 Seiden, si soudent doen wale.
 Echites nam orlof an hen
 Ten woude waert, daer siin sen
 Drouch, voer hi met bliden moede:
 Nu gheleiden God, die goede;
 260 Ende dander twee voeren ongespaert,
 Soe si rechts mochten tAthenen waert.
 Die nuwe ridder van Athenen
 Voer bosch ende heide henen,
 Soe langhe dat hi quam gereden
 265 In Roemenien; tere steden

- Ontmoeti comende enen garsoen.
 Tierst datti sach dien baroen
 Soe gewapent comende gevaren,
 Groetene die knecht twaren,
 270 Ende seide: „Her ridder, dore onsen Here,
 Berecht mi dore u ere,
 Of ghi ieweren vernaemt,
 In den weghe danen ghi quaemt,
 Van enen ridder iewer iet,
 275 Die her Heinriic van Limborch hiet?
 Ic hebben gesocht menege mile,
 Ende pine gehadt dicwile;
 Want mi jagen uut noetsaken,
 Die ic u wille cont maken.
 280 Van Meylaen die rike vrouwe,
 Die God quite van allen rouwe,
 Heeft van den ridder fiin
 Een scone knapeliin.
 Nu es si nuwelinghe ghehuwet
 285 Ende heeft enen vylein getruwet,
 Nochtan es hi die vroemste man,
 Dien men in al dlant vinden can.
 Nu wilt hi tkint doeden doen,
 Dies droeve es menech baroen;
 290 Want tusscen sine scoudre een tekiin
 Bracht, van goude een cruce fiin;
 Dies minnent alle die liede sere.
 Nu weet wel die felle here,
 Dat hem siin sine mage verre,
 295 Ende wilt daer omme dat ment verberre,
 Ende wilt oec iemen verweren,
 Dat moet siin tenden siin spere:
 Dies en dart niemen wederstaen.
 Dus doet miin vrouwe soeken gaen
 300 Sinen vader, of ic can,
 Om te bestridene haren man’’.
 Doe miin her Echites dit verstoet,
 Peinsdi in sinen moet:
 „Nu eist al waerheide,
 305 Dat mi tfroede meerwiif seide.

- Ic wille tkint verlossen varen
 Sonder enich langer sparen,
 Want ic soude tkint gherne sien."
 Dien knecht seidi mettien:
 310 „Ic wille varen met u te lande
 Ende loesen tkint uten bande;
 Want lief hebbic des kints mage:
 En leeft man, dien ic eer saghe,
 Dan ic tskints vader dade."
 315 Die knecht seide: „Here, dor God genade,
 Wildi om tkint u aventuren?
 Dat moet siin ter goeder uren,"
 Sprac die knecht, „nu kerewi."
 Die ridder seide: „Dat si!"
 320 Si keerden beide te Meylaen wert,
 Entie ridder onververt
 Seide ten knecht, doe sier quamen:
 „Segt mi", seiti, „in Gods namen,
 Waer willen wi varen inne?"
 325 Die knecht seide: „Here, die gravinne
 Willic gaen spreken, ende ghi selt twaren
 In ene herberghe hierbuten varen,
 Die ic u hier wisen sal,
 Ende ic sal vernemen al
 330 Ane miere vrouwen haren raet,
 Ende wat ons te doene staet."
 Doe voer hi in ene herberge goet,
 Entie ridder hi doet
 Hem te gemake ente peyse,
 335 Ende was utermaten eyse. ✓
 Nu liep die knecht tsiere vrouwen,
 Die sere was bevaen met rouwen,
 Want des anders dages woude die grave
 Hem des kints doen ave.
 340 Doe die gravinne den knecht sach,
 Vragesi hem, soe si eerst mach,
 Ofti den ridder vonden heeft.
 Die cnape hare antwerde gheeft,
 Ende seide: „Vrouwe, nenic niet,
 345 Maer anders soe es hier gesciet:

- Een ridder comt hier met mi,
 Die seit dat hi maech si
 Des kints ende wilt wreken.”
 Doen Europa hoerde spreken,
 350 Soe wert si een deel blide,
 Ende ontboet tien tide
 Dien ridder dat hi tote haer quame,
 Dient was herde gename,
 Ende quam daer heymelike.
- 355 Doene die gravinne rike
 Sach soe over welgedaen,
 Seide si thaer selven saen:
 „Of God wilt, ic werde vertroest
 Bi den ridder ende tkint verloest.”
- 360 Si ontfincken herde wale,
 Ende hare jonfrouwen altemale,
 Ende seide: „Willecome moeti siin,
 Bi Gode, her ridder fiin,
 Want helpen hebbic te doene sere,
- 365 Alse u geseit es, her ridder here.
 Men wille mergen verdoen miin kint,
 Dat miin herte sere mint;
 Want ic hebt sekerlike
 Van den vroemsten van erdrike
- 370 Riddere, dat wetic wel:
 Hi street hier jegen enen ridder fel
 Enen camp dore mine lieve,
 Ende brachte mi weder in gerieve
 Miin lant, dat miin oem te voeren
- 375 Mi hadde genomen, ende ware verloren
 Blevén, en haddiit ghedaen.
 Daerna soe wert soe vergaen
 Tusscen ons, dat wie sint
 Vergaderden, ende ic hem een kint
- 380 Drouch, dat hem geliket sere.
 Ay wildiit sien, lieve here,
 Soe en sagedi nie creature
 Hebben soe overscone figure,
 Dorst ict seggen openbare,
- 385 Opdat ic niet siin moeder ware.”

- Die riddre antwerde te dier talen:
 „Goede vrouwe, soe doet dan halen.”
 Die gravinne seide: „Dat si!”
 Echites seide: „Vrouwe, nu segt mi,
 390 Doe die vader van hier sciет,
 Waer hi voer, vernaemdiis iet?”
 — „Nenic, anders niet, here,
 Dan hi mi seide, dat hi sere
 Tongemake ware dore dat hi
 395 Siere suster, ene maget vri,
 Verloren hadde, ende hadde vernomen,
 Dat si ware in Grieken comen
 In die stad van Athenen;
 Derwaert voer hise zoeken henen:
 400 Inne weter af te seggen anders niet.”
 Mettien si hare bringen hiet
 Hare kint, dat men dede saen.
 Doe weende die vrouwe menegen traen,
 Tierst dat siit sach ane.
 405 Europa die welgedane
 Seide doen ontfarmelike:
 „O God, here van hemelrike,
 Dat dese cleine creature,
 Die heeft soe scone figure,
 410 Moet jammerliic verdreven siin!”
 Doet anesach die ridder fiin
 Erensteliic soe hi best mach,
 Doe doctem, dat hi anesach
 Mergrieten siere vriendinnen.
 415 Doe wart hi in allen sinnen
 Soe verbliit, dat hi seide:
 „Vrouwe, laet staen u jammerheyde;
 Dat kinne God, eer ict liete,
 Dit kint, vallen in verdriete,
 420 Ic streder omme in campe eer
 Jegen hem seven ende meer;
 Want bi Gode onsen here,
 Des kints mage minnic sere.”
 Tkint drouch men wech tien tide,
 425 Entie vrouwe was herde blide.

- Miin her Echites seide: „Vrouwe vri,
 Hoe selen wi doen, dat segt mi’’.
 — „Here, ic mach u seggen dat,
 Morgen alse men uter stad
 430 Tkint brinct daer ment doeden sal,
 Soe salre met loepen tfolc al,
 Ende miin here salre bi riden
 Ghewapent in allen siden.
 Dan siter ghereet bi,
 435 Ende ic sal beraden mi
 Met minen magen, met minen lieden,
 Wilt u iemen els mesbieden,
 Dat si u selen ten staden staen.
 Nu vaert ter herbergen, hets best gedaen,
 440 Dat miin man niet verneme,
 Hie souts sere belghen heme’’.
 Doe voer die ridder ter herbergen waert.
 Tote smergens dat die dach verclaert
 Sliep hi; doe stont hi op ter vaert
 445 Ende wapendem ongespaert,
 Ende reet in een bosscelkiin,
 Daer hem geseit was dat hi siin
 Soude, daer hi comen soude;
 Daer woudi tote dies maels houden,
 450 Dat si quamen metten kinde,
 Dien si souden doen sinen inde.
 Scone ontspranc die dach ende claer.
 Die grave dede gebieden daer,
 Dat niemen en quame, clene no groet,
 455 Mede dan die hi ontboet.
 Doe nam hi tkint der moeder siin.
 In een gulden bandekiin
 Dediit dragen tsiere doet wert.
 Die moeder, die hare sere ververt,
 460 Viel in onmacht seven warf:
 Hets wonder datsiis niet bestarf
 Van groten bitterliken rouwe.
 „O wi arme’’, sprac die vrouwe,
 „Dat mine arme cleine poppe
 465 Moet sterven, alder werelt te scoppe!

- Groete here sente Ambrosiis,
 Ic sal u gheven, gheloefdiis,
 Een kint van zilvere alsoe groet,
 Loest miin kint uter noet!"
- 470 Alle die liede ghemeenlike
 Weenden alle ontfarmelike,
 Dats enen stene mochte ontfermen.
 Die grave, die clene acht op haer kermen
 No en mict, reet ter vaert
- 475 Metten sinen uutwaert,
 Ende alse hi quam op der heyden
 Bi den bossche, dedi ghereiden
 Een groet vier van droegen houte:
 Hi woude dat saen versmoute.
- 480 Sine gesellen, die met hem waren
 Comen, hoerde men mesbaren,
 Nochtan ontfarmes hem niet,
 Wat rouwen hi daer siet,
 Maer seide: „Ic sal den bastaerd
- 485 Nu doen varen hinderwaert".
 Van Athenen die vrome degghen,
 Doe hine sach, quam hi geslegen
 Uten bossche gruwelike,
 Ende riep lude: „Grave rike,
- 490 Hout, ic calengiere dit kint;
 Ic hebben ende sine mage gemint:
 Hoet u hier jegen mi".
 Die grave seide: Wat meindi,
 Eist u in ernste of in scerne?
- 495 Weder het es, ic hoede mi gherne".
 Echites seide: „Jaet en trouwen!
 Ic sal u doen leven met rouwen,
 Of ic sterve in den wille".
 Die grave seide: „Beit al stille,
- 500 Ghine wet niet, goet man, wat gi jaget;
 Waendi dat ic ben versaget?
 Nenic niet, geloeves mi!"
 Doe rechte siin spere die ridder vri;
 Op Echites quam hi ghevaren.
- 505 Daer menich toesach twaren,

- Reet hi ontwee siin spere.
 Echites die meren ghere
 Des graven hadde, geraecten weder
 Opten scilt, dat hi ter neder
 510 Viel van den orsse ter erden.
 Echites die vinc ten swerde,
 Alsem die grave oprechten soude,
 Ende slouchene alsoe houde
 Op thoeft, dat hi rumede beide
 515 Stegereep ende ghereide,
 Ende viel op derde al plat.
 Sine vriende die sagen dat,
 Voeren alle Echites toe;
 Al was hi in anxte doe,
 520 Dat was wonder clene;
 Doch en ghemoeti ghenen
 Sine wedersaken in den gedringe
 Hine slouchene met Mimminge
 Soe diep int hoet, datter in loec.
 525 Die grave stoet op oec,
 Ende gaf Echites enen slach,
 Dat hi op tperit in onmacht lach.
 Daer ware hi bleven doet,
 Maer datten drouch uter noet
 530 Ferrant, dat wel dragende part,
 Soe datti becomen waert.
 Ende doe die ridder was becomen,
 Ende hi hem heeft vernomen
 Soe verre uten stride ont dragen,
 535 Begonsti herde sere clagen,
 Ende seide: „God geweldich here,
 Hoe ben ic gonneert dus sere!”
 Mettien slouch hi weder in,
 Droevende in sinen sin,
 540 Dat hi ontfloen was soe verre.
 Den grave ontmoeti alsoe erre,
 Ende hief Mimminge alsoe heet,
 Dat te dien slaghe sneet,
 Ende geraecten op dassel ter cure,
 545 Ende slouchen in bellunc dure,

- Dat beneden den gordel uutquam.
 Doe seide die ridder lofsam:
 „Tkint haddi bat quite gelaten”,
 Alle die daer gewapent saten,
 550 Voeren hem altemale toe.
 Miin her Echites ghinc doe
 Van ierst striden op die heren:
 Niemen en constem ontkeren;
 Want soe wien hi gheraect,
 555 Heefti ene doetwonde gemaect.
 Diere jonfrouwen vriende ende mage
 Quamen toe met groten gedrage,
 Ende gingen den andren toe;
 Wie soe ierst mochte hi vloe,
 560 Ende lieten tkint in den wege.
 Her Echites, dien God geve sege,
 Nam tkint ende cusset an den mont,
 Ende voerdet ter selver stont
 Ter moeder, die was blide des.
 565 Doe nam miin her Echites
 Orlof ende voer wech daer naer,
 Hine woude niet langher bliven daer,
 Dies si alle droeve waren,
 Ende reet wech sonder sparen
 570 Te Vranckerike soe hi best conde,
 Daer hi menege tafelronde
 Ende meneghen tornoy verwan,
 Soe dat men van den edelen man
 Sprac aldie werelt dore.
 575 Hi wert soe overvrome ter core,
 Soe welgeraect, soe goedertieren
 Van seden ende van manieren,
 Dat men in des coninx sale
 Van hem sprac altemale.
 580 Die coninc orlogede in Normandien,
 Maer boven allen partien
 Soe deedt soe wel her Echites,
 Dat hi meer gepriist es
 Dan die andre altemale.
-

- Si leven al in goeder staet
 Sonder nijt ende ghierichede;
 Bisscopen ende prelaten mede
 Sijn gherechtich, waermen coomt:
- 20 Mer is woort dat luttel vroemt!
 Die heilighe kerck heeft ander kinder,
 Beyde meerder ende minder,
 Als abten ende rijcke monicken,
 Prochypapen ende canonicken,
- 25 Die alle schinen gheestelijck;
 Want daer en isser gheen soe rijck,
 Si en hadden liever meer dan min;
 Doch si en gheren gheen ghewin
 Vorder dan hem toe behoert.
- 30 Isser m e r niet in twoert,
 Soe doele ic seker in mijn dichten.
 Die den luden nu verlichten
 Mit absolucien tontbinden,
 Nader waerheit die wy vinden,
- 35 Sy sijn op reden al ghestelt:
 Sy en absolveren niet om tghelt,
 Noch oeck deken, noch provisoer,
 Si segghen elck man te voer,
 Si en willen gheen onrechte miede.
- 40 Nader waerheit die ic bediede
 Soe moghen si gherechtich sijn ghenoomt:
 Mer is woert dat luttel vroemt!
 Die keyser ende sijn hoghe man
 Die hebben oec ghenomen an
- 45 Tswaert der gherechticheit te voeren,
 Ende in doechden soe te roeren,
 Dats die werlt si verhoecht.
 Nu die keyser mint die doecht,
 Nu doen die coninghen oec alzoe.
- 50 Hy mach mit rechte wesen vroe,
 Die hem mitten goede verzelt:
 M e r is woert, dat mi versnelt.
 Als ic die zulke prisē waen,
 Constmen meerre wel verstaen,
- 55 Ick soude noch dichten ende vinden,

- Hoe sy hem te gader bynden,
 Keyser, coninghen in eendracht,
 Om te crighen sulke macht,
 Dat sy die straten maken vry.
- 60 Eendrachteliken sonder twy,
 Menen is pays entaertoe vrede,
 Als ghi wel siet in kerstenhede,
 Hoe deen den anderen nu spaert.
 Ghiericheit is onwaert
- 65 Ende versmaet in allen dinghen,
 Omdat keyser ende coninghen
 Sterken trecht al dair si moghen;
 Des gheliken doen hertoghen
 Entie graven in hoer lant,
- 70 Soe dat is alle werden bekant
 Gherechtich, schamel ende milde.
 Ic waen een yghelijc wel wilde,
 Dat die ghierighe waer verdoempt:
 Mer is woert dat luttel vroemt!
- 75 Onder alle dese hoghe heren
 Leeft oock ridderscap in eren
 Elkerlijc na sijnre macht.
 Si sijn in doechden soe bedacht,
 Dat sy gherechtichede minnen.
- 80 Al mochtmer noch soe veel an winnen,
 Mit ghelde en canmense ghemieden;
 Si sijn ghenadich horen lieden,
 Soe dat wy nyemant horen claghen.
 Tmach den volke wel behaghen,
- 85 Dat reden is dus zere vercoren
 Onder theerscap wel gheboren,
 Dat elck sijn recht by reden hout.
 Oeck vintmen theerscap menichfout
 Tot ridders oerden oeck ghewijt,
- 90 Die jongheers heten inder tijd:
 Si gaen oec mede den selven ganc.
 An horen raet, in horen banc
 Is ghiericheit gedreven off.
 Wy moghen Gode wel gheven loff,
- 95 Die ons dese gracie heeft ghesent

Waerre m e r niet soe wel bekend!

- Ic soudse noch veel hogher prisen,
 Die trecht regieren ende wisen:
 Baeliuwen, schouten ende scepen
 100 Die sijn in doechden soe begrepen,
 Dat sij niet dan recht en doen.
 Men biet den armen sulke soen
 Voer misdaet, die hem is gheschiet,
 Dat hi hem wel ghenoeghen lyet,
 105 Al had hi min van sijnre blaem.
 Onrecht heeft soe wreden naem,
 Waermen comt ter werlt wijt,
 Datmen mit ghelde gheen respijt
 In onrecht can ghecrighen.
 110 Nu moeten al die schalken zwighen,
 Die hem dickent hebben beroemt:
 M e r i s w o e r t , d a t l u t t e l v r o e m t !
 Die husman staet oeck op sijn hoede,
 Om wel te leven als die vroede,
 115 Min noch meer in sinen daghen
 Als sijn overouders plaghen;
 Hine wil bailiu noch scepen wesen,
 Daer menich man by is gheresen;
 Hij wilt den heren laten wouden,
 120 Dat sy trecht by reden houden,
 Ende gheen onrecht en laten doghen,
 Dair hem twair off comt voer oghen.
 Die coopman die is oeck gheneghen
 In sinen comanscap te dreghen
 125 Rechte mate ende anders niet;
 Ja ende neen is hoer bediet,
 Die hem mit comanscap gheneren.
 Sonder hoghen ofte meerren
 Wort nu comanscap bescheiden;
 130 M e e r r e volcht mi sonder beiden,
 Om te straffen dat ic make;
 Off m e e r r e mient dus felle wrake,
 Ic moet mi hoeden veel te meer.
 Een zeeman die nu vaert ter zee
 135 Om visch off om ander neer,

- Gherechticheit is al hoer gheer;
 Sy en nemen niet in hoer partie
 Boeven offte schalkernye.
 Die zeeman leeft der avonturen,
 140 Hy en dede niet om gheen besuren,
 Anders dan hi selve gaert.
 Off elkerlijc hem wel bewaert,
 Als ic u hier te voren telle,
 Soe en dienter nyemant om die helle,
 145 Daer Lucifer in is verdoemt:
 Mer is woert, dat luttel vroemt!
 Goede heren, goede papen,
 Goede ridderen ende knapen,
 Die zijn ghenoechlijc mede te hoven,
 150 Mer vrouwen gaen hem al te boven
 Te prisen in gherechter doecht.
 Als die heren zijn onthoecht
 Op horen landen, fel ende wreet,
 Die vrouwen zijn altoes bereet
 155 Horen volck te staen in staden,
 Ende heymelic den heer te raden
 Off openbaer der meenten best.
 Gaetmen oest off gaetmen west,
 Men vint die vrouwen goedertieren,
 160 Want si en willen niet regieren,
 Datten heren is bevolen.
 Hoe mach Kerstenheit dan dolen,
 Oft wel te punten is beheert?
 Heb ic m e r niet gheleert,
 165 Soe is mijn dichten luttel waert;
 Ende die die waerheit niet en spaert,
 Die sel altoes vrouwen prisen,
 Ende ymmer doecht ende eer bewisen,
 Want si zijn van hogher waerde.
 170 Men vint in vrouwen gheen hovaerde,
 Daer ondoecht uut can gheleken;
 Vrouwen soudén node spreken
 Dat horen manne waer contraer;
 Si leven al in rechten vaer,
 175 Openbaer ende stille,
 Om te doen hoers mans wille,

- Dair sy moghen dach ende nacht.
 Al hadden die vrouwen wel die macht,
 Sy en willen gheen onminne maken;
 180 Eer si onpunteliken spraken,
 Si zweghen liever seven daghe:
 Aldus en comter ghene plaghe,
 Diemen witen mach den vrouwen.
 Sy leven, die die werlt bouwen
 185 Mit ghenoechten alte male,
 Als een die wandert inden dale,
 Daer die Meye staet ghebloemt:
 Mer is woert, dat luttel vroemt!
 Hoe comt m e e r r e dus te werke
 190 Onder pape ende clercke,
 Ende onder grote heren machtich?
 Is daer yemant soe voerdachtich,
 Die my ontbint ende overspelt,
 Hoe m e e r r e crijcht dus groet ghewelt,
 195 Dat mense dicht bi goeden luden?
 Hoert, ic sel u twaer beduden:
 M e e r r e maect een weynich d a t,
 Waer m e r a n is, hem brecht al wat;
 Doch die goede is sonder m e e r r e.
 200 Wijsten mi, hi woent noch verre,
 Die m e r e n heeft noch dat engheen;
 Mar God is sonder d a t alleen;
 Wil hi ons helpen ende raden,
 So en can ons m e r noch d a t ghescaden.

 XXXIX.

Van den Meerblade.

- Nadat ic merck in minen sin,
 Twisken verlies ende groet ghewin
 Is een kenlic onderscheit:
 Hoveerde ende oetmoedicheit
 5 Sijn seer onghelije te pleghen:
 Oetmoedicheit is gheneghen
 Tot elker doecht diemen beghint;
 Die hoveerde is soe ghesint,

- Datse die doghet heel benijt,
 10 Ende tieghen reden altoes strijt.
 Hoe mach ic dan hoveerde prisen,
 Off erghent by ghelyke wisen
 In figuren off in reden;
 Want sy wil tot elken steden
 15 Die hoochste sijn in hoir begheren,
 Off sy benyden diet hoer weren.
 Hoe soude ic dan figuren nemen,
 Die enighen mensche mochte betemen,
 Te liken gyeghen rechte hoveerde?
 20 Mar kinder crijcht sy opter eerde:
 Daer vindick wel ghelyke by
 In figuren, hoe dat sy.
 Dat sijn die gheen die smeken connen,
 Enten hoff hebben ghewonnen
 25 Byder clesy, byden heren.
 Figuren die ons doechede leren,
 Die machmen gherne bringhen voert:
 Ic heb allesins ghehoirt
 Figuren ende goede exempel.
 30 Men seit ons van vrou Eren tempel,
 Wye soe mach dair in regneren:
 Die smeken connen ende flatteren,
 Dien waer hi seker onbetame.
 Die edel goede vrou ver Scame
 35 Die soude den tempel doen bewaren
 Ende regieren mitten haren,
 Die den heren dede kinnen,
 Hoe dat si ere mochten ghewinnen,
 Als plach te sijn by ouden tyden,
 40 Doe schaemte niet en woude lyden,
 Dat die heren schande creghen;
 Ten wort verstoppet noch versweghen,
 Men laecte den heren hoer misdoen.
 Nu en isser nyemant alsoe coen,
 45 Die die heren dar castien;
 Elck wil mitten brode lyen
 Ende leren smeken dair hi mach.
 Al lijt die Schaemte groot gheclach,

- Dair en wilmen langher niet off horen:
 50 Sy sijn al doeff mit beyden oren,
 Die leren soudē ende verstaen
 Der rechter eren pat te gaen:
 Des heeft die Schaemte groten toren.
 Node ghift sijt al verloren,
 55 Dorst hoir yemant helpen keren,
 Die machtich waer al byden heren.
 Trouwe, Milthede ende Oetmoet
 Die en hebben langher lijff noch goet
 Dat is yammer an te sien.
 60 Dair comen smekers int ghemien
 Ende byden heren also veel,
 Dattet gaet ten anderen speel.
 Vrou Eren tempel wart ghescoort.
 Elckman wil ant hogher boort,
 65 Ende an tnaeste lant, can hijt vinden:
 Die smeker seylt mit allen winden:
 Hoe hi vaert, tis hem alleens.
 Mitten heren crijcht hi meens
 Soe veel datmen daer ontfaet.
 70 Ic waen hi tscrift oec wel verstaet,
 Want die clesy houten an
 Die smeken ende flatteren can.
 Wat node doet hem den hoff te rumen?
 Hi strijct den heren van den plumen,
 75 Mitten schalken gaet hi runen:
 Al saydement coern buten dunen,
 Hi soudt al prisē watmen dede,
 Om te crighen moghenthede.
 Dat heeft hi langhe tijt gheploghen,
 80 Ende hem selven opghetoghen,
 Dat hi boven is an trat,
 Ghelyken dattet meerblat
 Altoes boven is an tvlot.
 Gherechtich man scheltmen zot;
 85 Die tieghen onrecht wil kiven,
 Selden mach hi boven driven,
 Gheliken dat dat meerblat doet:
 Gaet ter ebbe off comt ter vloet.

- Tmeerblat is altoes boven.
- 90 Die smeker die cant oec wel loven
 Wattie heren nu beghinnen,
 Opdat hi hulde mach ghewinnen,
 Entaerin bliven voort gestade
 Gheliken als die meerblade
- 95 Altoes boven zijn int rysen.
 Wye soude hem tspel verloren wisen,
 Die tselve ghewinnen niet en can?
 Men ghift der eren nu den ban,
 Schaemte en is niet veel gheacht;
- 100 Mar Hi, die alles dincs hevet macht,
 Die selt int leste wel bescheiden,
 Al dunct Hi ons wat lang te beyden,
 Tsi hier doch een corte tijt.
 Die dan van thoghe nederglijt,
- 105 Ende ymmer daelt soe lang soe meer,
 Die mach zijn clymmen rouwen zeer;
 Wanttet doet hem een ende al:
 Van bovenen comt die hoochste val;
 Die neder opter eerden leyt,
- 110 Die is te vallen onbereyt,
 Want hi en mach niet lagher comen.
 Van hoghen wort die val ghenomen:
 Hierom selmen tclymmen schuwen,
 Soe en darff ons niet voer tvallen gruwen.
- 115 Die daelt daermen niet en rijst,
 Dat is den meesten val ghewijst,
 Want hi slacht nae Lucifeer,
 Die om hoveerde viel soe seer.
 Hier by is oetmoedichede
- 120 Wortel alre goeder zeede.

 LXXVII.

Een onderscheit van hilic ende van gheesteliken luden.

Die wil is een al daermen telt,
 Ende waerment Duutsch te rechte spelt,

- Daer staet die wil alleens ghenoeemt,
 Daer wonders veel ter werlt uut comt;
 5 Want elck heeft sonderlinghe wil,
 Ende nymmermeer en staet hi stil,
 Hi en werct in desen off in dien;
 Ende wat hi biet dat moet gheschien,
 Of men salt mit crachte wederstaen.
- 10 Die wille blijft wel onghedaen,
 Daer die wise hem laet gheraden;
 Mar war dat domheit is gheladen,
 Daer gaet die wille sinen ganck.
 Staet hi vry sonder bedwanck,
- 15 Om dat die wille is menichsens
 In woerden, wercken ende in ghepens,
 Soe wort ter werlt opgheheven
 Menigherhande staet van leven;
 Want elcman denctet tsine goet,
- 20 Dair die wil in leven doet.
 Dus crighen wy Lollaerts ende Baghinen,
 Nonnen die oeck heilich schinen,
 Tsaertroyzers, Zweesteren ende Bagaerden,
 Ende ander gheestelyke harden,
- 25 Die ons leren ende wisen,
 Soe dat se ons billics staen te prysen:
 Want wat sy leren int sermoen
 Ons, dat ghaen si selve doen:
 Dus gheven si goet exempel mede.
- 30 Si sijn ghewyet op die bede,
 Karmeliten ende Augustinen,
 Minrebroeders end Jacopinen,
 Ende oec om salicheit gheset;
 Want leven si wel, si leren bet:
- 35 Dat is int oeckschijn openbaer.
 Lieghe ic niet, soe seg ic waer;
 Brecter yet, dat volle God:
 Daer wort sulc wijs ghesconden sod.
 Al dese heilighe goede lyede,
- 40 Die ic roer in mijn bediede,
 Leven sy wel in horen saken,
 Wye machse dan mit rechte laken?

- Mar sy die heymelyc gaen leren,
 Dat man ende wijf van ander keren
 45 Hoir ghenoecht ende horen wil,
 Die mochten liever zwighen stil;
 Want wederwil ende onghenoecht
 En wercken salicheit noch doecht.
 Hilic is een salicheit,
 50 Daer veel meerre bate an leit
 Dan an die langhe cappe wijt,
 Off an hoer gheestelic abijt,
 Dat si draghen off visieren.
 Dit proeftmen waer in veel manieren;
 55 Want si sijn self van hilic comen.
 Hoe heilich dat wire enich nomen,
 Waer was ter werlt ye heer, soe groot
 Of paeus soe heilich sijn genoot,
 Hi en hadde moeder ende vader,
 60 Die vleysscheliken beyde gader
 Malc by anderen mosten wesen,
 Eer sy ye ter werlt resen?
 Wat sal dan runen ofte raden,
 Dat wittachtich hilic doet versmaden!
 65 Willen si goede exempelen gheven,
 Dat donct mi talre beste leven,
 Tfolc tot doechden mede te trecken.
 Hoe soudmen beter leer ondecken
 Maechden, knapen, mannen, vrouwen,
 70 Dan si tgoede leven schouwen,
 Dattie wise voer hem gaen?
 Ghenoechtet hem, si nement aen,
 Wanttie wille staet an hem.
 Wat ist anders dan een schem,
 75 Dat ons voerden oghen schijnt,
 Schoen ghelaet, alst herte grijnt,
 Of van binnen is gheveynst?
 Die wise ruuct wel of hi peynst,
 Weder men siet of datmen braet,
 80 Daer hi voerby den coken gaet.
 Nu moecht ghi vorder vraghen mi,
 Wyen ic myen, of oeck waer by

- Dat ic spreke sulke woerde:
 Ic heb gheweest al daer ic hoerde
 85 Begheven luden, monicken, nonnen,
 Die nuwen staet hebben begonnen,
 Die niet en was by ouden tyden,
 Daer sy hem selven in verblyden,
 Ende menen dat si heilich sijn;
 90 Oeck hoop ic inder herten mijn,
 Dattet ymmer is alsoe;
 Want twifel maect den mensch onvroe,
 Wil hy hem der hoop ontyen.
 Si prysen desen, si prysen dien,
 95 Hoer eyghen leven alre meest,
 Mar wittachtich hilic ende alsulc feest
 Laten si dicwijl ongheprijsst,
 Daer veel meerre baet uut rijst
 Dant van allen desen doet,
 100 Die die werlt ende taerdsche goet
 Voerden oghen sere versmaden,
 Oeck wat sy heymelijc laden.
 Alle dese oorden, die wy tellen,
 Cloosteren, clusen ofte cellen,
 105 Die sijn soe nuttelijc niet versiert
 Als hilic, daerment wel hantiert.
 Man ende wijf dat is een oerde,
 Die mitten godlyken woerde
 Was ghemaect al hier te voren,
 110 Eer Jhesus Christus wert gheboren,
 Vijf dusent jaer of daer by;
 Maer doe die soen ons maecte vry
 Uut die sonden van Adaem,
 Doe sette hi voert in sinen naem
 115 Priesters oerde ende tsacrament.
 Hi is wijs die wel bekent
 Wat hem God gheboden heeft,
 Opdat hijt hout entaernae leeft.
 Wise priesters wel gheleert
 120 Die en sijn ter domheit niet ghekeert,
 Dat si sulke dinc yet laken,
 Dat nyemant beter can ghemaken,

- Oeck hoe veel wijsheit dat hi conde.
 Wy willen tarchste slaen van monde,
 125 Ende prisen dat ons wel behaecht:
 Blevē al die vrouwen maecht,
 Die mannen priesters ende oec knapen,
 Souden dan nonnen ende papen
 Die werlt wel staende moghen houden
 130 Onghestraft by horen scouden,
 Soe woudic noch ter scolē gaen,
 Entie oerden laten staen,
 Die alre oerden moeder es.
 Ghi moecht mi wel gheloven des,
 135 Dat ic tarchste myen te laken,
 Opdat ic dbeste can gheraken.
 Optie goede en spreke ic niet,
 Die doen als hem scriftuer ghebiet,
 Of der heiligher kercken ghebode;
 140 Want sy veryenen hem mit Gode:
 Ende wye mit Gode hem veryenen,
 Die moghen hoghen loon verdienen:
 Dien willic laken noch ooc straffen;
 Mar man ende wijf, die moghen schaffen
 145 Goeden oirbair nae costume,
 Ende nochtan pade vinden rume
 Op te gaen in hemelrijcke;
 Men loont den menschen niet al ghelike
 Inder aerden hier beneden;
 150 God kennet oeck wel reden:
 Wye wel doet die sal wel vinden;
 Naerre en willics niet ontbinden.
 Daer sijn veel woninghen bereyt
 Int rijck sijns vaders, heeft hi geseit;
 155 Die int middel wert ghevoecht,
 Tis reden dat hem wel ghenoecht,
 Of int alre laetste mede;
 Want elkerlijc is wel te stede,
 Wye van Gode wert gheloont.
 160 Al is een keyser hoghe ghecroont,
 Hi besit eens keyzers stat.
 Die huusman et oec mede sat,

- Al en is hi niet soe hoghe gheseten.
 Hoe God sijn hemelrijc wil meten,
 165 Of wyen hi hoochste wisen sal,
 Dat heeft hi ons verborghen al:
 Si sijn oec sot die daer na lesen.
 Hilijck mach wel salich wesen,
 Op datmen hout na rechten reden;
 170 Want waert een vijftich jair gheleden,
 Dat nyemant hilic hadde ghedaen,
 Hoe soudt dan inder werlt gaen?
 Berecht mi des, wel arme domme,
 Die heymelic wilt leyden omme
 175 Den sulken, dat si hoer hilic laten,
 Man ende wijf, dat si hem saten
 Horen bant te schoren weder.
 Ghi selt van hoghen dalen neder,
 En doet dat ghi u bet voersiet.
 180 By goeden hilic datter gheschiet
 Soe mach die werlt in eren bliven,
 By hilic letmen menich kiven,
 Tfelt ooc nijt van groten heren;
 Mar hoe ghi selt te hilic keren,
 185 In wat maten of an wyen,
 Dat seldi vraghen of besien.
 Die wise man die denct te voren,
 Wye hi is of waen gheboren,
 Of hoe sy hoer goet hebben ghecreghen,
 190 Daer hi dat sijn sel menghen teghen.
 Dickent vaertet hinderwaert,
 Datmen onnuttelyken bespaert,
 Of dat qualyck is ghewonnen:
 Hier om soe sijn si wel versonnen,
 195 Die te voren ondervynden,
 Eer si in hilic hem verbynden;
 Want man ende wijf is quaet te scheiden,
 Noot en doetse daer toe leyden,
 Of nutscap by hoers priesters rade;
 200 Anders sellen si vro ende spade
 Rechtvaerdelyck in reyn ghedacht
 Te samen wesen dach ende nacht.

Die in hilic hem verzellen,
 Ende tot gheenre sotheit stellen,
 205 Daer si schoren horen ghespan,
 Sijn si vrouwen, sijn si man,
 Elc sal draghen sinen bant
 Die die stool mit spriesters hant,
 Ghebonden heeft in waerdicheit,
 210 Soe datmen doeghet van hem seit;
 Mar die hoer echtscap qualic houden,
 Die worden sot ter werlt gheschouden,
 Of mit sonden zeer besmet;
 Want God heeft selve hoir oirde gheset,
 215 Tusschen tmiddel ende tbeghinnen,
 Dat si malcander sellen minnen,
 Ende voert ten eynde van horen daghen,
 Ende ghene vreemde minne draghen,
 Daer sonde of scande uut can ghespruten:
 220 Hier mede willic dit dicht besluten.

 XCVII.

Vander drierhande staet der werlt.

Als dat nyeuwe jaer beghint,
 Die hem te rechte wel versint,
 Die mach den hoochsten dancken seer,
 Van sulker gave, van sulker eer,
 5 Als hi ons doet in alre tijt;
 Wanttie werlt wert seer verblijt,
 Als dat nuwe jair instaet:
 Van vroecheden drijftmen groet beraet
 Inder werlt, dat ghift natuer:
 10 Wanttie coude winter zuer
 Daelt dan vast van daghe te daghe
 Al brenct hi menighe felle vlaghe
 Int nieuwe, diemen wel siet blijcken,
 Dat vergheetmen lichteliken;

- 15 Want die hoop verdrijft al,
 Dattie zomer comen sal,
 Die die werlt zeer verhoghet.
 Tnyeuwe jaer mit sijnre doghet
 Doet die cleyne voghel singhen;
 20 Men siet die sonne hogher dringhen
 Dan si daer te voren dade;
 An beiden zyden vanden pade
 Sprutet gras in corten tyden;
 Mit recht moghen si hem verbliden
 25 Voghelkijn ende ander dier.
 Hier om peynse ic ende visier,
 Dat wy Gode wel dancken moghen,
 Ende sijn doecht hebben voer oghen,
 Die hi in minnen ons bewijst,
 30 Wanttet nyeuwe jaer daelt ende rijst;
 Nochtan brengctet sulke vrucht,
 Mit soeten douwe, mit ander vucht,
 Aldaer die werlt by wert ghevoet.
 Die ons aldus veel eren doet,
 35 Hoe soudwy hem ymmermeer volloven?
 Nu is die mensche soe verscoven
 Ende versteent int herte binnen,
 Dat hijs niet en can versinnen
 Overmits des duvels zaet,
 40 Dat onder drierehande staet
 Is ghesaeyt hier in aertrijcke;
 Des willic u toghen een ghelijcke,
 Ende segghen ons van elken wat.
 Wijlneer was Roem die stat
 45 Boven al der werlt heer,
 Ende si stonden in sulker eer,
 Men wiste nerghent hoers ghenoot;
 Want wat die stat van Rome gheboot,
 Daer en dorste nyemant over doen.
 50 Doe gevielt in een sisoen,
 Dat die wijsheit sprac te samen,
 Ende ordineerden tonser vrame,
 Dat si drie beelden deden maken,
 Daer elkerlijc van sinen zaken

- 55 Goede exempelen mocht an leren:
 Beyde papen ende heren,
 Entie huusman daer byneven;
 Ende elc die wort sijn staet bescreven,
 Hoe hi leiden soude sijn tijt:
- 60 Daerna vormdmen hoer abijt.
 Dat eerste beelde lietmen houwen
 Nae enen priester; daer mochtmen schouwen
 Ghevormt in priesterlijk ghewade,
 Als die wijsheit wert te rade,
- 65 Dat enen priester toebehoerde,
 Ende men screef van woerde te woerde
 Boven hem al sonder beyden,
 Hoe hi sijn leven soude leyden.
 Als dit beelde was volreit,
- 70 Doe wort dat ander toegheleit
 Als een ridder mit sijn ghesmide,
 Ende een zwaert op sijnre zijde.
 Boven hem soe screefmen daer,
 Wat dat rechte ridderscap waer,
- 75 Ende hoe hi wapen soud hantieren.
 Daer na ghincmen voert visieren
 Tderde beelde, in dier ghevoech
 Also een huusman mitter ploech,
 Ende oec soe screefmen boven desen,
- 80 Wat sijn leven soude wesen.
 Als dese drie beelden waren volwracht,
 Die wijsheit was doe soe bedacht,
 Dat si senden wilden schier
 An elke stat een messagier,
- 85 Dat sy te hove souden comen,
 Ende verstaen tot horen vromen,
 Elkerlijk in sinen moet,
 Wat binnen Roem bescreven stoet
 Boven den beelden, daer ic of seide,
- 90 Op dat si alle mit bescheide
 Horen staet hantieren souden,
 Also als die van Romen wouden.
 Aldus so schikten is horen raet,
 Ende senden bode an elker staet,

- 95 Dat si mit vlijt hem soudē reyden,
 Ende comen te hove sonder beyden;
 Dit sprac die bode aldaer hi quam.
 Als elkerlijc die waerheit vernam,
 Doe versamenden si tenen stonden
 100 Die alrewijste die is vonden
 Van elken staet uut allen landen,
 Die si te Rome mochten sanden,
 Beyde heren ende papen,
 Daertoe anders wise knapen,
 105 Die voordē huusman soudē spreken.
 Aldus sijnsi te Romen binnen ghestreken,
 Om te vernemen trechte waer,
 Wat bedude dese nyeuwe maer;
 Ende als si Romen dus hebben versocht,
 110 Worden si inden tempel ghebrocht,
 Daer dese drie beelden ghehouwen stoeden;
 Doe ghincmen elc tsijn bevoden:
 Die gheen die priesters soudē sijn
 Die lazen daer die letteren fijn,
 115 Die si daer saghen ghescreven staen,
 Die beduden sonder waen,
 Dat si soudē alle gader
 Bidden anden hemelschen vader
 Voer den staet der werlt al.
 120 Oec waen ic datmen hem beval,
 Dat sy gheestelyc soudē leven,
 Opdat si exempel mochten gheven
 Van hoerre woorden mitten wercken,
 Om tghelove voort te stercken
 125 Onder tfolc, cleyn ende groot.
 Oeck beval men hem al bloot
 Gheen hoecheit totter werlt te gheren;
 Mar wyen, dopen, absolveren,
 Daer soudē si horen sin toe zaten,
 130 Tfolc te houden in caritaten
 Mit hoerre leringhe, die si wisten
 Vanden vier ewangelisten,
 Bescreven uten monde ons Heren:
 Die soudē si predicken endē leren,

- 135 Ende selve beleven dat si seiden;
 Soe mochten si tfolc ten hemel leiden,
 Waer si quamen tallen steden.
 Al vonden si tfolc van crancken reden,
 Die soudén si mit exempel dwinghen,
 140 Dat si daer mede tot doecheden ghinghen;
 Want als si gheen ondoecht en saghen,
 Si soudén veel te noder waghen
 Sonde te doen in horen tyden:
 Dus mochtet volc an allén zyden
 145 Comen totter hoger zael,
 Aldaer die menighe blijft in dwael,
 By quaden exempele, die si sien
 Totter werlt nu gheschien.
 Alst dus den priesters was beduut
 150 Int ghemeen al overluut,
 Wat horen leven toebehoert,
 Doe riepmen daer die ridders voert.
 Entie bedudemen onghespaert
 Hoe si voeren soudén tzwaert,
 155 Dat den keyser toe onverholén
 Van Goedés wegghen wert bevolén,
 Entien van Romen by ouden tyden.
 Tzwaert is scarp an beyden zyden,
 Daer om machment mit rechte vresen;
 160 Dit sal voer weduwen ende wesen
 Scharpe snyden sonderlinghen;
 Tzwaert sel oec den bosen dwinghen,
 Die ter doecht is ongheraect:
 Hier om soe wortet zwaert ghemaect,
 165 Ende om ander zaken mede.
 Tzwaert sel voer gherechtichede
 Striden waer dat is te doen.
 Een ridder die sel wesen coen
 Opten bosen tallen stonden;
 170 Want ridderscap wart eerst ghevonden
 By groter coenheit die si dedén,
 By doechedén ende by edelheden,
 Alsmen van sinte Jorijs scrijft,
 Die buten schulden wert ontlijft.

- 175 Ende ghepijnt hier in sijn leven;
 Nochtan en wildijt niet begheven,
 Hi en hiltet zwaert altoes in eren.
 Oec ghincmen den ridders leren,
 Dat si die paden soudén vryen,
 180 Daer rovers waren ende quadien;
 Soe dat die goede mochten wanderen
 Sonder vrese tot malcanderen.
 Die ridderscap rechte bekennen,
 Men cant volscriven mit ghenen pennen,
 185 Hoe edel dat hore wesen es.
 Sonder dwanc, sijt seker des,
 Hebben si mit vryen wille ghestreden
 Voer skeyzers zwaert al onvermeden,
 Soe datten keyser wert bekent,
 190 Ende dede hem gheven sulc present,
 Dat si soudén hebben ridders naem,
 Ende altoes houden sonder blaem.
 Hier by soe mach een ridder weten,
 Ende mitter waerheit daer na meten,
 195 Wat sijn eyghen naem bediet.
 Die en can ic proeven anders niet
 Dan als een kemp, na mijn verstaen,
 Die voer sijn heer wil te crite gaen
 Om sijns heren recht te houden.
 200 Soe waen ic dat noch ridders soudén
 Voer die gherechtichede kiven,
 Soe mochten si altoes in eren bliven,
 Elc ridder waer hi henen wende;
 Ende als hoer leven quaem ten ende,
 205 Soe soudse God hier boven cronén
 Ende mit sijn hemelrijcke lonen.
 Als dus den heren was berecht
 Nader scrift die waerheit slecht,
 Hoe sijt mochten hier beghinnen
 210 Mitten zwaerde lof te winnen,
 Ende nader tijt die hoghe stat,
 Soe wert den huusman sinen pat
 Nader letter oec bediet,
 Hoe hi en treden soude of niet:

- 215 Dus setmen elc na sijnre waerde.
 Den huusman hietmen opter aerde
 Mitter ploech den acker bouwen,
 Ende sijn God daertoe betrouwen,
 Dat hijt wel al vervollen mach.
- 220 Die huusman die sel sijn beyach
 Soecken in dit aertsche dal,
 Alsoe als God Adaem beval,
 Doe hi viel bi Yeven rade.
 Mitter ploech ende mitter spade
- 225 Sel hi die werlt al gheneren;
 Hi sel spitten, hi sel eren,
 Om sijn zaet ter aerden te bringhen.
 Die huusman sel in allen dinghen
 Rechtveerdeliken emmer bliven,
- 230 Ende in hoveerde niet hogher cliven
 Dan sinen staet behoerlic es.
 Oec soe las men hem een les,
 Dat hi soude oetmoedich wesen,
 Ende onderdanich allen desen,
- 235 Die priesterscap hadden ontfacen:
 Den heren ooc te dienst te staen,
 Want si moghen hier op eerden
 Voer hem striden mitten zweerde,
 Ende hem staen alsoe in staden,
- 240 Dat sise beschermen voerden quaden.
 Aldus bewijsde men elc mit reden,
 Hoemen wilde dat si deden.
 Nu priesters, ridders, ackerman,
 Hier moechdi exempel nemen an,
- 245 Of elkerlijc weel heeft ghehouden
 Tromsche bot, also si souden.
 Van desen ghebreke mochtmen maken
 Noch veel ander nyeuwe zaken,
 Mer Willem en derfs niet wel beghinnen
- 250 Van Hildegarsberch, men wout versinnen
 In doechden of hijt brochte voert:
 Soe node heeft hi sijn tael ghestoert.
 Ghebrec is eerst int fundament;
 Datmen te luttel reden kent,

- 255 Dat doen die priesters, dat is thoeft,
 Daer onse ghelove bi wert verdooft
 Ende verblint, dats yammerhede!
 Wat gheboot die Roemsche stede,
 Dat hebdi ghehoert nu wel een deel;
- 260 Nu willen is leven mit riveel,
 Dat is waer, ic hebt vernomen;
 Waermen weet die clesi comen,
 Daer wilt al in feesten leven;
 Oec heb ic die waerheit beseven,
- 265 Datse duerbair cleder draghen,
 Daer toe ryden hoghe paghen
 In hoveerde, die God verboot.
 Sel ict waer ontbinden bloot,
 Soe willen si skeysers recht bewaren,
- 270 Dat siedi dicwijl openbaren,
 Want si sijn der heren raet,
 Dat hoort wel tot horen staet.
 Willen si den heren tscript ondecken,
 Ende nader waerheit te doecheden trecken,
- 275 Alsoot behoorde thoren leren,
 Soe souden si duecht voerwert keren,
 Ende buten banen niet te rollen.
 Regieren si wissel ofte tollen,
 Dat hout die script voer onrecht goet;
- 280 Want God die maectet selve vroet
 Sinte Mattheus, dien hi sach
 Tollen bewaren om sijn beyach.
 Nu moechdi antwoerden optie stede,
 Dat ic roerde die heerlichede:
- 285 Dan doe ic niet, condijt ghegronden,
 Ic heb die rechte waerheit ontbonden.
 Waer die huusman niet verladen,
 Dat hi sijn goet mochte gheraden,
 Soe worde alder werlt ghenoech;
- 290 Wat sal meer dan int ghevoech?
 Ende most die coopman onbelet
 Varen daermen tollen set,
 Soe worden al die heren rijc
 Ende die landen des ghelijc;

- 295 Want wat die huusman trect te samen,
 Dats oec den heer tot sinen vramen,
 Hoeneer hi wil, tis wel recht,
 Want si zijn alder heren knecht.
 Nu heeft der ghiericheit ghewelt
 300 Die clesi alder eerst bedwelt,
 Die sel int eynde luttel vromen;
 Nu is si onder die heren comen,
 Want si wil al die werlt verdoven.
 Een havic, die hem gheneert mit roven,
 305 Voeren die heren op hoer hant;
 Des ghelijc wordsy becant,
 Dat si den havic slachten som;
 Want zijn bec is voren crom,
 Hi mach schoren ende breken.
 310 Oec willen die heren tsamen reken
 Groten schat, als men ons seit,
 Bij concent der ghiericheit,
 Dat ymmer is die selve sake,
 Daermen bi comt ter helscher wrake;
 315 Want si is voer Gode onmaer.
 Die huusman claecht al openbaer,
 Dat hem die heren luttel comen
 Tenigher bate ofte vromen,
 Diese van rechte soudens beschermen:
 320 Oeck wat si claghen ofte kermen,
 Die huusman moetet lach betalen.
 Nu die heren dus verdwalen
 Entie cleysie buten pade,
 Nu glijt die huusman vanden grade
 325 Menichwerf mit onbescheide,
 Ende hi dwaelt meer dan dander beide.
 Waer die huusman also vroet,
 Dat hi regierde zijn eyghen goet,
 Die mit reden waer te custen,
 330 Die heren lieten wel gherusten.
 Nu is die huusman alsoe dol:
 Gheen en doet den anderen vol
 In reden noch in voerwaarden:
 Mar si climmen mit hovaerden,

- 335 Ende elc wil anders beter sijn:
 Dat is den huusman al die pijn,
 Dat hi hem selven dus verghet.
 Tsoude int eynde hem lonen bet,
 Dat elc den anderen reden dede:
 340 Die heren soudents hem onnen mede.
 Nu wil deen den anderen schaden,
 Ende voerden heren helpen verraden,
 Opdat hi en brenct in laste zwaer.
 Die huusman volcht den heren naer
 345 Om schout te wesen ofte baeliu:
 Deen is echt, dander nu,
 Ende elc doet onrecht ende ghewelt:
 Dus comt die heer an shuusmans ghelt.
 Wouden die huusman tsamen spreken,
 350 Daer en waer paep nochte deken,
 Diese tonrecht soude beschatten;
 Nu is die huusman goet te matten,
 Want hi selve versiet den scaeck.
 Wat baet dat ic die heren laec?
 355 Die huusman heeft die meeste schout,
 Want hi selve troeder hout
 Ende dat schip laet ommeseilen.
 Soe wye die rechte waerheit wil deilen,
 Die sel den rechten sin verstaen:
 360 Wye mach hier tfat bet ommeslaen,
 Dan diet selve heeft in die hant?
 Tis den huusman wel becant,
 Dats die clesy hout op yen;
 Al valt dat die heren twien,
 365 Si en houden ewich gheen contraer;
 Want si zoenen wel daer naer,
 Ende doen malcander doecht ende eer:
 Dit en acht die huusman min noch meer;
 Die een die slaet den anderen doot,
 370 Ende sulc wil boven sijn ghenoot
 Clymmen in sijn overmoet,
 Ende brengt hem selven onder voet:
 Dit weet hi wel, al en laet hijs niet.
 Dit ghebrec ende dit verdriet

Der Minnen Loep.

- W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
Dichtkunst III, 453—467.
- J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,
497—513.
- „ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Let-
terkunde II, 119—135.
- G. KALFF, Geschiedenis der Nederl. Letterkunde I,
553 vlgg.
- Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde
XXIV, 225—243.
- Taal en Letteren, XIV, 462—468.
- P. LEENDERTZ Wz. Der Minnen Loep door Dirc
Potter, Leiden, D. du Mortier
& Zoon, 1845.

B. I. vs. 723—1022.

Groet ghebrec daer dicke of coemt,
Dat den menschen luttel vroomt,

- Ende worter alinghe mede gheschent,
 Als d'aventuur ten quaetsten went,
- 5 Dats een haestich anevanc
 Ter minnen. Ach! wat quader ganc
 Gaet die menighe mit sienden oghen,
 Dat hi him brinct in scharpen doghen,
 Ende meynt te bouwen enen sconen gaert,
- 10 Daer dicke een netelbusch of waert.
 Mit oirlof spreke ic tot den vrouwen,
 Want ic doet in goeden trouwen,
 Om die te waernen van onghelimpe.
 Menich vroukijn spreekt in schimpe
- 15 Tot enen jonghen geckelijn:
 „Vrient! du moets mijn boelkijn sijn
 Desen Mey ende langher niet”.
 Soe is der liever wael gheschiet.
 Wanneer si heeft enen somergheck,
- 20 So gaet sijn lijff al queck, al queck,
 Ende bringhet hoer dan een meyen rijs,
 Recht off hi seide: „Wildijs? wildijs?”
 So gaet hi, als die jonghen plien,
 Ende wil sijn nuwe vrienden sien.
- 25 Hem is tot sinen nuwen heemde
 So lieve, ende him is so vreemde,
 Dat hi den boel ghecreech so wel.
 So heeft hi dan een heelghesel,
 Die van Sottighem is gheboren
- 30 (Want ic heb dicke segghen horen,
 Dat ghelike mint ghelike),
 Den seit hi dan al heymelike,
 Hoe dat hi een boelkijn heeft,
 Die al na sinen wille leeft.
- 35 So wil hi darwaert hene gaen,
 Off hise erghent mach sien staen,
 Die harde weynich na him waeckt.
 Siet hise dan, soe ist wael ghemaect.
 Dan isser alte wael ghepepen.
- 40 So sal hi dan sijn gheselle gaen slepen
 Inden wijn; daer ghaen si sitten.
 Die wile hi zweeft in deser hitten,

- So werpt hi sijn arm in die lucht
 Ende maect een heerlic gherucht:
 45 „Wy hou! ic heb minen boel ghesien!
 Huden en mach mi niet misschien!”
 Vrolic is hi mit ghesanghe.
 So vraghen die ander also langhe,
 Dattet die heelghesel al seit,
 50 Wair dat Hannen sin op steit.
 Des wondert den ghesellen dan
 Ende segghen: „Is Hannen alsulken man?
 Ende dat hoert Hannen alte geerne,
 Dat die ghesellen der taveerne
 55 Weten van sijnre minnen staet,
 Dat hi so schonen boelkijn haet.
 Dit gaet dan voert doer alle die stadt.
 Hoe luttel weet die joncfrou dat,
 Die mit boerteliken woerden
 60 Ghecomen is in sulker oerden,
 Dat si int gherucht moet staen.
 Nu moet sijt ymmer hebben ghedaen,
 Weder si schulde heeft ofte gheen.
 Dus wortet na ghekeert in ween,
 65 Dat sij lachende heeft ghesproken,
 Ende wort an hoer te recht ghewroken,
 Dat si mit doren ommeget.
 O eerbaer.wiven! dat verstaet:
 Wye him neder werpt inden slijck,
 70 Hi wart vul slikich by ghelijck;
 Wye mit zwinen wil ommegeen,
 Daer leert hi wael gnorren aen;
 Wye mit ghecken leven wil,
 Die moet hantieren ghecken spil;
 75 Wye mit kynder levens pliet,
 Kintscheit brinct hem int verdriet.
 Slaet die doren van uwer hant,
 Wildi behouden der eren pant:
 Die gheck en wil niet sijn ghedoret.
 80 Loefdi him wat ende hi dat horet,
 Dat suldi moeten houden vast,
 Of hi brinct u daer om in last.

- Versiet u wel ende volcht mijn scriven.
 Ic hebt ghehoert van goeden wiven,
 85 Die daer sorchlic over claechden,
 Ende mi oick om raet vraechden,
 Hoe sij der ghecken worden quijt;
 Want si volchden talre tijt
 Ende en lieten nymmermeer af,
 90 Om een goet woert datmen him gaf,
 Dat sy him billicx niet en souden
 Aentrecken noch aen houden.
 Die ghecken sijn lichtelic aen te vaerden;
 Mer quijt machmense qualic waerden.
 95 Daer om so wilt die ghecken scuwen
 Ende den wisen u eer betruwen.
 Watmen mit ghecken wil bestaen,
 Moet ymmer gheckelic vergaen.
 Dat scheen wael an die schone Perne,
 100 Die alte zonderlinghe gherne
 Mit enen gheck te boerden plach,
 Daer ic u aff sal doen verslach.
 Men spreect ghemeenlic onverholen:
 Mit stercken sotten is quaet folen.
 105 Dat suldi weten ende niet wanen;
 Want wijlneer was in Tuskanen
 Een schone maghet, seer bequaem,
 Perna was horen rechten naem,
 Van edeler aert ende rijck van guede,
 110 Lustelich ende frisch van moede.
 Een gheck, gheheten Thirobinus,
 Verkeerde veel tot horen huus
 Ende plach die joncfrou boel te heten.
 In schimpe deetsi him oec weten,
 115 Dat hi alleen hoer boelkijn waer
 (Des si doch niet en meynde een haer).
 Dus hadde Perna hoer solaes
 Mitten groten jonghen dwaes.
 Het viel, dat Perna was ghegaen
 120 Afterwaert om hoir hoeft te dwaen.
 Die gheck quam daer ende vantse alleyne.
 Tehant sprac die goede reyne,

- Die gheen arch noch quaet en dacht:
 „Wane, boel? wye heeft u hier ghebracht?
- 125 Wye seyde u dat ic was alhier?
 Sit hier neder bijden vier
 Ende dient my thent ic hebbe ghedaen”.
 Mittien is hi hoer toeghegaen
 Ende dructse vast in sinen arm.
- 130 Die goede joncfrou dacht: „Wacharm!
 Hoe vaer ic nu mit desen sotte?”
 Trouwen het ghinc daer uten spotte.
 Mit crachte swanch hise totter aerden:
 Dair is die maghet wijf ghewaerden.
- 135 Si riep ende dreeff groot ghelut;
 Ten bate niet, die boert ghinc uut.
 Die joncfrou heeft een kint ontfanghen
 Ende die doer is wech gheganghen.
 Daer bleeff si sitten in groten leyde.
- 140 Ten lesten ghinc si in Goeds gheleyde
 Ende streeck wech mit droevigher list,
 Dat niemant vanden huse en wist,
 Wairwaert datsi nam een eynde.
 Langhe doelde si in ellende,
- 145 So si in vreemde lande was,
 Ter tijt toe dat si skinds ghenas.
 In enen woude si ghelach,
 Dairt nyemant en wiste noch en sach;
 Ende als si denckende wart omtrent,
- 150 Hoe si hoer selven hadde gheschent
 Ende so lastelic was voirdoert,
 So heeftsi eersten tkint versmoert
 Ende hoir selven na verhanghen:
 Dus ist hoir mitten dwaes verganghen.
- 155 Hadsi den gheck niet anghelocket,
 So en waer dat speelkijn niet gherockent.
 O salighe wive! denct daer an,
 Ende ghi, magheden sonder man,
 Ende wacht u wel voor Thirobuus,
- 160 Dat ghi niet en wart confuus!
 Laet die stompe doren lopen,
 Dat ghi niet en derft wanhopen;

- Als die guede Perna dede,
 Die starff in onverduldichede.
 165 Wanneer dat ghi ten danse gaet,
 So siet wail om, wye bi u staet,
 Ende neemt den ghenen bijder hant,
 Die u in doechden is bekant
 Ende u mach leren off ghi dwaelt.
 170 Van him so wordi wael betaelt
 Ende crijchter eer ende vreude bi.
 Seg ic u recht, so volghes my.
 Men mach mercken ende versinnen,
 Wat van ghecker lude minnen
 175 Ghecomen is ende hoe menich leit
 Ghesciet is bijder haesticheit.
 Hadde Paris, die jonghe man,
 Enen wisen rock ghetoghen an,
 Doe hi sijn ghecke sporen spien
 180 Ende ymmer Helena woude sien,
 Soe waer Troeyen, die edele stadt,
 Onverderft ende onghemat;
 Sijn vader ende oick sijn moeder,
 Hector ende alle sijn broeder
 185 Ende ander menich vorste guet,
 Die daer om hebben ghestort hoer bloet,
 Die waren alle te live ghebleven.
 Het was him doch te voren ghescreven,
 Voer hi tot Menelaus an
 190 Ende naem Helena van horen man,
 Dat Troyen daer om soude vergaen;
 Mer sinen ghecken dommen waen
 Woude hi daer om niet laten aff,
 Ende en achte nyemants raet een caff.
 195 Alsoe en willen die dwase jonghe,
 Die sijn in horen eersten spronghe,
 Om nyemants wille laten bliven,
 Si en willen horen wille driven.
 Si en sorghen niet daer voren,
 200 Ofs die vrouwen ghecrighen toirn
 Of dat si in onvrede leven:
 Dat coomt him al ghelijck ende even.

- Weder si schanden hebben off eer,
 Des en ruecken si min noch meer,
 205 Op datsi werven dat si jaghen.
 Salmen die rechte waerheit saghen,
 Het valt dicke bider vrouwen schulde,
 Dat si leven in onghedulde;
 Want ic kenne, die wijflijck list
 210 Soect alle weghe dat spillic ist,
 Jonck ende schoen van aenghescouwe.
 Weder si guet sijn off ontrouwe,
 Doren ofte wijs van sinne,
 Huefsch off van loser minne,
 215 Dorper ofte schamel man,
 Dat en siet die wijflicheit niet an.
 Sint dat sijt, leyder, niet an en sien,
 Soe moet bij wilen daer gheschien,
 Dat beter after waer ghebleven.
 220 Wes daer by tijden wert gheweven,
 En weten die van Delf niet al.
 God gheve him heyl ende goet gheval,
 Die heymelic, huefsch ende schamel sijn,
 Wanneer him boert der minnen schijn.
 225 Niemant en straffe mine sprake,
 Dat ic die jonghe doren lake,
 Om dat ic van daghen sy.
 Ic bin doch aller minnen vry:
 Wes ye gheleefde, dat is doch doot
 230 In mi; mer doe die tijt gheboot,
 Dat ic mede ter heyden ghinc,
 Doe dede ic als een jonghelinc.
 Mi docht, ic maectet alte wale;
 Mer had ic gheconnen dese tale,
 235 Die ic mit jaren hebbe gheleert,
 Ic woude wel bet hebben ghekeert.
 Dus weet icket bij naturen,
 Hoe die jonghen den tuyn bemuren;
 Want die twee weggen heeft bestaen,
 240 Die weet wail, welc best is gheghaen.
 Daer om en verstatet niet in toern,
 Ic hebbe ghelaect den jonghen doren,

- Op dat hoer elc quet salich wijff
 Daer voren hoede ende houde stijff.
- 245 Die jonghe wise en lakic niet;
 Want het is dicke ghesien ende gheschiet,
 Dat een guet eerbaer jonghe
 Meer wijsheit hadde in sin ende in tonghe
 Dan sulc die ouder was van daghen.
- 250 So moghen dan die vroukijn vraghen,
 Hoe sy die jonghen sullen kennen,
 Die guet zijn ende out van sinnen.
 Trouwen, daer om is voer ghesproken,
 Dat haesticheit heeft dicke ghebroken,
- 255 Dat wael gheheel hadde ghebleven,
 Haddet sinnicheit bedreven
 Mit goeden sinnen ende sacht.
 Mit heymeliken vrienden wael bedacht
 Salmen wijslic zoecken raet
- 260 Ende vernemen eens mannes staet.
 Niet verre van huus en salmen riden;
 So machmen weten tallen tijden
 Ende vernemen van sinen ghevaerde,
 Van sijre coomst, van sinen aerde,
- 265 Weder hi guet si ofte boes,
 Weder hi truwe si ofte loes,
 Weder hi listich is off ront,
 Ende off hi heeft enen hoefschen mont,
 Of hi enen gueden adem heeft,
- 270 Of hi in liefden heeft gheleeft,
 Of hi die vrouwen gaerne eert,
 Ende wes dat hi meest heeft gheleert.
 In gheselschap ende in spele
 Salmen horen sine kele,
- 275 Of si hevet goet gheclanc,
 Ende off hi lijden mach bedwanck,
 Of hi milde ende eerbair si
 Ende off hi helen can daer bi.
 Niet, lichtelic salmen anegaen,
- 280 Voir datmen claerlic heeft verstaen,
 Of hi wetende is off geck
 Of dat hi hevet enich ghebreck.

Wairmen dan tghestant sulck vint,
 Dat hi billic sal sijn ghemint
 285 Van vrouwen ende van goeden man,
 Dan salmen vriendelic nemen an
 Ende herberghen den waerden gast
 Ende sluten inder herten vast,
 Ten ware of hi worde onstedich,
 290 So suldi u des maken ledich
 Ende gheven hem vrilic sinen sack:
 Soe doedi u selven groot ghemack.
 Want soudi quelen ende leven onsacht
 Om enen die uwer niet en acht,
 295 Als vele der vrouwen hebben ghedaen,
 Dat soude u te leyde vergaen,
 Als ghi van Fillis hebt ghehoert
 Ende van anderen sult horen voert,
 Die him lijfs ende goeds verdorven
 300 Ende in wantroiste storven.

B. II, vs. 119—402.

Voirmaels, inder ouder stont,
 Upter zee van Ellespont,
 Soe woende een coninc van Abiden.
 Over die zee, ter ander zijden,
 5 Woende die coninc van Sestoën.
 Die van Abyden had enen zoen,
 Scoon, starck ende wael gheraect,
 In doechden zedich ende volmaect:
 Leander was hi gheheten.
 10 Die ander coninc, suldi weten,
 Had een dochter suverlijck,
 Doerluchtich, schoon ende doechdentlijck.
 Dese twee waren so ghesint,
 Dat elc anderen heeft ghemint
 15 Mit ziele ende mitter ganser doecht:
 Elck was van anderen zeer verhoecht.

- Sy branden beyde van groter minne,
 Die sy droeghen in haren sinne.
 Die liefde en mocht niet beter zijn,
 20 Alsoe sy deden wael aenschijn.
 Die zee was diep ende niet te wijt,
 Ende Leander, des zeker sijt,
 Was so machtich inden leden,
 Dat hy die zee tot sulken steden,
 25 Mit sinen armen overzwam,
 So dattet nyemant en vernam,
 Dat die liefde in beyden was.
 Want twas een ghemeen repas,
 Vandaen mit schepen over te varen,
 30 Tvolck plach daer mit groten scharen
 Te vergaderen op dat zant,
 Ende voeren over in Zesten lant.
 Leander en wort daer nye ghesien,
 Dat hi overvoer mittien
 35 Off mit desen teniger ure.
 Die schone wijflike creature,
 Die van veel doechden hadde prijs,
 Hadde enen knecht, gheleert ende wijs.
 Als hoir die minne maecte banghe,
 40 Ende die ridder merrede langhe,
 Dat hy niet en quam tot haer,
 Sende si den bode aldair
 Mit eenre bootscap die sy maecte
 (Dat konde wael die waelgheraecte)
 45 Ende als hy den bode vernam,
 Des nachts hi dan overzwam
 Tot sijre minnentliker vrouwe,
 Die hi minde in ganser trouwe,
 Sonder enigherhande fael.
 50 Des zo ghetruwede sy hem wael
 Ende dede hem alles des ghelijck,
 Wes hi oick gheerde op eerdenrijck.
 Na dat sy vermocht in eren
 Deed sy him guetlic sonder weren;
 55 Want hoir meninghe ende die sijn
 Die stonden in gheliken schijn,

- Ende alle hoer zaken waren goet
 Ende onverscheyden inden moet.
 Nu ghevielt eens, dat dat meer
 60 Van stormen was verbolghen zeer
 Ende wayde een onverdrachlic wynt,
 Soe dat hi niet en was ghesint
 Over te waden in dier noot,
 Want hi beyaghen mocht die doot.
 65 Doch duyerde die storm so langhe,
 Dat him sijn herte wert so banghe,
 Dat hi szwemmens woude bestaen:
 Want sijn herte docht him ontgaen,
 So zeer beghonde him te verlanghen.
 70 Sijn armen liet hi int water hanghen:
 Al naect spranck hi in die baren bloot.
 Die storm was zwaer, die stroem liep groot.
 Haddet geweest ghevuechlic weder,
 Hi haddet ghezwommen ghins ende weder;
 75 Mer nu en condijs niet ghelengen:
 Die stroom en woudes niet ghehenghen.
 Die waghen sloeghen hem inden mont,
 Ende hy verdranck in corter stont.
 Hier binnen wert dat water linde
 80 Ende tweder stillede vanden winde.
 Die maecht mit hoerre zoeter hant
 Screeff een brieff ende heeft ghesant
 Horen trouwen bode over tmeer
 Tot Leander den groten heer
 85 Den brieff, dien sy hem oversende,
 Also Ovidius hoer legende
 In epistolen heeft bescreven,
 Die hout aldus ghelijck ende even.
 Die sin daer off is recht aldus:
 90 „Den minnentliken Abydeus
 Sende ic, Adonis van Zesten rijck,
 Dusent grueten guetelijck.
 Du alre liefste salich man,
 Hoe moechstu wesen nu daer an,
 95 Dattu so langhe hebs ghebeyt
 Te comen, daer dijn herte leyt,

- Daer du dijn ruste plaghes te zoecken?
 Als du comes uut dinen hoecken,
 Als alle dijn leden sijn moede ende mat,
 100 Ende du van twater bist worden nat,
 Ghedenck hoe ic dan plach te comen.
 Als ic dijns zwemmens hebbe vernomen,
 Dattu biste comen ant lant,
 So come ic lieflic alte hant
 105 Bereyt mit drueghen blancken laken,
 Dijn zuete leden druech te maken;
 Ic druck di vriendelic in minen armen,
 Dijn schone lijff te verwarmen;
 Goede cleyder, te maten heit,
 110 Heb ic di alle weghe bereyt.
 Soe gaen wy op die camer, schoon
 Ghechiert als een conincx troen.
 Twe lieve minnentlike monde
 Versamenen him wel menighe stonde.
 115 Al die ghenuechte, gunst ende vrede,
 Die ye wijff enen goeden man dede,
 Doe ic mit zueter lusten di.
 So deetstu lieflic weder my:
 Die ene borst verwarmt den ander.
 120 Waer blivestu, mijn trute Leander,
 Dattu nu dus langhe marres
 Ende my dijn waerde lijff ontverres,
 Daer alle mijn troost ende toeverlaet
 Ende alle mijn salicheit an staet?
 125 Ach, wat mach die sake sijn,
 Dattu verghetes die havene mijn,
 Die du tot so menighen sommen
 Manlic over hebs ghezwommen?
 Off di dijn vader aldaer lettet
 130 Om enighe sake, die hem ansettet?
 Off toern, off siecte, off enich verdriet!
 Of nuwe minne? des en ghelove ic niet.
 Die stede ongheveynsde truwe
 Ende vast ghelove, die ic buwe
 135 In dy, ende du oick in my,
 Die blive ghedurich sonde sy,

- Sonder ymmermeer te breken,
 Nu en weet ic meer wat spreken.
 O Leander, liefste man,
 140 Du macht wel wesen bet daer an
 Dan ic arm onsalich wijff;
 Ghi, mannen, hebt doch tijtverdrijff:
 Ghi rijdet mitten honden jaghen,
 End mitten voghelen tallen daghen;
 145 Nu sidi inder oefeningh der wapen;
 Isset mit leyen ofte papen,
 Ghi stichtet ymmer een ghelach,
 Daer ghi mede verdrijft den dach:
 Ende ick, scamel jonghe deerne,
 150 Soude by wilen lachen gheerne;
 Mer sint my niet ghebueren en mach,
 Dan stille te sitten alle den dach,
 Soe en weet ic niet beters op eerden,
 Dan minne te draghen, macht mi weerden,
 155 Als ic hope dattet zal;
 Want mijn ghetruwen settic al
 In di, Leander, zonder wanc,
 End oick en gheer gheen wisselganc.
 So en doestu oick, dat weetic wael.
 160 Des nachts sit ic in onser zael
 Mit onser moeder Romadis,
 Die onser minnen heelster is.
 Si helpt mi waken alden nacht,
 Als ic dijnre coomste wacht;
 165 Si troest my, als ic mismoedich bin.
 By wilen coomt my inden sin,
 Dat my donckt dat ic wat hore:
 So lopic gherade totter dore
 Ende meyne dattu bist ghecomen.
 170 Als ic dan niet en hebbe vernomen,
 So valt mijn hert in drucke zwaer,
 Ende alle weghe heb ic vaer,
 Dat di leyde mach gheschien;
 Ende om dattu teyken moghes sien,
 175 Soe doe ic altoes sonder letten
 Opten toerne een kaerse setten,

- Alsoe ic hebbe van ghewoent,
 Op dattu blives onghehoont.
 Als my die vake dan bestaet
 180 Ende twater an die mure slaet,
 Soe waen ic alle weghe dan,
 Dattu daer biste, mijn liefste man.
 Wat ic lope, en vinde niet.
 O wy! wat is my gheschiet!
 185 Ic wachte, ic wake, twort my zuyer;
 Ic sitte dromende bijden vuyer:
 My donct dan dattu by mi bist,
 Dat alle gader niet en ist.
 Als ic dan weder wakende werde,
 190 So sitte ic noch bijden haerde
 Ende droghe die schone sachte doecken.
 O wy! ic mach dat water vloeken,
 Dat so onstuyer heeft gheweest
 Van groten storme ende tempeest.
 195 Du, soete lieve waerde ridder,
 Al soud my vallen noch so bitter
 Ende so hert dat langhe beyden,
 Soe en wil doch vanden lande niet scheyden,
 Eer die zee saftmoedich wert;
 200 Want al valt my theyden hart,
 Ic beyde liever noch een jaer,
 Dan di misschiede van een haer.
 Mijn lijden waer een lijdelic noot;
 Mer dattu werven souds den doot,
 205 Daer waer ic ymmer by bederft.
 My donct alrede mijn herte sterft
 Van anxte, dat ic des ghewaghe.
 O mensche liefst! verwacht die daghe
 Thent die waghen sijn ghezoetet.
 210 Mijn herte di durent stonde gruetet.
 Ic bidde dijnre waerder manheit,
 Sint du my gheves cout ende heyt,
 Dat goede antwoerde worde my,
 Ende dat Leander die bode sy".
 215 Dit was die sin van horen brieve,
 Die si sende horen lieve.

- Daer mede toech die bode vandaen;
 Mer nyemant en heeft den brief ontfaen.
 Doe die bode overquam,
 220 Van Leander hi niet en vernam.
 Tot Abyden ghinc die maer,
 Dat Leander verloren waer.
 Si meynden, dat ene godinne
 Aen hoer hem ghetoghen had by minne,
 225 Om dat hi soe goedelijck was.
 Elck man truerde int pallas.
 Die vader dreef oic groten rouwe.
 Hier en binnen is die joncfrouwe
 After uuten hove ghegaen
 230 Wanderen op des meres baen,
 Ende Roemadis hoir voedster mede.
 Daer quamen sy op ene stede,
 Daer hi doot was anghecomen.
 Als dat die juffrou heeft vernomen,
 235 Die yammerscrey, die sy daer teelde;
 Dat zuete lieflike beelde,
 Ende dien rou dien sy daer dreeff,
 Die wanic dat nye clerck en screeff.
 Die leyde claghentlike woerde,
 240 Die sy sprac eer therte schoerde,
 Dat onverduldich hande wriven,
 Dat waer veel te lanc te scriven.
 Tgheclach was groot ende overgroot.
 Si sprac: „O wy! du hebs den doot
 245 Om mijnre liefden wil beyaecht,
 Dat allen goden si gheclaecht;
 Hoe soude mijn herte nu ghedoghen,
 Dat ic voert soude leven moghen
 Sonder di in deser tijt!
 250 O wy, o wy! mijn herte splijt!”
 Sprac die roede suete mont.
 Si custen meer dan dusent stont,
 Den doden lichaem, daer hi lach.
 Dicke riep sy: „O wy! o wach!
 255 Wat sal ic doen? off waer? off hoe?”
 Der moeder sprac si treurlic toe,

- Om dat sise quyt woude wesen
 (Want mit sterven woud sy ghenesen),
 Ende beval hoer op te gaen,
 260 Ende den luden te doen verstaen,
 Dat si quamen sonder falen
 Om den lichaem in te halen.
 Die moeder volchde hoir gheboden.
 Te hant nam sy den doden
 265 Ende droechen, als een rasende wijff,
 Daer die stroom was diep ende stijff.
 Daer spranc sy mit hem in dat meer
 Ende loonde hem mit gheliker weer.
 Also si hadden ghelijc ghemint,
 270 Ende altoes waren ghelijc ghesint,
 So woudsy ghelijc hem sterven
 Ende nimmermeer nuwe minne werven.
 Die rouwe, die daer wert ghedreven,
 Die en is hier niet bescreven;
 275 Want elk mach dencken wel,
 Wat rouwe in dat lant ghevel.
 O edel vrouwe ende goede man,
 Hier salmen truwelic deyncken an:
 Hier liet truwe truwe bliken.
 280 Der truwen en woude sy niet bezwiken.
 Die wile si leefden waren sy
 Onverscheiden ende wandels vry:
 Dus sijn sy inder lesten noot
 Onghesceiden ghebleven doot.

B. II. vs. 4125—4268.

- O edel reyne wijfflick aert,
 Louter bloeyende, schone gaert,
 Daer alle lusten comen uut,
 Daer vreuchde menichfoldich spruut!
 5 O lieve, suete, waerde vrouwen,
 Laet die minlike oghen schouwen.
 O salighe wonnentlike beelden,

- Die alle die werlt hout in weelden,
 Al sijdi alre eren weerdich,
- 10 Weest op tvoerdeel niet hoveerdich.
 Ic bidde u voir dese jonghe,
 Die leven inder yuechden spronghe
 (Want in ij.n tijt is veel gheleden),
 Dat ghise setten wilt in vreden,
- 15 Die ghi weerdich vind der wonnen.
 Daer op weest altoes versonnen
 Mit list, mit wijsheide ende mit rade,
 Also ic u hier mit gueder stade
 Van punte te punte heb bescreven.
- 20 Helpt die tijtlike luden leven,
 Die wile ghi staet inder tijt.
 Weest vriendelic, guetelic ende zonder nijt.
 Ondect die lieflike aengesichten,
 Ende wiltse niet te duen bezwichten,
- 25 Datmen die zoete wangskijns root
 Schouwen mach in liefden noot.
 Laet die luchtende carbonkel
 Schieten vuerighe langhe vonkel,
 Dat dat ganse lant ontsteke,
- 30 Ende een yghelic hert in vroecheden queke.
 Daer willic vrilic raden toe,
 Op datmen der eren niet misdoo.
 Een meester van groter leren konstich,
 Die van rechter herten is so wangonstich,
- 35 Dat hi nyemant voert en leret,
 Wat is hi van sijnre const vermeerret?
 Hi sal sijn kunst breyden ende widen,
 Soe wort hi vermeert in allen sijden.
 Jonghe rosen inden knoppen,
- 40 Frissche maecheden, die hem bestoppen
 Ende bewimpelen mit een cleyt,
 Wyen gheven si vruechde off lusticheit?
 Och, laet die zoete luchteren queynken
 Ende wilt trouwen vrienden ghedencken;
- 45 Gheeft troest die wijl ghijs machtich sijt,
 Ende verdrivet mitten tijden den tijt;
 Weest ontfarmich ende ghenadich,

- Weest troestsamich ende gheradich;
 Laet u niet so langhe volghen,
 50 Dat dat zuete werde verzwolghen.
 Wildi lieven, so gaet aen,
 Off latet mit allen staen.
 Blijft op uw woert ende hout ghestede,
 Bannet wanckel uuter stede.
 55 Mochtet na minen wille ganghen,
 Wanckel die waer langhe ghehanghen.
 Laet goede mannen u gunste werven,
 Dat sy van leyde niet en sterven,
 Ende ghy oic u leven hout.
 60 Deynct al omme hoe menichfout
 Dat sy bescreven staen hier inne,
 Die sijn ghestorven doer die minne.
 Weest tru ende guetelic enen vriende,
 Also die zoete Amely diende
 65 Den edelen Willem van Brabant,
 Stout, vroem ende wail bekant,
 Die stom was ende wort ghesteken.
 Sij dede hem meesterlike spreken,
 Ende tyser, dat vanden spere brac,
 70 Dat him langhe int herte stack,
 Toeck si uut bijden enden
 Mit horen lieven witten henden,
 Daer hi ganselic off wort ghenesen.
 Dus suldi alle meysters wesen
 75 Ende gheven rijcke medecijn
 Teghen alle wantroestes pijn,
 Die menich hert ten dode jaecht.
 Sigonne, die duerluchtighe maecht,
 Die beter was dan sommich ander,
 80 Troeste den Symiatulander
 Mit allen gunsten die si mucht.
 Wat deed Ysalde, die edel vrucht,
 Die Tristram trooste in alre noot,
 Ende bleeff selve mit hem doot?
 85 Zybelye van Zweden zuverlijck
 Troeste Aetsert minnentlijck
 Ende ghinc der rechter minnen pat.

- Wat bate Anazartes dat,
 Dat Ysus hem selven verhinck?
 90 Het was een onghenadich dinck,
 Sint si hem tlijff had moghen behouden,
 Dat sy des niet en woude ghewouden.
 Wat baet is an een stueren sin,
 Daer heil, salicheit noch ghewin
 95 Noch gheenre leye goet off en comt,
 Ende gheen hoirre beyden en vroemt?
 Het valt by wilen ende duck,
 Datter veel vallen op een stuck.
 Veel goeder mannen ringhen rive
 100 Nader minnen van enen wive,
 Si salt hem allen wedersegghen;
 Ten lesten sal si liefde legghen
 Anden snootsten van hem allen,
 Ende sal daer mede inder asschen vallen:
 105 Dit sien wy daghelicx gheschien.
 Sulken onwille moet ghi vlyen
 Ende houden u altoes ant beste.
 Een yghelijc mijn lessen veste,
 Die ic hier voren hebbe ghescreven,
 110 So suldi altoes in vroecheden leven,
 Die wijl ghi u ter minnen keert.
 Wael ghevest is wael gheleert.
 Nyemant en uppe dat voir onneer,
 Dat ic den luden van minnen leer,
 115 Die ter minnen sijn ghestelt.
 Een schaepharder leit op tfelt,
 Ende leert fleuyten ende pypen maken;
 Een smit spreekt van sinen saken;
 Een paep leert sijn ghetide lesen;
 120 Mer een minre is ducke in vresen,
 Die hem der dinghen niet en verstaet.
 Datmense lere, donct my goet raet;
 Want vrouwen minne is altoes durich,
 Si heeft altoes gheweset vuerich
 125 Seder der werlt eerste beghinnen,
 Ende altois salmen draghen minne
 Ende sal staen in hogher weerden

- Also langhe als menschen sijn op eerden.
 Ic blive daer by, als dat vergaet,
 130 Dat dan die werlt niet langher en staet
 Noch in eren noch in doechden,
 Noch in schaemten noch in vroecheden;
 Ende manheit, wil ic vrilic segghen,
 Moet dan emmer neder legghen.
 135 Sal minne vergaen, dat waer wonder,
 So laghen alle die wise tonder;
 Want si segghen sonderlinghe,
 Dat minne verwinnet alle dinghe:
 Sal sijt dan al verwinnen even,
 140 Soe moet sijt emmer alle verleven.
 Daer om seg ic u wael versint,
 Dat minne alle dinc verwint,
 Wes is off ye was off wesen sal;
 Mar Goeds minne gaet boven al.

LEGENDEN.

Gillis de Wevel.

Leven van St. Amand.

W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.

Dichtkunst III, 467—473.

J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,

264—289.

„ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Letterkunde I, 415.

G. KALFF, Geschiedenis der Nederl. Letterkunde I,

349—361.

PH. BLOMMAERT, Leven van Sinte Amand, Gent 1842.

VERWIJS, III.

I. vs. 1904—2073.

*Hoe Amand sine bedinghe dede in Sente Pieters
kerke ende hoene die costre meshandelde.*

- Het es een teeken der wijsheden,
 Dat een si van sulker sede,
 Dat sine gheweerke ende sine woorde
 Altoos sijn van eenen acoorde:
 5 Dit doen ons die vroede verstaen.
 Nu laet ons up Amande gaen,
 Ende merken wel ende besien
 Oft hi yewers falt in dien,
 Dat sine woorde ende sine daden
 10 Niet en sijn even ghestade.
 Seker ja sy, in allen keere;
 Dies es hi te prisene seere,
 Want hine predicte noynt dat woort,
 Hine settet in ghewerke voort,
 15 Als men van hem heeft vernomen.
 Nu es hi te hoghen Roome comen,
 Omme penitencie te doene claer,
 Ende in peelgrimagyen vorwaer.
 Hi es rechtevoort ghegaen
 20 Te Sente Pieters, hebbic verstaen,
 In de kerke met devoticheden;
 Daer viel hi in sine ghebede
 Met neerensticheden also groot,
 Dat hi hem vergadt al bloot,
 25 Ende mids ghedochten in sinen sinnen,
 Want hi wert ontsteken van minnen
 Van Gode, onsen lieven Heere,
 So dat hi recht in allen keere
 Alle eerdsche dinc daer bi vergadt.
 30 Hoort een deel hoe ende wat
 Desen helighe vader gheschiede.
 Die kerke rumeden alle die lieden,
 Ende de costre die es comen
 Ende hevet sine slotele ghenomen,

- 35 Om de kerke te slutene vaste,
 Als die en begheerde gheene gaste,
 Ende clopte lude ende riep mede:
 „Esser yement in, ga uut met vreden.
 Daer ne heeft hi niemende ghesien,
- 40 Ende hi sloot die duere met dien
 Vaste toe, ende daer naer
 Ghinc hi al omme souken voorwaer
 In allen houcken, ende hevet vonden
 Sente Amande, die noch ten stonden
- 45 Van hemselves niet ne weet;
 Want hi lach in sine bedinghe so heet,
 Als ic u seide hier te voren,
 Dat hi sine sinne hadde verloren.
 Die costre wert verwoet van sinne,
- 50 Ende seide: „Dief, waendy hier inne
 Hebben ghebleven desen nacht,
 Ende uwen tijt te stelene ghewacht,
 Dies moetti hebben quaden dach.”
 Amand, die in bedinghen lach,
- 55 Die en verporrede een let niet,
 Dies de costre hadde zwaer verdriet,
 Ende peinsde quaet in sinen moet,
 Ende wert slaende den man goed
 So seere over al sinen lichame,
- 60 Dat hi hem dede groote mesquame,
 Ende emmer riep: „Dief, truwant!
 Het was gracie dat ic u vand,
 Maer ghi sullet ontghelden seere”.
 Ootmoedelike sprac die heere,
- 65 Ende boot sine onculden groot;
 Maer die costre, door dat hi bloot
 Van cleederen stont ende naect,
 Heeft hi hem pijnlic ghemaect,
 Ende slouchene langhe ende onsochte,
- 70 Dat hine bi der duere brochte,
 Ende stackene daer ute onwaerde,
 So dat hi viel up daerde
 Ende quetste hem sonderlinghe.
 Maer danckende Gode alle dinghen

- 75 Es hi ghereet upghestaen,
 Ende sinen wech och ghegaen,
 Ende die costre riep na hem altoos:
 „Hoordijt, truwant, dief ende loos,
 Valsch curliaen, hoe gheerne souddi
- 80 Dieftelic hebben bedroghen mi!”
 Menighe groote onweerdichede
 Dat hi tote den helighen man seide,
 Ende daernaer keardi in de duere,
 Ende wildese sluten, maer up die uere
- 85 Ghemoette hi Sente Pieteren saen,
 Die hem vraghede, twi hi ghedaen
 Hadde sulke overdaet ende last,
 Die Gods vriend was vercoren vast.
 Voort so seidi hem al bloot,
- 90 Dat die maledictie groot
 Up hem soude vallen schiere,
 Of hine vonde, den goedertieren
 Man ende bade hem ghenade,
 Ende hijt ooc wilde ghestaden
- 95 Te verghevene met ootmoede.
 Die costre seide: „Ay, heere goede,
 Waer soude ickene moghen vinden,
 Of ickene te soukene wilde bewinden?”
 Sente Pieter seide met dien:
- 100 „Ic ga toot hem, volghet mien,
 Ende wes dies wel becant,
 Dat es die helighe Amand,
 Die met Gode meer es ghemint
 Dan yement die men nu levende kint”.
- 105 Aldus sprekende, hebbic vernomen,
 Sijn si tote Amande comen.
 Daer sprac Sente Pieter dus:
 „Amand, broeder, die soete Jhesus
 Moet u ghestarken in die duecht.
- 110 Met rechte ben ic zeere verhuecht,
 Dat ghi mi doet so groote eere,
 Ende u ghemoyt hebt so seere,
 Om te visenteerne mine kerke.
 God, die loon es van goeden ghewerken,

- 115 Sal u wel ghelden daert u bedaerf.
 Nu biddic u, broeder, dese waerf,
 Dat ghi wilt hooren mine bede,
 Ende desen costere, die u mesdede,
 Wilt vergheven sine mesdaet,
- 120 Want hine kende niet uwen staet".
 Amand, diene saen bekende,
 Also hem de Helighe Gheest insende,
 Viel neder over sine knien,
 Ende hi seide aldus mettien:
- 125 „O Prince der apostelen allen,
 Hoe mach dese sake ghevallen,
 Dat ghi u vernedert so seere
 Mi te biddene, lieve heere?
 Beveelt ende ghebiet over mi,
- 130 Ende wat uwen wille sy,
 Dat ne moet in mi niet bliven".
 Vele woorden mochtic scriven,
 Beede van talen ende wedertalen,
 Maer hoort dien slotele altemale.
- 135 Gracie ende ootmoedicheit vulcomen
 Mochte men in hem beeden nomen;
 Want die costre badt ghenade
 Amande van allen sinen mesdaden,
 Dat hi hem vergaf vriendelike
- 140 Door den Heere van hemelryke,
 Ende door Sente Pieters bede,
 Diene bider hand nam te diere stede,
 Ende leedene in die kerke weder,
 Ende bleef met hem hier neder,
- 145 Troostende vriendelike toten daghe;
 Ende onse Heere, al sonder saghe,
 Sende hem manna, hemelsch broot,
 Mede te blusschene sinen noot,
 Ende vele inghelén quamen daer,
- 150 Ende brochten licht scone ende claer,
 Ende songhen ende dreven melodie:
 Dus daden sy solaes ende vye,
 Tote dat die dach upquam.
 Mettien Sente Pieter orlof nam,

- 155 Ende ooc alle de inghelen mede
 Voeren met hem ter heiliger stede,
 Daer boven int soete hemelryke;
 Maer eerst bevolen sine hoghelike.
 In deser manieren es Amand bleven
 160 In Roome, ende heeft hem ghegheven
 Te behalene alle die pardoene
 Entie aflate, om rechte soene
 Te ghecrighene van moeder ende vader;
 Ende hi, die vul minnen was al gader,
 165 Ende van alder duecht fundament,
 Wart bi den costre daer bekent,
 Want hijt uut jonsten dede al,
 Hi sach die maeltiden smal,
 Ende die groote aermoede mede,
 170 Die hi ghedoghede in de stede.

BROEDER GERAERT.

Leven van Sinte Christina.

- W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
 Dichtkunst. III, 477—483.
 J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,
 422—424.
 G. KALFF, Geschiedenis der Nederl. Letterkunde I,
 350—351.
 J. H. BORMANS, Leven van Sinte Christina de Won-
 derbare, Gent 1850.
 Verslagen der Koninklijke Vlaamsche Academie, 1902,
 bl. 491—495.

vs. 495—660.

Wie suptijl dat haer heileghe lichame was.

Haer lichame was oec so sunderlinghe
 Suptijl ende licht, dat hi op dinghe,

- Die hoghe ende nauwe waren, ginc:
 Dat si oec als een mussche hinc
 5 Aen den suptilen riseren van bomen:
 Dies heeft men selden meer vernomen.
 Als si woude beden, de maghet vrome,
 So vlau si op diē hoghe bome,
 Ocht op torene ocht ander dinghe,
 10 Die hoghe waren sonderlinghe,
 Om dat si haer van den lieden woud verren,
 Daer mense nien moght stoeren noch erren,
 Ende daerse raste vonde aen den geeste;
 Dat was haer boven al dat meeste.
 15 Als si noch woud beden weder,
 Ende in haer de gracie sturte neder,
 Ya de godleke, spreec ic, gracie,
 Ende de suete contemplacie,
 So worden haer lede al, cleine ende groet,
 20 Te gader gedruet in enen cloet,
 Als geheit was, dat loept in een,
 So dat haer lichame niet anders en sceen,
 Noch dat men niet els en wart geware,
 Dan enen ronden lichame aen hare.
 25 Maer als die geestelic dronkenschap
 Verteert was, ende dat suete sap
 Dat haer scincte de godleke fonteine,
 Die suete, suver es ende reine,
 Ende als hare lede weder quamen,
 30 Ende haer ierste vorme namen,
 Die als een igel waren in een
 Gecluntert, alst aen haer wel sceen,
 So worden haer lede utegerect,
 Die te voren waren bedect
 35 Ende onder een onvormlec materie besloten
 Ende temale te gader gevloten,
 Ende haer lichame quam weder saen
 Tsier vormen. Dat had al God gedaen!
 Maer na dat dit sus was vergaen,
 40 So ginc si menechwerf, al sonder waen,
 Opte tuunstaken al rechte staen,
 Daer si met groter devocien haer

Psalme sanc; want weetd dat voer waer,
 Datd haer was pijnlec ende swaer,
 45 Dat si der erden soude geneken,
 Als si haer gebed soude spreken,
 Want sien sochte engeen gemac
 Als si haer gebedeken sprac.

Wiedewijs dat hare scene was gebroken.

Om dese dinghe ende deser gelike,
 50 So scaemden hen haer vriende arm ende rike,
 Ende oec haer sustre scaemdens hen sere;
 Want het dochte hen groet onere,
 Dat de liede hielden van hare,
 Dat si vol van vianden ware.
 55 Doen huerdense enen starken man,
 Die alte quaet was ende starc, die ran
 Ende liep haer na, ocht hise mocht vaen
 Ende binden met isere banden saen.

Als hise dus jaeght, dese quade man,
 60 Ende hise niet gevaen en can,
 Gevielt te lesten, dat hise gereen
 Ende brac haer met eer colven haer been.

Doen droechmense tehueswert ter selver uren.

Haer sustre ginghen enen meester huren,
 65 Die haer scene soude achterwaren.
 Also deedmense te Ludeke wert varen
 Op enen wagen. Maer als di
 Ersetere wart geware, dat si
 So starc was in den geeste, deed hise
 70 In enen kelder legghen, van prise
 Wel gemuert in allen sinnen,
 Ende daer besloot hise vaste binnen,
 Ende bantse met iseren banden aen ene
 Columme vaste, de maghet rene.
 75 Ende als hi haerre scenen toe ginc,
 Ende daer op leide alrehande dinc,
 Dat sienre meestrien behoerde toe,
 Ende hi ewech ginc, — nu hoert hoe
 Dat si toet haerre scenen sach —
 80 Si tract al af, dat daer op lach,

- Ende dat hi daer op had gebonden;
 Want haer had onwert, dat haer wonden
 Soud achterwaren anders ieman,
 Dan die den sieken genesen kan,
 85 Ende die met enen woerde gesont
 Maect die sijn toter doet gewond.
 Daer om die Here, die als heeft macht,
 Die en bedroeghse niet; maer op enen nacht,
 Als in haer viel de geest ons Heren,
 90 Wart si verloest met groten eren
 Van banden, daer si met was gebonden,
 Ende gegenst van allen wonden.
 Als si der bande was los ende quite,
 So steet daer gescreven in haer vite,
 95 Dat si ginc wandelen daer tusschen die moere
 In den kelder over den vloere,
 Vroleke, ende loefde van herten sere
 Ende gebenedide dien Here,
 Dien si bevolen had sterven ende leven,
 100 Ende die haer dleven had gegeven.
 Als si sus van den banden was vri,
 Ende dan haer geest gevoelde, dat hi
 Noch was besloten binnen den moere,
 Gegreep si enen steen uten vloere
 105 Van den keldere, ende warp den moer
 Met sturen geeste, dat hi voer
 Van een, so dat men daerdoer mocht gaen.
 Nu moeghdi dit bi gelikenes vertsaen:
 Men neme gescut in enen boghe
 110 Ende spanne so men alder stijfst moghe:
 So menne stiver spant ende dwinct,
 So hi starcleker sciet ende swinct.
 Also waest met haren geeste slecht:
 Hi was bedwonghen boven recht,
 115 Daer omme moest hi so stuerlec ut springhen,
 Want Gods geest en mach nieman dwinghen.
 Daer Gods geest es, daer es vriheit:
 Daerom so vloegh si sonder arbeit
 Met haren lichame doer de locht,
 120 Rechts als een vogel die niet en docht.

Wiedwijs dat olie vloyde van haren borsten.

- Nochtan dat dit al was ghescied,
 So en lieten noch sustre noch vriende af niet;
 Maer als is quam weder, ginghen sise vaen
 Ende in een hultenen bloc vaste slaen,
 125 Ende ginghense met banden vaste binden,
 Om dat si de cracht haers geestes kinden,
 Ende gaven haer tetene, als meneghen was cont,
 Broet ende water als enen hont.
 Ende omdat God woud tonen sijn macht,
 130 Ende inder miraclen de groetheit sier cracht,
 Ende dat mens vermanen soud verre ende wide,
 So liet hise doghen tenen tide,
 Als hi al sinen vrienden doet,
 Alst hem dunct tijt end hen es goet.
 135 Want geviel also daer mede,
 Dat scoudren, linden ende ander haer lede
 Verweerden ende verherden als een hout,
 Verrotten ende hadden leet menechvout,
 So dat si daer af leet wee so groet,
 140 Dat si nien conste geëten haer broet.
 Als haers zus nieman en woud ontfarmen,
 Ontfarmde de gene haers, die den armen
 Es ter noet een toeverlaet.
 Hi dede aen hoere een lijflec daed,
 145 Ende toende aen hoere dat teken ende die
 Miracle, dies gelijcs dat nie
 Op ertrike en was vernomen te voren,
 Sint dat Cristus was geboren:
 Haer maeghdelec borste, die droeghe waren,
 150 Begonsten te vloyene van alte claren
 Olien, daer si met doer de noet
 Cundde ende weicde haer droghe broet.
 Dat was haer salve, daer si mede
 Bestreec haer wonden ende haer lede,
 155 Die verrotten; ende oec was dat
 Pulment ende spise, die si at.
 Als dit sagen beid sustre ende vriende,
 Dat hare hoer God so wonderlec diende,

J. TE WINKEL, *Gesch. d. Ned. Letterk.* I, 289—306.
 „ „ „ „ *Ontwikkelingsgang der Nederl. Letterkunde* I, 426 vlgg.; 437.
 G. KALFF, *Geschiedenis der Nederl. Letterkunde* I, 217 vlgg.; II, 160 vlgg.
 „ „ „ *Het lied in de Middeleeuwen*, Leiden, E. J. Brill, 1883.
 C. CARTON, *Oudvlaemsche liederen en andere gedichten der XIVe en XVe eeuwen* (Uitg. der Maetsch. v. Vlaemsche Bibliophilen II, serie n°. 9, Gent 1849).
 J. F. WILLEMS, *Oude Vlaemsche Lieder*, Gent, 1848.
 FLORIMOND V. DUYSE, *Het Oude Nederlandsche lied*, 1903—1907.
 H. BOERMA, *De liederen van hertog Jan van Brabant*, in *Tijdschrift*, XV, 220 vlgg.
 J. v. MIERLO Jr., *HADEWIJCH, Stropische Gedichten* (Leuvense Tekstuitgaven).

I.

Minlike ende goet,
Hovesc ende rein van sinne
Essi ende wel gemoet,
Die ic met trouwen minne.

- 5 Si es coninghinne
 In miere herten gront,
 Daer si es vaste inne,
 Nu ende ooc taller stont.
 Vriendelike bevangen
- 10 Heeft mi een rode mont,
 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.
- Noch so wordic gesont,
 Trooste mi die minnelike,
- 15 Die mi heeft verwont.
 Ay, genade, doghederike!
 Ic moet sekerlike
 Sterven in corter stont,
 Mine werde genadelike
- 20 Dan uwe goetheit cont.
 Vriendelike bevangen
 Heeft mi een rode mont,
 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.
- 25 Lichtende oghen claer,
 Een minlike, lieflike kinne
 Doen mi sorgen baer.
 Ay, genade, coninghinne!
 In swinender noet ic brinne
- 30 Na u in aller stont.
 Helpt mi, dat ic ghewinne
 Troest, miere saelden vont.
 Vriendelike bevangen
 Heeft mi een rode mont,
- 35 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.

II.

Joncfrouwe edel, goedertieren.

Joncfrouwe edel, goedertieren,
 Wel gheraket van manieren,
 Als ghijt ghebiet, so sal ic vieren
 Tfernoy, daer ic bem inne.

5 Dat ic dus moet quelen,
 Dat doet mi lieve minne;
 In caens mi niet ghehelen:
 Ghewaerlike ic ontsinne.

U eighen willic wesen.

10 Wet vorwaer, in caens ghenesen,
 Het en si, dat ic in desen
 Troest moghe an u ghewinnen.
 Dat ic dus moete quelen,
 Dat doet mi lieve minne;
 15 In caens mi niet ghehelen:
 Ghewaerlike ic ontsinne.

III (II).

Eens Meienmorgens vroe.

Eens Meienmorgens vroe

Was ic upghestaen;

In een scoen boemgaerdekin

Soudic spelen gaen.

5 Daer vant ic drie jöncfrouwen staen
 [Si waren so wale ghedaen],
 Dene sanc voren, dander sanc na:
 Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe ic versach dat scone cruut

10 In den boemgardekijn,
 Ende ic verhoorde dat suete luut

Vanden magheden fijn,

Doe verblide dat herte mijn,

Dat ic moeste singhen na

15 Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe groettic dalrescoenste,

Die daer onder stont.

Ic deetse minen arm al ombevaen

Doe ter selver stont;

20 Ic woudese cussen an haren mont;

Si sprac: „Laet staen, laet staen, laet staen;

Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!”

IV (III).

Ongelijc staet ons die moet.

Ongelijc staet ons die moet,
 Mi enten cleinen woutvogelkinen,
 Als si verhoghen dor den bloet,
 Die si ten telgen sien ute scinen,
 5 Daeronder si willen rasten in desen coelen Mei,
 Ende vernieuwen haer ghesanc ende haer ghescrei.
 Emmer dienen sonder loen, dats jamerlic.
 Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Ic wil emmer bliven ghestade,
 10 Ende en wille haer niet ontwinken.
 Lonet si mi mit onghenade,
 Owi, wes sal ic dan ghedinken?
 Neen, Ver Venus, laet erbarmen di,
 Ende bid die lieve, dat si troeste mi.
 15 Emmer dienen sonder loon, dats jamerlic.
 Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Ic moet emmer draghen quale,
 Nacht ende dagh ende tallen stonden:
 Dat doen mi haerre minnen strale,
 20 Die vernuwen mine wonden:
 Si staen onverbonden, dats al te haert,
 Nu alreerst so jaghic up die wedervaert.
 Emmer dienen sonder loon, dats jamerlic.
 Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Zuster HADEWIJCH, XXXVIII.

Als ons die linten wert gheboren.

Als ons die linten wert gheboren,
 So es men scoenre tijt in waen,
 Dat bloyen sal ghers ende coren,
 Daer die meneghe op mach vervaen;
 5 Selc hevet op toeverlaet ghedaen,
 Dies hem bleef int herte toren;
 Maer die minne met minnen wilt bestaen,
 Hi comt te sinen best te voren.

Oec bloyen in den somer bloemen
 10 Vele, daer clene es an belanc:
 Wi willen ons vele ter minnen noemen,
 Die nie gherechte minne en dwanc.
 Selc maket van minnen nuwen sanc,
 Ende wilt hem gelucs van hare beroemen:
 15 Dien minne doet goet, hi weets haer danc;
 Van hare hebbic el clene dan doemen.

Ay, nadien dat die minne ghehinget,
 Dat ic clage doemen ende herten noet,
 Sone hebbic vore haer gheen ghedinghe:
 20 Mijn recht es clene, haer cracht es groot.
 Men seghet, die swane, alse hi de doot
 Smaken sal, dat hi dan singhet;
 Wat soe ye minne van mi gheboot,
 Dat willic dat si al volbringhe.

25 Ay, minne, al houdi mi dus swaer,
 Dat mi die tijt verswaert al,
 Ghi gheeft uwen caren openbaer
 Uwe clare wondere sonder ghetal.
 Ay, dicke en wetic watic sal,
 30 Alse ghi mi hout soe wee in vare.
 Die met u climt, ic blive int dal;
 Mi gruwelt dicke hoe icke vare.

Ay minne, die doch mochte vergheten
 Dat grote leet, dat ghi ons doet,
 35 Ende wat ghi den meneghen hebt geweten,
 Den enen wreet, den anderen goet!
 Den selken besitti in uwe woet,
 Dat hi van binnen al wort gheten;
 Die selke sijn saechte van u ghevoedt,
 40 Ende sijn van u doch onbeseten.

Van minnen machmen wonder spreken,
 Haers wonders werke wat dat si;
 Si toent met liste den selken hare treken,
 Alse „ic al di ende du al mi”;

- 45 Si comt den selken zaen soe bi,
 Dat sine gherijnt op therte breken,
 Ende selken laetse hare al vri:
 Dus canse ontweghen ende weder reken.
 Te niete werden al in minne:
- 50 Dat es dat beste, dattic weet,
 Van alle den werken die ic kinne,
 Al wetict mi wel onghereet;
 Ende die de minne met niede dan besteet,
 Al sonder herte ende sonder sinne,
- 55 Ende minne dan nied met niede versleet,
 Dats cracht daer men bi minne ghewinne.
 Voertanemeer wien lief, wien leet,
 Die de minne met niede can ontghinnen,
 Sine can verweren die storme heet,
- 60 Hine wone ghelijc met hare daer binnen.

Trouwe, ere, goet.

(OVL. Lied. en Ged. bl. 98).

- Trouwe, ere, goet, zin, herte ende moet,
 Reine vrouwe, es eighin dijn.
 Ic weinsche u eere vor enich goet;
 Contrarie hem die wroughers sijn.
- 5 Eighin dijn
 Es therte mijn,
 Wat ghi mi doet.
- Troost van u, vrouwe, dats mijn behoet,
 Rooft mi alleyn uut zorgen pijn;
 10 In u so rust mijns hertzen bloet
 Claerre dan der zonnen scijn.
 Eighin dijn
 Es therte mijn,
 Wat ghi mi doet.
- 15 Toocht mir ghenaden, beilde zoet,
 Recht blivic stede in trauwen fijn.
 Ic meene al goet, des wilt zijn vroet;
 Comt mi in hulpen, vrouwe mijn.
 Eighin dijn

20 Es therte mijn,
Wat ghi mi doet.

Scinc her den wijn.

(t. a. p. bl. 122).

Scinc her den wijn;
Gheselle mijn,
Wi willen vroilic leven;
Het mach sulc sijn
5 Noch up den Rijn,
Die ons gheluc mach geven,
Al moeten wi nu sneven.

Wat saelt ghetruert?
De sulc bezuert,
10 Een ander moet bezoeten;
Wat mi ghebuert,
Ic willecuert.
God saelt noch tjaren boeten,
Dat wi nu trueren moeten.

15 In vruechden vro
Sincwi also,
Wi willens ons verbliden.
Wine achtens jo
Een averstro;
20 Die ons daer om beniden;
God geve hem al ons liden.

God geve hem heil
Met vruechden geil,
Wie metten vrouwen hoven;
25 Al heift een veil
Den wint int zeil,
Hi mach hem wel beloven,
Es hi des nijts te boven.

Wel op, wel aen,
30 Laet niden staen,

Ende leven wi metter eere;
 Met niders gaen,
 Onnere ontfaen;
 Van haren bozen kere
 35 Elc man hem hoeden lere.

So wie bi lieve in rusten leit.

(t. a. p. bl. 139).

So wie bi lieve in rusten leit,
 Van niders clappen onbedwonghen,
 Hi mach wel zinghen vroilicheit,
 Tote dat de wachter heift ghesonghen:
 5 „Stant up, hets dach!” Owi, owach!
 Dats hier gheclach,
 Met handen vast ghewronghen!
 Menich hertze doet dan ghesceit,
 Die also minlijc sijn ontspronghen;
 10 Sceiden es hem tzaen bereit.

So wie bi lieve in rusten leit,
 Van niders clappen onbedwonghen,
 Hi mach wel zinghen vroilicheit.

Ic weinsche hem, die daer aerch of zeit,
 15 Ghebrec van oghen ende van tongen;
 Want gheen solaes daer voren gheit,
 Maer dat de wachters niet ne clonghen:
 „Stant up, hets dach!” Owi, owach!
 Dats quaet verdrach,
 20 Met ouden ende met jonghen!

Egidius, waer bestu bleven?

(t. a. p. bl. 171).

Egidius, waer bestu bleven?
 Mi lanct na di, gheselle mijn;
 Du coors die doot, du liets mi tleven.
 Dat was gheselschap goet ende fijn,
 5 Het sceen teen maeste ghestorven sijn.

Nu bestu in den troon verheven
 Claerre dan der zonnen scijn;
 Alle vruecht es di ghegheven.

Egidius, waer bestu bleven?
 10 Mi lanct na di, gheselle mijn,
 Du coors de doot, du liets mi tleven.

Nu bidt vor mi, ic moet noch sneven,
 Ende in de weerelt liden pijn:
 Verware mijn stede di beneven,
 15 Ic moet noch zinghen een liedekijn;
 Nochtan moet emmer ghestorven sijn.

Egidius, waer bestu bleven?
 Mi lanct na di, gheselle mijn,
 Du coors die doot, du liets mi tleven.

Neemt das vor goet.

(t. a. p. bl. 181).

Neemt das vor goet,
 Lief beilde zoet,
 Das ich dir gheve
 Sin, hertze ende moet,
 5 In dijn behoet,
 De wile ic leve.

In dijn bedwanc
 (Mine rouc wiens danc)
 So moetic bliven
 10 Mijn leven lanc,
 Mijn hoochste aenvanc
 Vor alle wiven.

Een troostelic mein
 Van dir allein
 15 Maect mi verhueghet;
 Dinc anders ghein,
 No groot, no klein,
 Mich els ghenueghet.

Trout vrouwe mijn,
 20 Doet mir anscijn
 Din gonst met trauwen.
 Vor alle pijn
 Es medicijn
 Dijn lieflic scauwen.

25 El gheen ghedacht,
 No dach, no nacht,
 Dan di alleine.
 Met ganser macht
 Mijn liden zacht.
 30 Troutzaerte reine.

Aloeëtte, voghel klein.

(t. a. p. bl. 205).

Aloeëtte, voghel klein,
 Dijn nature es zoet ende rein,
 So es dijn edel zanc.
 Daer dienst u met den Here allein
 5 Te love om sinen danc.

Daer omme bem ic met di ghemein;
 Ander voghel willic ghein
 Dan di, mijn leven lanc.
 Aloeëtte, voghel klein,
 10 Dijn nature es zoete ende rein,
 So es dijn edel zanc.

Nider boos, onreine, vilein,
 De rouc die es wel dijn compein,
 Neimt dien in u bedwanc.
 15 Laet minlic hertzen sijn bi eyn
 Sonder loos bevanc.

Aloeëtte, voghel klein,
 Dijn nature es zoete ende rein,
 So es dijn edel zanc.
 20 Daer dienst u met den Here allein
 Te love om sinen danc.

Ghequetst ben ic van binnen.

(Horae Belgicae II, N. 97).

Ghequetst ben ic van binnen,
 Doorwont mijn hert so seer,
 Van uwer ganscher minnen
 Ghequetst so lanc so meer.
 5 Waer ic mi wend, waer ic mi keer,
 In can gherusten dach noch nachte;
 Waer ic mi wend, waer ic mi keer,
 Ghi sijt alleen in mijn ghedachte.

Mijn hert altijd heeft verlanghen.

(t. a. p. No. 96).

Mijn hert altijd heeft verlanghen
 Naer u, die alderliefste mijn,
 Uw liefde heeft mi omvanghen,
 Uw eighen wil ic sijn.
 5 Voor al die werelt ghemene,
 So wie dat hoort oft siet,
 Hebdi mijn herte allene:
 Daerom, lief, en begheeft mi niet!

God gheve ons eenen bliden wert.

(Ovl. Lied. en Ged. bl. 230).

God gheve ons eenen bliden wert,
 So sijn de gasten vroilic jo!
 Die altoos blidelic ghebert,
 So moochwi ganslijch wesen vro;
 5 Ach, lieve her wert, nu doe also.

Waer dranc nye man so goet ghelach?
 Updat die wert es zorghen quijt,
 So wilwi comen alden dach
 Van nuchtens toter verspertijt.
 10 Dese wert moet sijn ghebenedijt,
 Hine acht des truerens niet een stro.

Wael op, laet ons dan vroilic sijn;
 Want ons die wert veil vruechden gan.
 Wi drinken hier so goeden wijn,
 15 Wat souden wi noch besceiden dan?
 God gheve hem heil, diet ons vorwan,
 Sijn leven lanc, met vruechden ho.

Scinc in, scinc in den duutschen traen,
 Die luden doet so suetzen clanc.
 20 Wi willen truerens avelaen;
 Ach vruechde, nemmermeer verganc!
 Die ons benijdt, hi hebbe ondanc;
 Ic wilde hi zate in Jerico.

God gheve ons eenen bliden wert,
 25 So sijn de gasten vroilic jo!
 Die altoos blidelic ghebert,
 So moochwi ganslijch wesen vro;
 Ach, lieve her wert, nu doe also.

Hi sprac: Lief, wiltu mijns ghedincken.

(Horae Belgicae II, No. 98).

Hi sprac: „Lief, wiltu mijns ghedincken,
 Dinen orlof willic ontfaen.
 Mijn hertebloet willic u scincken,
 Dijn goetlicheit willic di laen.
 5 Och, ghedinck mijns!”

Si sprac: „Hebbic dat wel verstaen?
 Ach leider! moetwi ghesceiden sijn?
 Dijn hertebloet willic ontfaen,
 Ende leggent nevens dat herte mijn.
 10 Och, ghedinck mijns!”

Hi sprac: „In mach niet langher beien,
 Van dies ic in mijn herte doghen.”
 Wel droefelic ghinc si doe screien,
 Die tranen spronghen haer uten oghen:
 15 Och, ghedinck mijns!”

Doen hise so droefelic sach screyen,
 Doen droefde hem sijn herte binnen;
 Doen en wilde hi niet langher beien,
 Hi en sprac met enen droeven sinne:
 20 Och, ghedinck mijns!"

Hi nam een mesken in sijn hant,
 Hi sprac: „Hout van den bloede mijn!
 Soe waer ghi comt in enech lant,
 Dat u ghedincke waeraf dat si.
 25 Och, ghedinck mijns!"

Doen si dat mes ghetoghen sach,
 Si sprac: „Saltu di selven steken?
 Wat salic doen, o wi, o wach!
 Mi dunct mijn herte sal mi breken.
 30 Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe bleef in groten sorghe;
 Dat was in also corter stont.
 Hi nam aen hare sint Janne te borghe;
 Die tranen vielen haer in den mont.
 35 Och, ghedinck mijns!"

Si stac hem een vingherlijn aen der hant,
 Dat was al van finen goude,
 So waer hi quame in enech lant,
 Dat hi haers ghedincken soude.
 40 Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe was van hem ghesceiden,
 Ende si bleef in groten rouwe.
 Si sprac: „Onse Here moet u gheleiden,
 Ende u beschermen onse soete Vrouwe!
 45 Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe ghinc op hare camer saen,
 Haer selven ghinc si daer ontleiden,

Een suver cleet heeft si aneghedaen,
 Een heilich leven ghinc si doe leiden.
 50 Och, ghedinck mijns!"

In een prieel quam ic ghegaen.

(Ovl. Lied. bl. 327).

„In een prieel quam ic ghegaen,
 Aldaer ic bloemkine scone vant staen.
 Daer pluctic minen lieve saen
 Van violetten desen hoet.
 5 Steet hi mi wale,
 Draghicken wale,
 Dunct hi u goet?"

„Joncfrouwe, dien hoet
 Die staet u wale.
 10 Wel overcuusche, scone smale,
 Gheeft mi den hoet,
 Soe doedi wale,
 Gheeft mi den hoet!"

„Ic en wille, hi es soe fijn;
 15 Dien hoet sal draghen mijn minnekijn.
 Dat ghi mi bidt, gheeft mi onmare;
 Te biddene sone hebdi ghenen spoet.
 Steet hi mi wale,
 Draghicken wale,
 20 Dunct hi u goet?"

„Gherechte minne es een scarp sweert,
 Dat God den jongelinge gheeft ghebaert.
 Dat ic u bidde heeft u onmare?
 Te biddene sone hebbic ghenen spoet?
 25 Wel overcuusche, scone smale,
 Gheeft mi den hoet,
 Soe doedi wale,
 Gheeft mi den hoet!"

„Jonchere, u woerde sijn onghetrouwe".
 30 — „Si en sijn niet, wel scone joncfrouwe!"
 — „Jonchere, soe doet minen raet,

- Ende noempt u lief sonder baraet".
 — „Ghenade, joncfrouwe, hoet mi vergaet,
 Ghi sijt mijn troest, mijn toeverlaet.
 35 Ghenade, lief, al doer oetmoet!
 Ic blive hier doet,
 Ine hebbe den hoet".
 „Seker soe dadic sonde groet,
 Sloeghic mijn lief aldus te doot!
 40 Nu staet op, wi selen gaen
 Blidelike al sonder waen."
 — „God gheve ons tonser minnen spoet!
 Nemmermeer en moet
 Quaet dorper weten,
 45 Wat die minne
 Ons beiden doet".

Wij willen van den kerels zinghen.

Zie *OVl. Lied. en Ged.* bl. 154 en C. Cath. v. d. Graft,
Middelnederlandsche Historieliederen, no. IV.

- Wi willen van den kerels zinghen,
 Si sijn van quader aert;
 Si willen de ruters dwinghen,
 Si draghen enen langhen baert.
 5 Haer cleedren die sijn al ontnait,
 Een hoedekijn up haer hooft ghecapt,
 Tcaproen staet al verdrayt;
 Haer cousen ende haer scoen ghelapt.
 Wronglen, wey, broot ende caes
 10 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi hetes meer dan hijs mach.
Henen groten rucghinen cant
Es arde wel sijn ghevouch,
 15 Dien neimt hi in sijn hant,
 Als hi wil gaen ter plouch.
 Dan comt tot hem sijn wijf, de vule,
 Spinnende met enen rocke,
 Een sleter omtrent hare mule,
 20 Ende gaet sijn scuete brocken.
 Wronghele ende wey, broot ende caes

Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi hetes meer dan hijs mach.

- 25 Ter kermesse wille hi gaen,
 Hem dinct datti es een grave;
 Daer wilhijt al ommeslaen
 Met sinen verroesten stave.
 Dan gaat hi drincken van den wine,
 30 Stappans es hi versmoort;
 Dan es al de werelt zine,
 Stede, lant ende poort.
 Wronghele ende wey, broot ende caes, enz.

- Met eenen zeeuschen knive
 35 So gaet hi duer sijn tassche;
 Hi comt tote zinen wive,
 Al vul brinct hi sine flassche.
 Dan gheift soe hem vele quader vlouke;
 Als haer de kerel ghenaect;
 40 Dan gheift hi haer een stic van den lijfcouke,
 Dan es de pays ghemaect.
 Wronghele ende wey, broot ende caes, enz.

- Dan comt de grote cornemuse,
 Ende pijpt hem turelureleruut;
 45 Ay, hoor van desen abuze,
 Dan maecsi groot gheloot.
 Dan sprincsi alle al over hoop,
 Dan waecht haer langhe baert.
 Si maken groot gheloop,
 50 God gheve hem quade vaert.
 Wronghele ende wey, broot ende caes, enz.

- Wi willen de kerels doen greinsen,
 Al dravende over tvelt,
 Hets al quaet dat zi peinsen,
 55 Ic weetze wel bestelt.
 Men salze slepen ende hanghen,
 Haer baert es alte lanc;
 Sine connens niet ontganghen,
 Sine dochten niet sonder bedwanc.

- 60 Wronghele ende wey, broot ende caes
 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi hetes meer dan hijs mach.

Den dach en wil niet verborghen sijn.

(Hor. Belg. II, No. 64).

„Den dach en wil niet verborghen sijn,
 Het is schoon dach, dat dunket mi.
 Mer wie verborghen heeft sijn lief,
 Hoe node ist dat si scheiden!”

- 5 „Wachter, nu laet uw schimpen sijn,
 Laet slapen die allerliefste mijn!
 Een vingherlinc root sal ic u schinken,
 Wildi den dach niet melden”.

- „Och meldic hem niet, rampsalich wijf,
 10 Het gaet den jonghelinc aen sijn lijf.
 Hebdi den schilt, ic hebbe die speer:
 Daer mede maket u van hier!”

Die jonghelinc sliep ende hi ontspranc.
 Die liefste hi in sijn armen nam:

- 15 „En latet u niet so nae ter herten gaen,
 Ic come noch tavont weder”.

Die jonghelinc op sijn vale ros trat,
 Die vrouwe op hogher tinnen lach.
 Si sach so verre noortwaert inne

- 20 Den dach door die wolken opdringhen.

„Haddic den slotel van den daghe,
 Ic weerven in gheender wilder Masen,
 Oft vander Masen tot inden Rijn,
 Al en soude hi nemmer vonden sijn”.

Naer Oostland willen wy ryden.

(Ovl. Lied. bl. 35; Hor. Belg. II, No. 105).

Naer Oostland willen wy ryden,
 Naer Oostland willen wy mee,
 Al over die groene heiden,

Frisch over die heiden,
5 Daer isser een betere stee.

Als wy binnen Oostland komen
Al onder dat hooge huis,
Daer worden wy binnen gelaten
Frisch over die heiden,
10 Zy heeten ons willekom zijn.

Ja, willekom moeten wy wezen,
Zeer willekom moeten wy zijn,
Daer zullen wy avont en morgen,
Frisch over die heiden,
15 Noch drinken den koelen wijn.

Wy drinken den wijn er uit schalen,
En tbier ook zoo veel ons belieft;
Daer is het soo vrolijk te leven,
Frisch over die heiden,
20 Daer woenter mijn zoete lief.

Ic sie die morghensterre.

(*t. a. p.* 173; *Hor. Belg.* II, No. 58).

„Ic sie die morghensterre,
Mijns lievekens claer aenschijn,
Men salse wecken met sanghe
Die alderliefste mijn”.

5 „Wie isset die daer singhet
Ende mi niet slapen en laet?
Hi sal sijn singhen laten,
Voorwaer segghe ic hem dat.”

„Dat ben ic, ridder coene,
10 Een ridder wel ghemeit.
Wanneer suldijs mi lonen
Alle mijn sanghes arbeit?”

„Coomt noch tavond spade
Al voor mijns vaders hof.
15 Aldaer sal ics u lonen,
En secht daer niemant of!”

Den dagh die nam een einde,
 Die jonghelinc quam aldaer.
 Met sinen blanken armen
 20 Woude hise ombevaen.

„Nu staet, joncheer, stille,
 En rijdt mi niet te nae!
 Ic moet noch eerste weten
 Wat loon ic soude ontfaen”.

25 „Berghen ende lant, schoon joncfrouwe,
 Sal u vri eighen sijn,
 Ende boven alle die daer leven
 Suldi die alderliefste sijn”.

„Sal ic boven alle joncfrouwen
 30 Dijn alderliefste sijn,
 So suldi, ridder coene,
 Mijns lijfs gheweldich sijn”.

Si namen daer malcander,
 Si ghinghen enen ganc
 35 Al onder een lindeken groene,
 Die nachtegael daer op sanc.

Hi liet sijn mantel glijden
 Beneden in dat gras,
 Om dat sijn sporen vanden douwe
 40 Niet en souden werden nat.

Daer laghen si twee verborghen
 Die lieve langhe nacht,
 Vanden avont totten morghen,
 Tot dat scheen den lichten dach.

Ic sech adieu.

(t. a. p. bl. 366; *Hor. Belg.* II, No. 99, 100).

Ic sech adieu, wi twee wi moeten scheiden.
 Bi u laet ic dat herte mijn;
 Al waer ghi sijt, daer salt oec sijn,
 Tsi vroud of pijn,
 5 Altoos sult ghi die liefste sijn.

Adieu, adieu, adieu, tmoet immer wesen,
 Adieu, adieu, alst wesen moet.
 Ic ben ghewont, ic secht u bloot,
 Mijn hert lijdt noot,
 10 Ghi sijt mijn medicijn.

Cost ic u eer of doocht bewisen,
 Dat sal ic doen nae mijn vermach,
 Bi u te bliven nacht ende dach
 Sonder verdrach,
 15 Sonder besweert te sijn.

Och weerde boel, ic moet u altijd eren
 Ende dienen u in al mijn tijt,
 So worde ic alles trurens quijt,
 Ende lief, in jolijt
 20 Uw eighen dienre wil ic sijn.

Belieft u wat, soet lief, dat laet mi weten,
 Ghi sult mi vinden altoos bereet,
 Met u te liden goet ende leet,
 Als ghi wel weet,
 25 Gi sult die liefste bliven.
 Ewich uw eighen,
 Stadich sonder scheiden.

Het daghet in den oosten.

(t. a. p. bl. 111; *Hor. Belg.* II, No. 16; Kalff,
 t. a. p. bl. 148—155; J. G. R. Acquoy,
Middeleeuwsche geestelijke liederen en leisen.
 J. te Winkel, *Ontwikkelingsgang* II, 79.
 's-Gravenhage, Nijhoff 1888.

„Het daghet in den oosten,
 Het lichtet overal;
 Hoe luttel weet mijn liefken
 Och, waer ic henen sal,
 5 Hoe luttel weet mijn liefken!
 Och, warent al mijn vrienden
 Dat mijn vianden sijn,
 Ic voerdi uten lande,
 Mijn lief, mijn minnekijn!

10 Ic voerdi uten lande''.

„Dats waer soudi mi voeren,
Stout ridder wel ghemeit?
Ic ligghe in mijns liefs armkens
Met groter waerdicheit.

15 Ic ligghe in mijns liefs armkens''.

„Lichdy in uws liefs armen?
Bilo! ghi en secht niet waer:
Gaet henen ter linden groene,
Verslegghen so leit hi daer.

20 Gaet henen ter linden groene!''

Tmeysken nam haren mantel,
Ende si ghinc enen ganc
Al totter linde groene,
Daer si den doden vant.

25 Al totter linde groene.

„Och lichdi hier verslagghen,
Versmoort al in uw bloet!
Dat heeft ghedaen u roemen
Ende uwen hooghen moet.

30 Dat heeft ghedaen uw roemen.

Och lichdi hier verslagghen,
Die mi te troosten plach!
Wat hebdi mi ghelaten
So menighen droeven dach!

35 Wat hebdi mi ghelaten!''

Tmeysken nam haren mantel
Ende si ghinck enen ganc
Al voor haers vaders poorte,
Die si ontsloten vant.

40 Al voor haers vaders poorte.

„Och is hier enich here
Oft enich edel man,
Di mi nu minen doden
Begraven helpen can?

45 Die mi nu minen doden —''

Die heren swegghen stille,

Si en maecten gheen gheluut;
 Dat meisken keerde haer omme,
 Si ghinc al wenende uut,
 50 Ende si ghinc wederomme.

Si nam hem in haren armen,
 Si custe hem voor den mont
 In eender corter wilen
 Tot also menegher stont.
 55 In eender corter wilen.

Met sinen blancken swaerde
 Dat si die aerde op groef,
 Met haer sneewitten armen
 Ten grave dat si hem droech.
 60 Met haer sneewitten armen.

„Nu wil ic mi gaen begheven
 In een klein cloosterkijn,
 Ende draghen swarte wilen,
 Ende worden een nonnekijn.
 65 Ende draghen swarte wilen”.

Met hare claerder stemme
 Die misse dat si sanc;
 Met haer sneewitten handen,
 Dat si dat belleken clanc.
 70 Met haer sneewitten handen.

Het waren twee conincskinderen.

*OVI. Lied, bl. 142; Hor. Belg. II, No. 27;
 Kalff, t. a. p. bl. 227 vlgg.*

Het waren twee conincskinderen,
 Si hadden malcander so lief,
 Si conden bi malcander niet comen:
 Het water was veel te diep.

5 Wat deed si? Sy stak op drie keersen,
 Als savons het dagelicht sonc:
 „Och liefste, comt, swemter over!”
 Dat deed sconincs sone, was jonc.

Dit sach daer een oude quene,
 10 Een also vileinich vel;
 Sy ghinker dat licht uutblasen.
 Daer verdronker dien jonghen helt.

„Och moeder”, seidese, „moeder!
 Mijn hoofjen doet mijnder so wee,
 15 „Mocht icker een cort half uertje
 Spanceren al langhes de see?”

„Och dochter”, seidese, „dochter!
 Alleen en meucht ghi niet gaen;
 Wect op u joncste suster,
 20 Ende later die met u gaen”.

„Mijn alderjoncste suster
 Dat is also cleinen kint,
 Si pluct maer al de roosjens,
 Die si in haer weggen vint.

25 Si pluct maer al die roosjens,
 En die bladertjens laet si staen:
 Dan segghen maer alle de lieden:
 Dat hebben conincs kindren ghedaen”.

„Och moeder, mijn joncste broeder
 30 Alleen en meucht ghi daer niet gaen:
 Wect op u joncsten broeder,
 Ende later die met u gaen”.

„Och moeder, mijn joncste broeder
 Dat is also cleinen kint,
 35 Hy loopter naer al de voghels,
 Die hy in sijn weggen vint”.

De moeder ghinc nae de kerke,
 De dochter ghinc haren ganc,
 Tot sy er by twater een visscher,
 40 Haers vaders visscher vant.

„Och visscher”, seidese, „visscher,
 Mijn vaders visscherkijn!
 Woudt ghi een weinich visschen,
 Tsoud u wel ghelonet sijn”.

45 Hi smeeet sijn net int water,
 De lootjens die ghingen te gront.
 Hoe haest was daer ghevisschet
 Sconincs sone, van jaren was jonc.

Wat troc si van haer hande?
 50 Een vingherlinc root van gout:
 „Hout daer, mijns vaders visscher!
 Dees vingherlinc root van gout”.

Si nam hem in haer armen,
 Si custen hem voor sijn mont:
 55 „Och mondeken, cost ghi spreken,
 Och hertjen, waert ghijder ghesont!”

Si nam hem in haer armen,
 Si spronker mee in de see:
 „Adieu, mijn vader en moeder!
 60 Ghi siet mi nemmermee.

Adieu, mijn vader en moeder,
 Mijn vriendekens alle ghelijc.
 Adieu, mijn suster en broeder!
 Ic vaerder nae themelrijc”.

Wildy horen een goet nieu liet.

(Ovl. Lied. bl. 126; Hor. Belg. II, No. 4).

Wildy horen een goet nieu liet?
 Ende dat sal ic ons singhen,
 Wat heer Danielken is ghesiet
 Al met vrou Venus minne.

5 „Oorlof”, sprac hi, „vrouwe waert!
 Ende ic wil van u scheiden,
 Ic wil gaen trecken te Romen waert
 Al om des paus gheleiden”.

„Heer Daniël, wilt ghi oorlof ontfaen,
 10 Ic en wil u niet begheven:
 Laet ons in die camer gaen
 Die hoochste minne pleghen”.

„Dat en doe ic niet, vrouwe fier!

Mi dunct in alle minen sinne
 15 Uw oghen bernen, al waert een vier,
 Mi dunct ghi sijt een duvelinne”.

„Heer Daniel, wat ist dat ghi secht?
 Ghi en dort u niet vermeten,
 Coomt ghi noch weder in den berch,
 20 Dat woort en sal ic niet vergheten”.

„Trouwen, neen ic, joncfrou stout!
 Nu noch te ghenen stonden
 En peise ic om dinen roden mont,
 Die en achte ic niet tot allen stonden”.

25 „Daniel, wilt gi oorlof ontfaen,
 Neemt oorlof aen die grisen.
 Werwaert dat ghi henen keert,
 Onsen lof sult ghi altijd prisen”.

Hi nam een staf al in sijn hant,
 30 Ende hi streec te Romen binnen:
 „Nu biddic Maria, die moeder Gods,
 Dat ic den paus mach vinden”.

Doen hi quam voor den paus ghegaen,
 Voor onsen eertschen vader:
 35 „Here, ic soude mi biechten gaern,
 Ende roepe op God ghenade.

Ic soude mi biechten seer bevreest
 Met alle minen sinne,
 Ic heb seven jaer in den berch gheweest
 40 Met vrou Venus, die duvelinne”.

„Hebdi seven jaer in den berch gheweest
 Met vrou Venus, die duvelinne,
 So sult ghi bernen ewelijc
 Al in die helsche pine”.

45 Die paus nam enen droghen stoc,
 Ende stac hem in die aerde beneven:
 „Wanneer desen stoc rosen draecht,
 Dan sijn uw sonden vergheven”.

Vermaledijdt moeten die pausen sijn.

50 Die ons ter hellen driven!
 Si hebben Gode so menighe siele ghenomen,
 Die wel behouden mochten bliven.

Hi tooch te Ronsen op thoghe huus
 Om drie sijnder suster kinder.

55 Die nam hi al metter hant,
 Ende leidese bi Venus sijnder vriendinne.

Als doen den derden dach ommequam,
 Dien droghen stoc droech rosen;
 Men sant bode ende wederbode
 60 Om heer Daniel te soeken.

Doen hi voor den berch quam,
 Vrou Venus die quam hem teghen:
 Secht mi, secht mi, Daniel fijn!
 Hoe is die reise ghelegghen?"

65 „Hoe nu die reise is ghelegghen,
 Daer toe is mi so leide:
 Die paus heeft mi sulken troost ghegheven,
 Ewelic van God te sijn ghescheiden”.

Si sette hem enen stoel,
 70 Daer in so ghinc hi sitten.
 Si haelden hem enen vergulden nap,
 Ende wilde Danielken schinken.

Hi en wilde eten noch drinken,
 Si wilde enen raet visieren,
 75 Hoe si in die camer soude comen
 Met seven camenieren.

Mer doen si uter camer quam
 Al lachende ende al spelende,
 Al hadde si ewelic ghespeelt,
 80 Heer Daniel die hadde gheswegghen.

Mer die dit liedeken eerstwerf sanc,
 Sijn harte lach hem in dolen.
 Hi was liever in Venus bedwanc
 Dan in helsche scholen.

Wat dinge men met herten doet.

(OVL. Lied. en Ged. bl. 112)

Wat dinge men met herten doet,
 Dan dar men niet verwerken,
 Ende anders hevet crancken spoet,
 Dits openbare int merken.

5 Wat sal een voghel sonder vlerken,
 Die bliven moet bin zinen sperten?
 In wil niet doen, en si met herten.

Met herten willic werc bestaen,
 So ne sal mi niet verlangen:
 10 Verlangen comt hem dickent aen,
 Die anders werc bevanghen.
 Met herten mach men dies ontgangen;
 Verlanghen brinct al werc te smerten:
 In wil niet doen, en si met herten.

15 So waer hem binden herten twee
 Eendrachtich sonder sceiden,
 Daer deen den andren niet ontgee,
 Die moghen vroylic beiden.
 Met herten wil ic mi bereiden
 20 Daer toe, ondanc der niders perten:
 In wil niet doen, en si met herten.

Here God, wilt hem ghehingen das,
 Die hem met herten bindet,
 Dat elc wel houde zinen pas,
 25 Ende sceidens niet bewindet.
 Hout stede ende trouwe, die trouwe vindet;
 Trouwe ne sal mi niet ontverten:
 In wil niet doen, en si met herten.

Altoes moeten mijn oghen sien.

(Borchgravinne van Vergi, vs. 566 vlgg.)

Altoes moeten mijn oghen sien,
 Waer sie mijn lief vereeschen moghen,
 Want hi heeft al die herte mijn,
 Des moeti hebben met die oghen.

Ic late haer gerne afslaan mijn hovet.

Ic late haer gerne afslaan mijn hovet,
Indien datse doch mire noot gelovet,
Si die mi van den senne rovet
Metter treckender ciere, die si mi toeghet.

5 Waeromme toendi mi dat ghelaet,
Daer ghi mi namaels met verslaet?
Want alst met mi ter noot wert gaet,
So drijfdi met mi uwe baraet.

Ay minne! u treken sijn te snel:
10 Alsoe ghi toent een, soe meindi een el;
Nu staphans zoete, nu staphans fel:
Bleefdi op een, soe dadi wel.

Uwe baraet dat es te sterc
Hen, die dienen in uwe perc,
15 Ende al toesetten hare ghemerc
Om te veldoene uwes willen werc.

Ghi verlost wise ende vroede
Ende setse in menechfuldegen moede;
Als si meest scinen buten spoede,
20 Gheefdi hen uwe gichten sonder hoede.

Ghi sijt scale ende goedertieren,
Sachte als een lam ende ongehiere
Alsoe onghetinde wilde diere
In de wustine sonder maniere.

Solaes, God gheve u goeden dach.

(Vaderl. Museum, I. bl. 74).

Solaes, God gheve u goeden dach,
Daer men di eert met rechter trouwen!
Ic dijns niet ontberen en mach,
Dies willic di in rime bouwen.
5 Hets jammer, dat si di anscouwen,
Die draghen enen loesen moet.

Mocht ic vergheten allen rouwen!
Solaes prisic voer alle goet!

Hoe mocht ic solaes ontberen,
10 Als ic sie ene beelde fijn!
In cans der liever niet gheweren,
In moet dan haer eyghen sijn:
Si heeft soe vriendelijc anschijn,
Hoer vlamme dat mi berren doet
15 Recht midden in die herte mijn!
Solaes prisic voer alle goet!

Solaes verlene mi God die Here,
Die wile dat ic solaes begere!

Ane u, reyne creature.

(t. a. p. bl. 389).

Ane u, reyne creature
Die alderliefste boven allen wiven,
Scrivic saluut te deser ueren
Ende wille tuwen dienste bliven
5 Met ziele, met live, nacht ende dach,
Tallen tide, vroeck ende spade,
Met al dat ic verleisten mach.
Wel suete lief, hebt mijns ghenade!
Miere herten troest, miere herten speghel!
10 Soe sidi in mi gheprent,
In mijn herte, als een seghel!
Ic moet liden groet torment,
Dat ic u niet en mach comen te spraken
Ende u claghen minen noet.
15 Wel scone lief, dit sijn die saken,
Daer ic om quele toter doot.
Mocht ic u dicke comen bi
Sonder begrijp van niders fel,
Soe waric alder sorghen vri,
20 Ende hadde in mijn herte spel.
O wi, ach lasen! nenic niet!
Ic moet u scuwen ende vlien
Doer quade tonghen, diemen ontsiet!

- Al ongheluc moet hem ghescien!
 25 Dit doet mi doghen grote pine
 Ende groet torment int herte binnen,
 Dat ic van groter smerte verdwine
 Sonder troest; dat wilt bekinnen!
 Op hope eest dat ic gheduere,
 30 Dat noch beter werden sal.
 Al eest, dat ic nu drinke tsuere,
 Ic hebbe hope op goet gheval.
 Wildi bekinnen mine quale
 Ende daeromme in u herte dincken,
 35 Dat wetic wel, overcuusche smale,
 Ic soude te blideliker drinken
 Mijn rouwe ende mijn bitter zeer,
 Dat ic om uwen wille moet doghen.
 Scone joncfrou, in bidde u nemmeer
 40 Dan ghi mijn pine hebt voer oghen.

Ic wil te lande riden.

(*Ovl. Ged.* bl. 129; *Hor. Belg.* II, No. 1; XI.
 bl. 122; *Kalff*, t. a. p. bl. 77 vlgg.).

- „Ic wil te lande riden”,
 Sprac meester Hillebrant,
 „Die mi den wech wil wisen
 Te Barnen in dat lant!
 5 Si sijn mi onbekent gheweest
 So menighen langhen dach,
 In driendertich jaren
 Vrou Goedele ic niet en sach.”

- „Wildi te lande riden,”
 10 Sprac hertoch Abeloen,
 „Ghi vinter op der merken
 Den jonghen helt, is coen.
 Ghi vinter op der merken
 Den jonghen Hillebrant:
 15 Al quaemdi onder twaelven,
 Van hem wordi aengherant”.

„Soude hi mi daer aenranden
 Met enen evelen moet,
 Ic doorhouwe hem sinen schilt,
 20 Ten doet hem nemmermeer goet.
 Ic doorslae hem sinen schilt
 Met enen schermenslach,
 Dat hijt siner vrou moeder
 Een jaer wel claghen mach”.

25 „Dat en suldi niet doene”,
 Sprac joncheer Diederick,
 „Ic heb den jonghen Hillebrant
 Met goeder herten lief.
 Ghi sult hem sere groeten
 30 Al door den wille mijn,
 Ende dat hi u laet riden,
 So lief als ic hem mach sijn”.

Al metten selven woorden
 Hi die groene gaerde opran
 35 Tot in des merken pleine,
 Hillebrant, die oude man,
 Tot in des merken pleine,
 Daer hi den jonghen vant.
 „Wat doet desen ouden grise
 40 Hier in mijns vaders lant?

Ghi voert een harnas louter,
 Al waerdi eens conincs kint,
 Ghi maecter mijn jonghe herte
 Met sienden oghen blint;
 45 Ghi sout tsoheime bliven
 Ende houden uw ghemac”.
 Met enen hupschen ghelude
 Die oude loech ende sprac:

„Soude ic tsoheime bliven
 50 Ende houden mijn ghemac?
 Van striden ende van vechten
 Daer is mi af ghesacht,
 Van striden ende van vechten
 Al op mijn henenvaert;

55 Dat segghic u wel, jonghen helt,
Daer wert af grijs mijn baert”.

„Den baert sal ic u afrucken
Ende daertoe sere slaen,
So dat u dat rode bloet
60 Over uw wanghen sal gaen.
Uw harnas ende uwen schilt
Moet ghi mi ghevende sijn,
Ende bliven mijn ghevanghen,
Behoet God dat leven mijn”.

65 „Mijn harnas ende schilt
Daer heb ic mi met gheneert,
Ic en was noit mijn daghen
Van enen man verveert”.
Si lieten daer haer woorden,
70 Si ghinghen met swaerden slaen,
Ende wat si daer bedreven,
Dat suldi wel verstaen.

Die jonghe brocht den ouden
Een also swaren slach,
75 Mer dat hi van al sijn daghen
Nie so seer vervaert en was;
Sijn paert dat spranc te rugghe
Wel twintich vademmen wijt:
„Den slach, die ghi daer sloeghet,
80 Heeft u gheleert een wijf!”

„Soude ic van vrouwen leren,
Dat waer mi grote schande:
Ic heb noch ridders ende heren
Binnen mijns vaders lande,
85 Ic heb noch ridders ende cnechten
Al in mijns vaders hof.
Wes ic niet gheleert en hebbe,
Daer over lere ic noch”.

Het quam so dat den ouden
90 Liet sinken sinen schilt,
So dat hi den jonghen Hillebrant

Sijn swaert al onderghinc.

Hi nam hem in sijn middele,

Al daer hi smaelste was.

95 Hi worp hem neder te rugghe

Al in dat groene gras.

„So wie hem selven aen den ketel wrijft,

Hi heeft gaerne van den roet:

So hebt ghi ghedaen, ghi jonghe helt!

100 Hier teghen uwen wederspoet.

Spreect nu uw biechte,

Uw biechtvader wil ic sijn,

Dats, sidi van den wolven,

Ghenesen moocht ghi sijn”.

105 „Wolven dat sijn wolven,

Si lopen door dat wout:

Ic ben een jonghen deggen

Gheboren uut Grieken stout.

Mijn moeder hiet vrou Goedele,

110 Een hertoghinne fijn,

Ende den ouden Hillebrant

Dat is die vader mijn”.

„Hiet uw moeder vrou Goedele,

Een hertoghinne fijn,

115 Was Hillebrant dijn vader,

So bistu die sone mijn.”

Hi schoot op sinen helme,

Hi custe hem aen sinen mont:

„Nu danc ic God den here,

120 Dat ic u sie ghesont”.

„Och vader, lieve vader,

Die wonden, die ic heb gheslaghen,

Wil ic al mijn leven lanc

In mijnder herten draghen”.

125 — „Nu swighet, sone, stille.

Der wonden weet ic wel raet;

Wi willen van hier scheiden:

God sterc ons op die vaert!

Nu nemet mi ghevanghen

- 130 Als men enen ghevanghen doet.
 Vraghen u dan die lieden,
 Wat man dat ghi daer voert,
 So suldi hen dan segghen:
 Tis een die quaetste man,
 135 Die oit op deser werelt
 Van moeder lijf ghewan.”

Het viel op enen Saterdach
 Omtrent der verpertijt,
 Dat die jonghe Hillebrant
 140 Die groene gaerde op reet.
 Hi voerde op sinen helme
 Van goude een cranselijn,
 Ende neven siner siden
 Den liefsten vader sijn.

- 145 Hi voerde hem ghevanghen
 Al sonder argelist,
 Hi sette hem bi sijnder moeder
 Boven haer aen haren disch.
 „Sone, wel lieve sone,
 150 Dat gheeft mi al te vri,
 Waer om ghi desen ghevanghen
 Hier settet boven mi?”

- „Moeder’, seide hi, „moeder,
 Die waerheit sal ic u saghen:
 155 Aen gheender groender heiden
 Had hi mi binae verslaghen.
 Het is Hillebrant die oude,
 Die liefste vader mijn:
 Nu neemt hem in uwen armen
 160 Ende heet hem willecom sijn!”

- Si nam hem in haren armen,
 Si custe hem aen sinen mont:
 „Nu danke ic God, den here,
 Dat ic u sie ghesont.
 165 Wi willen van hier scheiden
 Ende varen in ons lant;

Te Barnen binnen der steden
Daer sijn wi wel becant''.

G E E S T E L I J K E L I E D E R E N .

STABAT MATER.

Maria stont met groten rouwe.

(*Belg. Mus.* III, 441—463; vooral 447).

- Maria stont met groten rouwe,
Seere beweent met goeder trauwe,
 Biden cruce, daer Jhesus an hinc.
Met drouver herten moest soene scouwen,
5 Haer lieve kint, dorsteken, dorhouwen;
Tswert des rouwen hare herte dorghinc.
- Hoe droeve ende hoe onblide
Was die moeder ghebenedide
 Om haer kint, den waerden zone,
10 Doe zoe hem zach die pine liden,
Al dorsteken up eene zide,
 Ghecroont met eenre felre crone.
- Wie es, die niet wenen en mach
Met Marien, ende dit gheclach
15 Helpen draghen ende dit torment,
Dat zoe scauwede zonder verdrach,
Als upten goeden vrindach,
 Daer Jhesus leet zijn zware ellent.
- Soe sachene vor smenschen zonden,
20 Haer lieve kint, den fellen honden
 Televeren ter pine ant hout.
Soe sachene daer zo zere wonden
Dor handen, dor voeten, ter herten gronde,
 So dat zijn lechame wert al cout.
- 25 Hier omme, moeder alre minnen,
Doet ons verdrouven onse zinnen,
 Dat wi bekennen dat grote wee,
Dat onze herte ontsteke van binnen
Met Gods minne, dat wi bekinnen
30 Gods rike ende begheren emmee.

Nu, helighe moeder, doet als ghi(?),
 Dat Jhesus minne met ons zi,
 Dat oerboerlijc es onzer zielen,
 Ende doet wenen zo metti,
 35 Dat Jhesus wonden planten in mi
 Ende zi mi gansen ende heelen.

Die hi om onzen wille leet,
 An zijn cruce, naect ontcleet,
 Daer hi staerf na smenschen gelike,
 40 Dat hi ons gheve sulc beleet,
 Als onze ziele doet ghesceet
 Van onzen lechame, zijn hemelrike.

Vrouwe, moeder alre vroude.

(Maerlant, *Sp. Hist.* I, 47, 1 vlgg.).

Vrouwe, moeder alre vroude,
 Fonteine van onsen behoude,
 Precieus boven allen goude,
 Dierst alre steenen menechfoude,
 Mi bedinken mine scoude,
 Die ic wrochte in ongedoude.
 Nu waert tijt dat ic mi scoude,
 Ende ic bade omme uwe houde.
 Dies so biddic een deel boude,
 Welken tijt so mijn herte spoude,
 Dats alse dende coemt van mire oude,
 Hoet mi van den helschen coude,
 Dat mi dat vier niet en bescoude,
 Laet tfleesch hem mingen metter moude.

DIES EST LAETITIAE.

Het is een dach van vrolicheden.

(*Hor. Belg.* X, n°. 21 en 22; Knuttel, 476—479).

Het is een dach van vrolicheden
 In des conincs hove,
 Want daer heeft gewonnen heden
 Een maeht van groten love
 5 Een kynt, gemaect al wonderlijc
 Ende altemael genuchtelijc
 Nae zijnre menschelicheden.

Dat daer is onuutsprekelijc
 Ende dair toe onbegripelijc
 10 Na zijnre godlichen.

Die moeder is dochter wonderlijc
 Dies zoens, hij is hoor vader.
 Waer hoord yeman des ghelijc?
 Hy is God ende mensch te gader;
 15 Hy is knecht ende daertoe heer,
 Hy is overal, dats meer,
 Onbegripelic te vynden;
 Hy is teghenwoordich ende veer,
 Tis groot wonder ende meer,
 20 Ten can gheen mensch verzinnen.

Doe voortquam die Godes zoen
 Vander maget pure,
 Ghelijc der lelyen bloeme schoon,
 Verwondert der natuere,
 25 Dat die jonghe maghet wan
 Dat was, eer ye dinc began,
 Mensch na zijn behagen,
 Dat die borsten der reynicheit
 Gaven melck der kynstlijcheit
 30 Den ouden van daghen.

Ghelijc dat niet en quetst dat glas,
 Daer die sonne schijnt dore,
 Ghelovet dat sy maghet was
 Na der dracht als vore.
 35 Die moeder is gebenedijt,
 Door wies besloten lichaem lijt
 Die Gods zone geboren.
 Die borsten oec wel heylich waren,
 Die God in sine jonghe jaren
 40 Te zugen hadde vercoren.

In den duuster wan die maecht
 Der zonnen verlichter.
 Die prins wert inden stal gelaecht,
 Alder werelt stichter.

45 Men bant hem mit een wieghebant,
 Die de sterren maecte mitter hant,
 Doe hy den hemel wrachte.
 Hy weende als een kindekijn mede,
 Die donren inden wolken dede,
 50 Doe hy opvoer met crachte.

God den harkerkiin ontboot
 Des nachts al by hooren beesten
 By den engel blyscap groot
 Al van des conincx feesten,
 55 Dat gewonnen had een maecht.
 In eenre krebbe was hy gelaecht,
 In doekelkijn gewonden.
 Hy is alder werelt heer,
 Van gedaente scoenre meer
 60 Dan ye mensche was vonden.

Doe men al die werelt bescreef,
 Doe ghinc die maecht met kynde,
 Te Bethleem dat sy doe bleef
 Ende wan dat kynt dair ynnē,
 65 Die ons moet scriven in dat hof,
 Dair die enghelen singhen lof
 Van zijnre waerdicheden.
 Heer God van hemelrijc,
 Gheeft ons allen op aertrijc
 70 Van goeden willen vrede!
 Amen.

Ons ghenaket die avontstar.

(Hor. Belg. X, No. 14).

Ons ghenaket die avontstar,
 Die ons verlichtet also claer:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 5 Jesus minne sprac Marien toe.

Dat huus dat hadde so menich gat,
 Daer Cristus in gheboren was:

- Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 10 Jesus minne sprac Marien toe.
 Si sette dat kint op haren schoot,
 Si cussedet vore sijn mondekijn root;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 15 Jesus minne sprac Marien toe.
 Si sette dat kint op hare cnien,
 Si sprac: „Groot eer moet u gheschien”.
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 20 Jesus minne sprac Marien toe.
 Si sette dat kint op haren aerm,
 Mit groter vrouden sach sijt aen;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 25 Jesus minne sprac Marien toe.
 Die moeder makede den kinde een bat,
 Hoe lieflic dattet daer inne sat!
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 30 Jesus minne sprac Marien toe.
 Dat kindekijn pleterde mitter hant,
 Dattet water uten beekin spranc;
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 35 Jesus minne sprac Marien toe.
 Die os ende ooc dat eselkijn
 Die aenbeden dat soete kindekijn;
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 40 Jesus minne sprac Marien toe.

God groet u coninghinne.

(t.a. p., No. 28).

God groet u coninghinne,
 Maria soet gheluit,

Ghi sijt een vat vol minnen,
 Altoos ghebenedijt.

5 O weerde brout der weelden,
 U lof is ewich lanc,
 Fonteine des ewighen levens,
 Schenket ons der minnen dranc!

God groet u, alreclaerste,
 10 Die ic aenschouwen mach.
 Maria onse bewaerster,
 Si is een ewich dach
 Vol schoonheit sonder verdrieten,
 Vol alre doochden groot:
 15 Och mocht ic haer ghenieten,
 Die edele rose root!

God groet u, merghensterre,
 O spieghel sonder smit,
 Schoonheit sonder meren,
 20 O lelie onbesmit,
 Maria edele sonne,
 Ic mach u gheven prijs,
 Ghi sijt een suver bloeme,
 Een rose des paradijs!

25 God groet u, suver maghet,
 O peerle der joncfrouwen schoon,
 Ghi schijnt ghelijc der sonnen
 Al in des hemels troon.
 Daer is si uutvercoren
 30 Een spieghel al volmaect,
 Als een vercierde rose,
 Och moeder ende maeht!

God groet u, suver maghet,
 O soete medecijn,
 35 Och dach die ewich daghet,
 Hoe gheerne waer ic dijn!
 En wilt mi niet vergheten,
 Wel edel honichroot,
 Als mi mijn herte sal breken
 40 In der uren mijnre doot.

Och waer ic in mijns vader lant.

(t. a. p., N°. 43).

Och waer ic in mijns vader lant,
So en durfte ic niet meer truren.
Den enghen wech heb ic bestaen,
Hi wort mi dicwijl sure.

5 Den enghen wech den moet ic gaen
Ende ic moet immer sterven.
Ghenoechte, solaes ende alle vroude
Die moet ic leren derven.

Ic heb so langhe ghenoechte ghesocht
10 In minnen der creaturen:
Dat heb ic also duur becocht:
Haer vroude en mach niet duren.

Si moeten al ghelaten sijn
Mit herten ende ooc mit sinnen,
15 So blivestu vri ende onghevaen
Van hare valscher minnen.

O lieflic lief, een heimelic troost,
Ic wil mi tot u voeghen
Ende minnen onbecant te sijn:
20 In di is mijn vernoeghen.

Och enich een ende anders gheen,
Wanneer wildi mi troosten?
Ic doghe so menich hertenwee,
Och woudi mi verlooosten!

25 Och edele siele, verweende brunt,
Laet staen u weenlike truren.
Den ewighen troost is u belooft,
Hi comt in corten uren.

Och herte vri, hoe wel is di.
30 Condijs te rechte besinnen,
Lief ende leit ghetroost te sijn
Ende God alleen te minnen.

Der minnen quael is wee ende wael;
 Och mocht ic hem beschouwen,
 35 Ic worde ghesont in corter stont,
 In hem is mijn vervrouwen.

Jerusalem, mijns vader lant,
 Nae di verlanghet mi sere;
 Hier is so menighe bitterheit;
 40 Dat doet mi dijns begheren.

Dijn borghers sijn so seer verblijt
 Van buten ende ooc van binnen.
 Si drinken uter minnen vloet,
 Si moghen wel vrolic singhen.

45 Si loven alle Gode soetelic,
 Ten is niet uut te spreken;
 Haer bliscap is so menichfout;
 Den rouwe is al vergheten.

DRAMATISCHE POËZIE.

W. J. A. JONCKBLOET, Geschiedenis der Middenndl.
 Dichtkunst III, 506—569.

J. TE WINKEL, Gesch. der Nederl. Letterkunde I,
 514—539.

„ „ „ Ontwikkelingsgang der Nederl. Letterkunde II, 135 vlgg.

G. KALFF, Gesch. der Nederl. Letterk. II, 3—65.

P. LEENDERTZ Jr., Esmoreit, Middeleeuwsch Drama,
 Sijthoff.

„ „ „ Middelnederlandsche Dramatische
 Poëzie, Leiden, Sijthoff, 1907.

Taal en Letteren XI, 209—227; 471—473.

J. WORP, Geschiedenis van het Drama en van het
 Tooneel in Nederland, Groningen, Wolters,
 1904, bl. 74—109.

EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT,

sconincx sone van Ceciliën.

Leendertz, t.a. p., bl. 1 vlgg.; 496—504.

God, die vander maghet was gheboren,
 Omdat hi niet en woude laten verloren
 Dat hi met sinen handen hadde gemaect,
 Soe woude hi al moedernaect

- 5 Die doet sterven in rechter trouwen.
 Nu biddic u, heren ende vrouwen,
 Dat ghi wilt swighen ende hoeren.

Het was een coninc hier te voren,
 In Sesiliën was hi gheseten

- 10 (Verstaet, soe moghdi wonder weten)
 Ende ghecreech een kint bi sijn wijf.
 Maer bi hem hield hi enen keitijf,
 Sijs broeder sone, hiet Robrecht,
 Die dat conincrike na recht

- 15 Altemale soude hebben verworven,
 Hadde die coninc sonder oer ghestorven.
 Maer nu wert daer een knecht geboren,
 Dies Robbrecht hadde groten toren
 Ende int herte groten nijt.

- 20 Nu seldi hier sien in corter tijt,
 Wat dat den jonghelinc es ghesciet,
 Hoe hem Robrecht bracht in swer verdriet,
 Ende enen Sarrasijn heft vercocht,
 Ende in groten elende brocht,

- 25 Ende oec die moeder, diene droech,
 Dat si daerna noit en loech
 In twintich jaren daer si lach,
 Ende noit sonne noch mane en sach:
 Dat beriet haer Robrecht al.

- 30 Nu swijt, ende merct hoet begennen sal.

Robberecht.

Ay mi! ay mi der leider gheboert,
 Die hier nu es comen voert
 Van Esmoreit, den neve mijn!
 Ic waende wel coninc hebben ghesijn,

- 35 Als mijn oem hadde ghelaten dlijf.
 Nu heeft hi al bi sijn wijf
 Een kint gecreghen, die oude viliaert.
 O Sesiliën, edel bogaert,
 Edel foreest, edel rijc,
 40 Ic moet bliven ewelijc,
 Edel foreest, van di bastaert;
 Dies mijn herte alsoe beswaert,
 Dat mi inbringhen sal de doot.
 Maer bi den here die mi gheboet,
 45 Ic sal daeromme pinen nacht ende dach,
 Hoe ic dat wecht verderven mach;
 Ic saelt versmoren oft verdrincken;
 Daer salic nacht ende dach om dincken,
 Al soudic daer omme liden pijn.
 50 Ic sal noch selve de coninc sijn
 Van Sesiliën, den hoghen lande.
 Ic sal oec pinen om haer scande,
 Der coninghinnen, mijns oems wijf,
 Dat hi nemmermeer sijn lijf
 55 Met haer en sal delen, die wigant.
 Aldus soe sal mi bliven dlant,
 Machic volbringhen dese dinc.

Meester.

- Waer sidi, hoghe gheboren coninc,
 Van Damast gheweldich heer?
 60 Mijn herte es mi van rouwen seer,
 Van saken, die ic hebbe ghesien.

De coninc.

Platus meester, wat sal gheskien,
 Daer ghi aldus om tachter sijt?

Meester.

- Her coninc, te nacht te mettentijt
 65 Was ic daer buten op dat velt;
 Daer sach ic die locht alsoe ghestelt

Ende die planeten ant fiernament,
 Dat in kerstenrijc een kint
 Gheboren es van hogher weerde,
 70 Dat u sal dooden metten sweerde,
 Her coninc here, ende nemen dlijf,
 Ende u dochter sal sijn sijn wijf,
 Ende kerstenheit sal si ontfaen.

De coninc.

Meester, nu doet mi verstaen,
 75 Wanneer soe was dat kint gheboren?

Meester.

Te nacht, her coninc, als ghi mocht horen,
 Soe wort gheboren dat jonghelinc.
 Sijn vader es een hoghe coninc
 Van Sesiliën in kerstenlant.

De coninc.

80 Meester, nu so doet mi becant,
 Selen dese saken moeten zijn?

Meester.

Jaes, her coninc, bi Apolijn,
 Ofte en doe cracht van groter hoeden.
 Maer wildi werken na den vroeden,
 85 Ic sal u enen raet visieren,
 Hoe ende in wat manieren
 Dat ghi selt bliven in uwen staet,
 Want enen goeden scarpen raet
 Waer hier goet toe gheoordeneert.

De coninc.

90 Ay, nu soe benic ghescofeert!
 Vander saken, die ghi mi telt,
 Es mijn herte alsoe ontstelt,
 Dat ic mi niet gheraden en can.
 *Maer ghi sijt so wisen man,
 95 Platus meester, lieve vrient,
 Ende hebdt mi langhe met trouwen ghedient

Ende meneghen wisen raet ghegheven,
 Dat ic in eren altoes ben bleven;
 Nu biddic u, meester ghetrouwe ende goet,
 100 Dat ghi al metter spoet
 Wilt hulpen vinden enen raet,
 Soe dat ic blive in minen staet
 Ende vanden jonghelinc onghequelt,
 Daer ghi mi dus vele af telt,
 105 Dat ic sijns mach wesen vri.

Meester.

Her coninc here, soe hoert na mi:
 Edel baroen, edel wigant,
 Ghi selt mi gheven altehand
 Enen scat met mi te voeren,
 110 Ende ic sal in corten uren
 Daerwaert riden onghespaert.
 Den jonghelinc van hogher aert
 Sal ic ghecrighen met miere const.
 Ic bidde Mamette om sine onst,
 115 Dat icken ghewinnen moet met eren,
 Want nemmermeer en meinic te keren,
 Ic salne u bringhen in uwer ghewout.
 Daeromme seldi mi selver ende gout,
 Her coninc, gheven in miere ghewelt.
 120 Ic salne stelen of copen om ghelt
 Ofte ghecrighen met enegher list;
 Aldus hebbic den raet gheghist.
 Dan sal hi u vri eyghen sijn,
 Hi sal werden een goet payijn,
 125 Na onser wet selen wine leren:
 Aldus soe seldi bliven in eren.
 Hi sal wenen dat ghi sijn vader sijt.
 Nu lichtelijc, hets meer dan tijt,
 Ic wil gaen varen metter spoet.

De coninc.

130 Platus meester, desen raet es goet.
 Gaet henen ende haest u metter vaert.
 Ic wille dat ghi niet en spaert.

Nemt scats ghenoech in uwer ghewelt
 Metter gisschen onghetelt,
 135 Ende brinct mi den jonghelinc,
 Dies biddic u boven alle dinc,
 Ende en spaert daer ane ghenen cost,
 Want ic hebbe soe groten lost
 Dat ic den jonghelinc soude bescouwen.

Meester.

140 Her coninc here, in rechter trouwen,
 Ic sal daer omme pinen dach ende nacht.

Robbrecht.

En trouwen, ic hebbe soe lange gewacht,
 Dat ic ghecreghen hebbe mijn begheert.
 Dese jonghelinc die es soe weert
 145 Met minen oem, den ouden grisen,
 Ende metter moeder, dien soe prisen,
 Dat si nie scoender kint en saghen;
 Dese blisscap salic hen verjaghen,
 Want het gheeft mijnder herten pijn.
 150 Vermalendijdt moestu sijn
 Ende die u oec ter werelt bracht,
 Want ic nie sent dach noch nacht
 Blisscap int herte en conde gewinnen.
 Al souden si beide daer omme ontsinnen,
 155 Dijn lijf dat heeftu nu verloren;
 Ic sal di in enen put versmoren
 Ofte sterven doen een ergher doot.

Meester.

O vrient, dat ware jammer groet:
 Het dunct mi sijn soe scone kint.
 160 Ghi sijt emmer te male ontsint,
 Dat ghi wilt doden dese jonge geboert.
 Maer ghi sijt daer op ghestoert,
 Dat hoeric wel ane u ghelaet.
 Ic bidde u, vertrect mi uwen staet:
 165 Waer omme sidi daer op soe gram?

Robbrecht.

- Vrient, doen hi ter werelt quam
 Ende van sijnder moeder wert gheboren,
 Quam mi in minen slape te voren,
 Dat hi mi nemen soude mijn leven.
- 170 Dies benic in sorghen bleven,
 Dat ic noit sint en conste gedueren,
 Ende ic hebbe ghewacht van uren turen
 Ende hebben gestolen der moeder sijn.
 Ic meine dat ic nu sinen fijn
- 175 Doen sal, eer hi mi ontgaet.

Meester.

- Vrient, ic sal u beteren raet
 Gheven, wildi na mi hoeren.
 Segt mi: wanen es hi gheboren?
 Dies biddic u doer Apolijn.
- 180 Hi mochte van selker gheboerten sijn,
 Ic salne copen alte hande
 Ende voerene met mi uten lande
 In heydenesse, dies sijt wijs,
 In ene stat, het Balderijs,
- 185 Die doer Toerkiën es ghelegghen.

Robbrecht.

- Vrient, wildi den jonghen degghen
 Copen, ic sal u segghen dan,
 Wiene droech, ende wiene wan,
 Sal ic u segghen alte gader:
- 190 Die coninc van Ceciliën es sijn vader,
 Een wigant hoghe gheboren,
 Ende sijn moeder, als ghi moget hoeren,
 Es conincx dochter van Hongheriën.

Meester.

- Vrient, es hi van dier paertiën,
- 195 Soe es die jonghelinc mijn gerief; .
 Ic salne copen, eest u lief.
 Nu sprect op, hoe gheefdine mi?

Robbrecht.

Vrient, dies moghdi wesen vri
Om dusent pont van goude ghetelt.

Meester.

200 Houdt, vrient, daer es gelt,
Ende gheeft mi den jonghelinc;
Maer berecht mi ene dinc:
Hoe es sijn name? doet mi bekant.

Robbrecht.

Esmoreyt het die jonghe wigant,
205 Alsoe es die name sijn.

Meester.

Soe sal hi ewelijc payijn
Bliven, dies moghdi wesen vroet.
Mamet die mi bewaren moet,
Ende ic vare wech met minen gast.

Robbrecht.

210 En trouwen, nu es mijn herte ontlast
Van dies ic stont in groter sorghen,
Want ewelijc blijft hi verborghen
In heydenesse, dies benic wijs,
Want die stede van Balderijs
215 Leghet doer Turkien in verren lande.
God die moet hem gheven scande!
Hoe sere hadde hi mi ontstelt!
Nu willic gaen ende doen dit gelt
Heimelijc in miere ghewout,
220 Want het es al edel gout.
Al en bleve mi nemmermeer
Dlantscap, nochtan waric een heer
Met desen gelde, dat ic hebbe ontfaen.
Ic hebt na minen wille wel gedaen,
225 Want oec sal mi nu bliven dlant.

Meester.

Waer sidi, hoghe gheborne wigant,
 Van Damast gheweldich coninc?
 Nu comt ende siet den jonghelinc,
 Die gheboren es van edelen bloede.

De coninc.

230 Nu en was mi nie soe wel te moede,
 Alst es van desen hoghen prosent.
 Ic salne ophouden voor mijn kint;
 Mine dochter salicken bevelen.

Meester.

Wattan, her coninc, ghi selt helen
 235 Voer uwe dochter al gader,
 Wie sijn moeder es ende sijn vader;
 Dat en seldi haer vertrecken niet,
 Want u mochte daer af verdriet
 Comen hier namaels over lanc;
 240 Want vrouwen sijn van herten wanc.
 Seidi hare sijn hoghe gheslachte,
 Ende dan Venus in haer wrachte,
 Ende worde minnende den jongen man,
 Soe mochte si hem segghen dan
 245 Hoe dat hi ware comen hier;
 Want, her coninc, der minnen vier
 Mochte in uwer dochter openbaren,
 Als hi ware comen te sinen jaren.
 Daer omme en segt haer ghene dinc
 250 Dan dat hi es een vondelinc:
 Te men soe salder haer gheliggen an.

De coninc.

Platus, Platus, bi Tervogant,
 Het dunct mi goet dat ghi mi segt.
 Laet ons dit ewelijc ghedect
 255 Sijn, dese sake, voer die dochter mijn.
 Soe maicx in vreden sijn.

Waer sidi, dochter Damiët?

Comt tot mi onghelet,
Ic moet u spreken, bi Mahoen!

Damiët.

260 Vader, dat willic gherne doen.
Nu segt mi, wats u ghebot?

De coninc.

Damiët, bi minen god,
Anesiet hier desen roeden mont,
Desen jonghelinc, dit es een vont,
265 Mamet heefte mi verleent.
Ic hoerden daer hi hadde gheweent:
Daer ic in die boegaert wandelen ginc,
Daer vandic desen jonghelinc
Onder enen cederenboem.

270 Damiët, nu nemes goem
Ende houtten op als uwen broeder;
Ghi moet sijn suster ende moeder,
Esmoreyt het dese jonghen man.

Damiët.

Vader here, bi Tervogant,
275 Noit en sach ic scoender kint.
Heefte ons Mamet ghesent,
Dies willic hem dancken ende Apolijn;
Ic wil gerne suster ende moeder sijn.
O uutvercoren jonghe figure,
280 Du best die scoenste creatuere,
Die ic met oghen nie ghesach.
Met rechten ic Mamet dancken mach,
Dat ic sal hebben enen broeder;
Ic wil gerne sijn suster ende moeder.
285 O Esmoreit, wel scone jonghelinc,
Hoe sere verwondert mi dese dinc,
Dat ghi waert vonden sonder hoede,
Want ghi dunct mi van edelen bloede
Bi den ghewaden die ghi hebt an.
290 Nu comt met mi, wel scoene man,
Ic sal u als minen broeder doen.

De kersten coninc.

Waer sidi, Robberecht, neve coen?
 Comt tot mi, ic moet u spreken.
 Mi dunct dat mi mijn herte sal breken
 295 Van groten rouwe die mi gaet an.

Robbrecht.

Ay oem, hoghe gheboren man,
 Waer bi sidi al dus ontstelt?

De coninc.

Van rouwen benic alsoe ghequelt,
 Dat ic duchte dat mi mijn herte sal scoeren:
 300 Mijn scoene kint hebbic verloren,
 Esmoreyt den sone mijn!
 Ay, ic en mochte niet droever sijn,
 Al haddic verloren in dier ghelijc
 Mijn goet ende oec mijn conincrijc,
 305 Daer omme en woudic droeven twint,
 Haddic behouden mijn scoene kint.
 Ay mi! ay mi! den bitteren rouwe
 Die ic nu lide ende oec mijn vrouwe!
 Ic duchte, het sal mi kosten dlijf,
 310 Ochte mijn vrouwe, dat edel wijf;
 Si heefden rouwe int herte soe groet.
 Mi dunct, ic ware mi liever doot,
 Dan ic soude liden dit torment.

Robbrecht.

Ay! edel oom, wide bekint,
 315 Nu en wilt u aldus niet mesbaren.
 Ic weet wel hoe daer es ghevaren:
 Al drijft mijn moeye den rouwe soe groot,
 Sine heeft daer af ghene noet;
 Dat weet ic te voren wel.
 320 Haer herte dat es tuwaert fel,
 Om dat ghi out sijt van daghen.
 Ic hebt haer dic wel hoeren claghen,
 Dat si van mi niet en wijst.
 Ic duchte, si u noch met haerre list,

- 325 Her coninc oem, sal nemen dleven.
 Si sal u seker noch vergheven,
 Dat weet ic te voren wale.
 Ic hebbe soe menechwerf hare tale
 Ghehoert in heimeliker stont;
 330 Nochtan en ghewoeghs nie mijn mont
 Meer dan u te deser ure.
 Ic weet wel, si heeft die creatuere
 Selve ter doot brocht,
 Want si u noit wel en mocht,
 335 Om dat ghi hebt enen grauwen baert.
 Si es op ene ander vaert,
 Si mint seker enen jonghen man.

De coninc.

- Bi den vader die mi ghewan,
 Robbrecht neve, wistic dat,
 340 Haer en soude ghehulpen bede no scat,
 Ic en soudse doeden, dat felle wijf.

Robbrecht.

- Oem, daer settic vore mijn lijf,
 Dat ic u segghe en eest niet waer.
 Ic hebt gheweten over menech jaer.
 345 Dat si u niet en es van herten vrient.

De coninc.

- O wi! ende waer hebbic dies verdient?
 Met rechte ic dat wel claghen mach.
 Mi dochte dat ic enen ingel sach,
 Als ic anesach haer edel lijf;
 350 Ende es soe wreet dat felle wijf?
 Seker, neve, dat wondert mi.
 Nu gaet henen ende haeltse mi,
 Ic moetse emmer spreken hoeren.

—

Robbrecht.

- Waer sidi, vrouwe hoghe gheboren?
 355 Comt toten coninc minen oem!

Och edel vrouwe, nemt sijns goem,
Want hi staet al buten kere.

De vrouwe.

Ay her coninc, edel here,
Wie sal ons nu hulpen claghen
360 Den bitteren rouwe die wi draghen;
Dat wi hebben verloren ons kint!

De coninc.

Swijt, van gode soe moetti sijn ghescint,
Felle pute, quade vrouwe,
Al den druc ende den rouwe
365 Dat hebdi mi alte male ghedaen;
Dat sal u te quade vergaen,
Want ict al gader hebbe vernomen,
Hoe die saken toe sijn comen:
Ghi hebdt die moert allene ghewracht,
370 Mijn scoene kint hebdi versmacht;
Dat sal u seker kosten dlijf.
Ghi sijt wel dat quaetste wijf,
Die nie ter werelt lijf ontfinc.

De vrouwe.

Och edel here, edel coninc,
375 Hoe soudic dat vinden in mijn herte,
Dat ic hem doen soude eneghe smerte,
Die ic te mijnder herten droech?

De coninc.

Swijt, quade vrouwe, hets ghenoech
Ghesproken, ic en wils nemmeer hoeren
380 Ic sal u in enen put versmoren.
Robbrecht, leitse mi ghevaen!

De vrouwe.

God die hem ane ene cruce liet slaen,
Die soe moet mi nu verdinghen
Ende te mijnder ontscont bringhen,
385 Want ic hier af niet en weet.

Robbrecht.

Seker, vrouwe, hets mi leet.

De vrouwe.

- Ay god, ontfermt u dit swaer torment,
 Daer ic in ben; want ic hebbe mijn kint
 Verloren, ende men tijcht mi ane die daet.
 390 Ay, gheweldich god, daer al an staet,
 Ghi waert sonder verdiente ende sonder scout
 Vaste ghenaghelt ane ene hout,
 Oetmoedech god, met naghelen dri,
 Ontfermhertich god, nu biddic di,
 395 Dat die waerheit noch werde vernomen
 Ende ic te mijnder ontscout noch moet comen:
 Dies biddic u, hemelsche coninghinne.
 Ay, salic nu in minen sinne
 Bliven, dat sal wonder sijn.
 400 Ay god, wie heeft sijn venijn
 Aldus swaerlike op mi ghescoten?
 Ay god, uut u soe comt ghevloten
 Alle recht ende alle waerheit:
 Nu hulpt mi noch te minen besceit,
 405 Dat ic ontsuldich moet vonden sijn.

De jonghelinc.

- O Tervogant ende Apolijn,
 Hoe mach mijn suster, dat edel wijf,
 Ghehebben alsoe reine lijf,
 Dat si ghenen man en mint
 410 Noch in heydenesse ne genen en kint,
 Die si woude hebben tot enen man?
 Bi minen god Tervogan,
 Si heeft emmer een edel natuere,
 Ofte si mint ene creatuere
 415 Heimelike, daer ic niet af en weet;
 Want si en es emmer niet bereet
 Tot eneghe man die nu leeft.
 Ic waent haer Mamet al ingheeft,

- Dat si heeft soe edelen aert.
 420 Dit es mijnder liever suster bogaert,
 Hier plecht haer wandelinghe te sijn.
 Bi minen god Apolijn,
 Ic wilder mi oec in vermeiden gaen,
 Want die vaec comt mi aen;
 425 Ic wil hier slapen ende nemen rast.

De jonge vrouwe Damiët.

- Ay mi, ay mi, hoe groten last
 Dragic al stille int herte binnen!
 Ic ben bevaen met sterker minnen,
 Die ic heimelijc in mijn herte draghe.
 430 O Apolijn, ic u dat claghe,
 Dat mijn herte enen man soe mint,
 Nochtan dat sijs niet en kint
 Sijn gheboorte noch sijn gheslacht;
 Maer het doet der minnen cracht:
 435 Si heeft mi vast in haerren bant.
 Ay, doene mijn vader vant
 Ende bracht mi den jonghelinc,
 Ende gaffen mi als vondelinc,
 Dat ic soude sijn suster ende moeder . . .
 440 Hi waent dat hi es mijn broeder,
 Maer hi en bestaet mi twint.
 Nochtan hebbickene ghemint
 Boven alle creatueren,
 Want hi es edel van natueren
 445 Ende oec van enen hoghen moede;
 Hi es coenlijc, van edelen bloede,
 Al was hi te vondelinghe gheleit;
 Mijn herte mi van binnen seit,
 Dat hi es hoghe gheboren.
 450 O Esmoreit uutvercoren,
 Edel ende vroem, scoene wigant,
 Doen u mijn lieve vader vant,
 Dies es leden bi ghetale
 Achten jaer, dat weet ic wale,
 455 Hebdi gheweest mijn minnekijn.
 O uutvercoren deggen fijn,

Ewelijc blivic in dit verdriet,
 Want ic en wils u ghewaghen niet:
 Dadict, mijn vader name mi dlijf.

De jonghelinc.

- 460 O uutvercoren edel wijf,
 Ende benic dan een vondelinc?
 Ic waende mijn here de coninc,
 Edel wijf, hadde ghesijn mijn vader
 Ende ghi mijn suster, dat wendic al gader,
 465 Ende beide gheweest van enen bloede.
 Ay! mi es nu alsoe wee te moede!
 Bi minen gode Tervogan,
 Ic ben wel die druefste man,
 Die nie ter werelt lijf ontfinc.
 470 Ay mi, benic dan een vondelinc?
 Op erde nie droever man en waert.
 Ic waende sijn gheboren van hoger aert,
 Maer mi dunct ic ben een vont.
 Nu biddic u, edel roede mont,
 475 Dat ghi mi al gader segt
 Van inde toerde en al ontdect,
 Hoe dat mi u vader vant.

De jonghe joncfrou Damiët.

- O Esmoreit, wel scoene wigant,
 Nu benic wel alsoe droeve als ghi.
 480 Ic en wijst niet dat ghi mi waert so bi,
 Doen ic sprac die droeve tale.
 O edel wigant, nu nemet wale:
 Het quam mi uut groter minnen vloet.

De jonghelinc.

- O edel wijf, nu maect mi vroet,
 485 Hoe die saken comen sijn.
 Ic plach te segghen „suster mijn”,
 Maer dat moetic nu verkeren.
 Enen anderen sanc moetic nu leren.
 Edel wijf, ende spreken u an
 490 Ghelijc enen vremden man.

Nochtan soe moetic ewelijc bliven
 U vrient ende ghetrouwe boven allen wiven,
 Die op der erden sijn gheboren.
 Och edel wijf, nu laet mi hoeren
 495 Ende segt mi waer ic vonden waert.

De jonghe joncfrou Damiët.

Och edel jonghelinc van hogher aert,
 Na dien dat ghi hebt ghehoert,
 Soe willic u vertrecken voert,
 Waer dat u mijn vader vant:
 500 In sinen boegaert, scoene wigant,
 Daer hi hem verwandelen ginc.

De jonghelinc.

Och edel wijf, berecht mi ene dinc:
 En hoerdi daer na noit ghewaghen
 Vrouwen oft joncfrouwen in horen claghen,
 505 Dat iement een kint hadde verloren?

De jonghe joncfrou Damiët.

O edel jonghelinc uutvercoren,
 Daer af en hebbic niet ghehoert.

De jonghelinc.

Ay! soe ben ic van cleinder gheboert,
 Dat duchtic, ofte uut verren lande.
 510 Mamet laete mi noch die scande
 Verwinnen, dat ic weten moet,
 Wie mi desen lachter doet,
 Dat ic te vondelinghe was bracht.
 Nu en willic nemmermeer van enen nacht
 515 Ten anderen verbeiden, ic en hebbe vernomen
 Van wat gheslachte dat ic ben comen
 Ende wie dat mijn vader si.

De jonghe joncfrou Damiët.

O Esmoreit, nu blijft bi mi!
 Ic bids u in die ere van allen vrouwen.
 520 Storve mijn vader, ic soude u trouwen,

Edel wigant, tot enen man,
 Esmoreit, so moghdi dan
 Sijn van Damast gheweldich here.

De jonghelinc.

O edel vrouwe, die onnere
 525 En sal u nemmermeer ghescien;
 Dien lachter moet verre van u vlien,
 Dat ghi sout nemen enen vondelinc.
 U vader es een hoghe coninc
 Ende daer toe sidi soe scoene;
 530 Ghi mocht met rechten draghen croene
 Voer elken man die nu leeft.
 Mijn herte van groter scaemde beeft,
 Dat ic aldus hebbe ghevaren.

De jonghe joncfrou Damiët.

O Esmoreit laet u mesbaren!
 535 Dies biddic u, edel wigant.
 Al waest dat u mijn vader vant,
 Dan werd u nemmermeer verweten.
 Met groten vrouden onghemeten
 Selen wi leven, ic ende ghi.

De jonghelinc.

540 O edel wijf, dies moetic mi
 Ewelijc van u beloven.
 Maer nemmermee en willic hoven
 Met eneghe wive, die nu leeft
 Ofte die de werelt binnen heeft,
 545 Ic en sal tierst, bi Tervogan,
 Den vader kinnen, die mi wan,
 Ende oec die moeder, die mi droech.
 O roede mont, ic hebbe ghenoech
 Hier ghelet, ic wille gaen varen.

De jonghe joncfrou Damiët.

550 O wi! nu machic wel mesbaren:
 Ic blive allene in dit verdriet.
 Vele spreken en doech emmer niet,

Dat soe hebbic ondervonden;
 Vele spreken heeft in meneghen stonden
 555 Dicwile beraden toren;
 Bi vele spreken es die meneghe verloren.
 Haddic ghesweghen al stillekijn,
 Soe haddic in vrouden moghen sijn
 Bi Esmoreit al mijn leven,
 560 Dien ic met spreken hebbe verdreven.
 Met rechte machic roepen „olas!
 O wi, dat ic niet stom en was,
 Doen ic sprac dit droeve woert!”

De jonghelinc.

O edel wijf, nu willic voert.
 565 Mamet beware u reine lijf!
 Nu biddic u, wel edel wijf,
 Groet mi den coninc minen here,
 Want ic en sal keren nemmermere;
 Ic en hebbe vonden mijn gheslacht
 570 Ende oec den ghenen, die mi bracht
 Daer ic te vondelinghe was gheleit.

De jonghe joncfrou Damiët.

O scoene jonghelinc Esmoreit,
 Nu biddic u doer oetmoet,
 Als ghi van uwer saken sijt vroet,
 575 Dat ghi dan wederkeert tot mi.

De jonghelinc.

O scoene joncfrouwe van herten vri,
 Dan salic laten nemmermeer,
 Ic en sal met enen corten keer,
 Edel wijf, tot u comen,
 580 Als ic die waerheit hebbe vernomen,
 Bi minen god Tervogant.

De jonghe joncfrou Damiët.

O Esmoreit, nemet desen bant;
 Hier in soe waerdi ghewonden,
 Esmoreit, doen ghi waert vonden;

- 585 Edel jonghelinc, dies gheloeft.
 Ghi selten winden omtrent u hoeft,
 Ende voerten alsoe openbaer
 Op aventuere, of iement waer
 Die u kinnen mochte daer an;
 590 Ende peinst om mi, wel scoene man,
 Want ic blive in groter sorghen.

De jonghelinc.

- Mijn god, die niet en es verborghen,
 Die moet nu mijn trooster sijn!
 O Mamet ende Apolijn,
 595 Mahoen ende Tervogan,
 Dese scoene wapen die hier staen an,
 Mochten si toe behoren mi,
 Soe waer ic int herte wel vri,
 Dat ic ware van edelen bloede.
 600 Mi es emmer also te moede,
 Om dat ic lach daer in ghewonden,
 Doen ic te vondelinghe was vonden,
 Ic bender seker af gheboren;
 Mijn herte seghet mi te voren,
 605 Want ic daer in ghewonden lach.
 Ic nemmermeer vroude ghewinnen en mach,
 Ic en hebbe vonden mijn gheslachte,
 Ende die mi oec te vondelinghe brachte,
 Ic souts hem danken, bi Apolijn.
 610 Ay! mochtic noch vader ende moeder mijn
 Scouwen, soe waer mi therte verclaert;
 Ende waren si dan van hogher aert,
 Soe waer ic te male van sorgen vri.

Sine moeder.

- O edel jonghelinc, nu comt tot mi
 615 Ende spreect jeghen mi een woert,
 Want ic hebbe u van verre ghehoert
 Jammerlijc claghen u verdriet.

De jonghelinc.

O scoene vrouwe, wats u ghesiet,
Dat ghi aldus liet in dit prisoen?

Sine moeder.

- 620 O edel jonghelinc van herten coen,
Aldus moetic ligghen ghevaen,
Nochtan en hebbic niet mesdaen,
Dant mi verraderen al doet.
O scoene kint, nu maect mi vroet:
625 Hoe sidi comen in dit lant,
Ende wie gaf u dien bant?
Berecht mi dat, wel scoene jonchere.

De jonghelinc.

- Bi Mamet minen here,
Vrouwe, dan sal ic u weigheren niet.
630 Wi moghen mallec anderen ons verdriet
Claghen, want ghi sijt ghevaen,
Ende groet verdriet es mi ghedaen,
Want ic te vondelinghe was gheleit,
Ende desen bant in gherechter waerheit
635 Daer soe lachic in ghewonden,
Lieve vrouwe, doen ic was vonden,
Ende voeren al dus openbaer
Op avontuere, oft iement waer,
Dat mi kinnen mochte daer an.

Sine moeder.

- 640 Nu segt mi, wel scoene man,
Wetti iet, waer ghi vonden waert?

De jonghelinc.

- O lieve vrouwe, in enen boegaert
Te Damast in ware dinc,
Daer soe vant mi die coninc,
645 Die mi opgehouden heeft.

Sine moeder.

Ay god die alle doeghden gheeft,
Die moet sijn ghebenedijt!

- Van herten benic nu verblijdt,
 Dat ic gheleeft hebbe den dach,
 650 Dat ic mijn kint anescouwen mach.
 Mijn herte mochte wel van vrouden breken:
 Ic sie mijn kint ende ic hoert spreken,
 Daer ic om lide dit swaer tormint.
 Sijt willecome, wel lieve kint,
 655 Esmoreit, ic ben u moeder
 Ende ghi mijn kint, dies sijt vroeder,
 Want ic maecte metter hant,
 Esmoreit, selve dien bant;
 Daer in soe haddic u ghewonden,
 660 Esmoreit, doen ghi waert vonden
 Ende ghi mi ghenomen waert.

De jonghelinc.

O lieve moeder, segt mi ter vaert,
 Hoe heet die vader, die mi wan?

Sine moeder.

- Dats van Ceciliën die hoghe man
 665 Es u vader, scoene jonghelinc,
 Ende van Hongheriën die coninc
 Es die lieve vader mijn;
 Ghi en mocht niet hogher gheboren sijn
 Int kerstenrijc verre noch bi.

De jonghelinc.

- 670 O lieve moeder, nu segt mi,
 Waer omme lighdi al dus ghevaen?

Sine moeder.

- O lieve kint, dat heeft ghedaen
 Een verrader valsch ende quaet,
 Die uwen vader gaf den raet,
 675 Dat ic u selve hadde versmoert.

De jonghelinc.

O wi der jammerliker moert!
 Die dat mijn vader den coninc riet,

- Bracht mi oec in dit verdriet,
 Dat ic te vondelinghe was gheleit.
 680 Ay, ende of ic die waerheit
 Wijste, wie dat hadde ghedaen,
 Die doot soude hi daer omme ontfaen,
 Bi minen god Apolijn.
 Ay lieve moeder mijn,
 685 Nu en willic langer beiden niet,
 Ic wil u corten dit verdriet.
 Aen minen vader den hogen baroen,
 Dat hi u bringhe uut desen prisoen,
 Dat sal mine ierste bede sijn.
 690 Danc hebbe Mamet ende Apolijn,
 Ende die sceppere, die mi gewrachte,
 Dat ic hebbe vonden mijn gheslachte
 Ende oec die moeder, die mi droech.
 Mijn herte met rechte in vrouwen loech,
 695 Doen ic anesach die moeder mijn.

Sine moeder.

- Oetmoedech god, nu moetti sijn
 Gheloeft, ghedant in allen stonden,
 Mijn lieve kint hebbic nu vonden,
 Die mi nu verloesten sal,
 700 Want die vroude es sonder ghetal,
 Die nu mijn herte van binnen drijft.

Robbrecht.

- O wi, enen dief, die men ontlijft,
 En mochte niet soe droeve ghesijn
 Als ic nu ben int herte mijn,
 705 Want ic duchte grote scanden.
 Haddickene doot met minen handen,
 Doen ickenne vercocht, soe waer hi doot.
 Ay! ic hebbe den anxt soe groet,
 Dat mi daer af sal comen toren,
 710 Want comet uut, ic ben verloren,
 Dat icken vercochte den Sarrasijn.

De kersten coninc.

- Gaet henen, Robberecht neve mijn,
 Tot mijnder vrouwen, der coninghinnen,
 Die ic ewelijc met herten moet minnen
 715 Ende oec bliven onderdaen,
 Want icxse ghehouden hebbe ghevaen
 Sonder verdiente ende buten scout;
 Dat rout mijnder herten menichfout,
 Dat ic hare hebbe gheweest soe wreet.
 720 Gaet henen ende haeltse mi ghereet,
 Ende laetse haer scoene kint anscouwen.

Robbrecht.

Her coninc here, in rechter trouwen,
 Dat willic alte gherne doen.

- Comt, edel vrouwe, uut desen prisoen,
 725 Daer ghi dus langhe in hebt gelegen.
 Ghi selt anesien den jonghen degen,
 Esmoreit den jonghelinc.
 Mijñ herte van binnen vroude ontfinc,
 Doen ic anesach den scoenen wigant.
-

De kersten coninc.

- 730 O edele vrouwe, gheeft mi u hant
 Ende wilt mi dese mesdaet vergheven,
 Want ic ewelijc al mijn leven
 Soe willic u dienere sijn,
 Want die scouden die sijn mijn;
 735 Dat hebbic nu wel vernomen,
 Want Esmoreit ons kint es comen,
 Een scoen volwassen jonghelinc.
 Ic bidde u om gode, die ontfinc
 Die doot van minnen, vergevet mi.

De vrouwe.

- 740 O edel here van herten vri,
 Ic wils u al te gherne vergheven,
 Want alle minen druc es achterbleven
 Ende al mijn toren ende al mijn leit.

Waer es mijn lieve kint Esmoreit?
 745 Roepten mi voert ende laetten mi sien.

Robbrecht.

Och edel vrouwe, dat sal u ghescien.
 Waer sidi, Esmoreit, neve mijn?

De jonghelinc.

Ic ben hier, bi Apolijn.
 O Mamet ende Mahoen,
 750 Lieve vader, hoghe baroen,
 Die moet u gheven goeden dach
 Ende oec mijnder moeder, die ic noit en sach
 Meer dan nu te deser tijt.
 Ic ben al mijnder droefheit quijt,
 755 Die ic in mijn herte ontfinc.
 Doen ic vernam dat ic een vondelinc
 Was, doen waert ic die droefste man,
 Die nie ter werelt lijf ghewan,
 Maer het es mi al ten besten vergaen.

De kersten coninc, sijn vader.

760 O Esmoreit, doet mi nu verstaen
 Ende segt mi, waer hebdi ghewoent?

De jonghelinc.

Met enen coninc, die es ghecroent
 Te Damast, her vader mijn.
 Hi es een edel Sarrasijn,
 765 Die vant mi in sinen bogaert,
 Ende hi heeft een dochter van hoger aert,
 Die mi soe blidelijc ontfinc.
 Doen mi haer vader die coninc
 Vant, doen wert si mijn moeder
 770 Ende hielt mi op als haren broeder,
 Daer icxse ewelijc om minnen moet.
 Die heeft mi al ghemaect vroet,
 Hoe dat mi haer vader vant,
 Ende dat ic lach in desen bant,
 775 Doen haer vader mi haer brachte.

De vrouwe.

Dits die bant, die ic selve wrachte,
 Esmoreit, wel scoene man.
 Ic setter uus vader wapen an,
 Men macht noch sien in drie paertiën,
 780 Ende oec die wapen van Hongheriën,
 Om dat ghi daer uut sijt gheboren.
 Doe haddic u soe uut vercoren,
 Dat icken maecte tuwer eren,
 Dat mi ter droefheit moeste verkeren,
 785 Esmoreit, doen ic u verloes.
 Ic bidde gode, die sijn cruce coes,
 Dat hijt hem te recht wille vergheven,
 Die mi anedede dat bitter leven,
 Daer ic soe langhe in hebbe ghesijn.

De jonghelinc.

790 O lieve moeder, bi Apolijn,
 En was nie ondaet noch moert,
 Si en moeten comen voert,
 Ende in dinde werden si gheloent.

Robbrecht.

Bi den here, die was ghecroent
 795 Met eenre croenen van doerijn,
 Esmoreit neve mijn,
 Wistict wie dat hadde ghedaen,
 Die doot soude hi daer omme ontfaen,
 Ofte hi ontsoncke mi in di eerde;
 800 Ic soudene seker met minen sweerde
 Dooden ofte nemen dlijf.
 Ay mi, oft ic den keytijf
 Wiste, die u den lachter dede,
 Hi en soude mi niet in kerstenhede
 805 Ontsitten, hi warè seker doot.

De vrouwe.

Nu willen wi leven in vrouden groet,
 Ende alle droefheit willen wi vergheten,
 Want met vrouden onghemeten

Soe es mijn herte nu bevaen.

De coninc.

- 810 Esmoreit sone, nu laet ons gaen
 Ende laet ons met vrouden sijn.
 Maer Mamet ende Apolijn,
 Die soe moetti nu vertiën,
 Ende ghelove ane Mariën
 815 Ende ane god den oversten vader,
 Die ons ghemaect heeft alle gader,
 Ende al dat in die werelt leeft
 Met sijnre const ghemaect heeft;
 Die sonne ende mane, dach ende nacht
 820 Heeft ghemaect met sijnder cracht
 Ende oec hemel ende ertrijc
 Ende loef ende gras in dier ghelijc;
 Daer soe moetti gheloven an.

De jonghelinc.

- Vader here, soe biddic hem dan,
 825 Den oversten god van den troene,
 Dat hi Damiët die scoene
 Beware boven al dat leeft,
 Want si mi opgehouden heeft;
 Daer omme eest recht, dat icse minne,
 830 Van Damast die jonghe coninghinne,
 Damiët dat edel wijf.
 Ay god, bewaert haer reine lijf,
 Want si es noyael ende goet.
 Met rechten dat icse minnen moet
 835 Boven alle die leven op eertrijc;
 En dadicx niet, soe haddic onghelijc,
 Want si es mi van herten vrient.

Robbrecht.

- Esmoreit neve, dats goet verdient.
 Nu willen wi alle droefheit vergheten.
 840 Met bliden moede willen wi gaen eten,
 Want die tafel es bereit.
-

De jonghe joncfrou Damiët.

- Ay, ende waer mach Esmoreit
 Merren, dat hi niet en comt?
 Ic duchte, dat hi es verdoemt
 845 Ochte ghestorven quader doot,
 Ofte hi es in vrouden groet,
 Dat hi mi dus heeft vergheten.
 Ic sal nochtan die waerheit weten,
 Hoe die saken met hem staen,
 850 Al soudic daer om die werelt doer gaen.
 Waer sidi, Platus, meester vroet?

De meester.

Edel vrouwe, ghetrouwe ende goet,
 Tot uwen dienste ben ic bereit.

De jonghe joncfrou Damiët.

- Meester, nu willic Esmoreit
 855 Gaen soeken van lande te lande,
 Al soudic daer omme liden scande
 Ende hongher ende dorst ende jehenspoet.
 Het es ene dinc dat wesen moet:
 Gherechte minne dwinct mi daer tu.
 860 Lieve meester, nu biddic u,
 Dat ghijs mi niet af en gaet,
 Ghi en blijft bi mi ende gheeft mi raet,
 Hoe dat wine vinden moghen.

De meester.

- Vrouwe, nu sijt in goeden hoghen;
 865 Na dien dat ghijs begheert
 Ende ghi den jonghelinc hebdt soe weert,
 Soe willen wi soeken den hoeghen man.

De jonghe joncfrou Damiët.

Platus meester, gawi dan
 Ghelijc of wi waren pilgherijm.

-
- 870 Ay, en sal hier iement sijn
 Die ons beiden iet sal gheven:
 Twe pilgherijms, die sijn verdreven

Ende vanden roevers afgheset?

De jonghelinc.

Ay, daer hoeric Damiët

875 Spreken. Hoerdicse nie?

O weerde maghet sente Marie,

Ende hoe ghelijc soe spreect si hare,

Damiët der scoender care,

Van Damast die scoene coninghinne,

880 Die ic boven alle vrouwen minne,

Die op der eerden sijn gheboren.

Nu spreect op ende laet mi hoeren,

Ghi spreect haer boven maten ghelijc.

De jonghe joncfrou Damiët.

Waer ic te Damast int conincrijk,

885 Esmoreit wel scoene man,

Soe soudic haer bat gheliken dan,

Maer nu sta ic als een pilgherijm.

De jonghelinc.

O Damiët, vrouwe mijn,

Ende sidi dit, wel edel wijf?

890 Mijn herte, mijn ziele ende mijn lijf

Met rechten in vrouden leven mach,

Want ic nie liever gast en sach,

Die noit op eertrike was gheboren.

Och edel wijf, nu laet mi hoeren

895 Hoe sidi comen in dit lant?

De jonghe joncfrou Damiët.

O Esmoreit, wel scoene wigant,

Mi dochte ic hadde u gherne gesien,

Maer en mochte mi niet ghescien,

Ic en moeste daer omme liden pijn.

900 Doen maectic mi als een pilgherijm

Ende come aldus ghedoelt doer dlant,

Ende nam Platus metter hant,

Dat hi soude mijn behoeder sijn.

De jonghelinc.

Waer sidi, lieve vader mijn?

- 905 Comt tot hier, ghi moetse scouwen,
 Die vol minnen ende vol trouwen
 Haer herte tote miwaert draecht.
 Het es recht dat si mi behaecht:
 Si heeft soe vele doer mi ghedaen.

De coninc.

- 910 Soe willicse met blider herten ontfaen.
 Sijt willecome, Damiëte wel scoene,
 Ghi selt in Ceciliën crone
 Draghen boven al die leven.
 Ic salse minen sone opgheven,
 915 Ende ghi selt seker werden sijn wijf,
 Want ic hebbe soe ouden lijf,
 Dat icse nemmeer ghedragen en can.

Robbrecht.

- Her coninc oem, bi sente Jan,
 Esmoreit hi es wel weert,
 920 Hi wert een ridder wide vermeert
 Ende die de wapene wel hantiert.
 Desen raet dunct mi goet gevisiert,
 Dat hi die crone van u ontfa.
 Damiët, nu comt hier na,
 925 Ghi selt werden jonge coninghinne.

De meester.

- Hulp Mamet, dat ic niet uut minen sinne
 En come, dat verwondert mi.
 O Esmoreit, edel ridder vri,
 Die man brachte u in al dit verdriet.
 930 Wat hi u seght, hine meines niet,
 Hi hevet tuweert al valschen gront.
 Ic cochte u jeghen hem om dusent pont
 Van finen goude, die ic hem gaf.

De jonghelinc.

- Meester, nu seght mi daer af,
 935 Hoe die saken ghelegghen sijn.

De meester.

- O Esmoreit, bi Apolijn,
 Dies es leden achten jaer,
 Dat ic quam ghereden daer,
 Esmoreit, op die selve stede.
 940 Nu hoert, wat die keitijf dede:
 Daer soude hi u seker hebben versmoert,
 Hi sprac tot u soe felle woert,
 Dat ghi hem sijn rike sout ondergaen;
 Ghi moeste hem emmer iet bestaen,
 945 Dat hoerdic wel an sijn ghelaet.

De jonghelinc.

- Meester, vertrect mi alden staet,
 Dies biddic u uuter maten sere,
 Want ic sta al buten kere,
 Dat ic die waerheit niet en weet,
 950 Die mijnre moeder dat groete leet
 Ende mi dien lachter mocht anedoën.

De meester.

- O Esmoreit, bi Mahoen,
 Het heeft gedaen die selve man.
 Bi minen god Tervogan,
 955 Hi soude u hebben ghenomen dlijf,
 Want hi vermaets hem die keitijf.
 Ic hoeret ende sprac hem aen
 Ende seide hem, het ware quaet ghedaen,
 Dat hi soude dooden den jongen voeght,
 960 Alsoe dat ic u jeghen hem cocht
 Om dusent pont van goude roet.

De jonghelinc.

- Bi den here die mi gheboet,
 Die ondaet sal ghewroken sijn,
 Eer ic sal eten of drincken wijn.
 965 Nu moetti uwen indach doen.
 Waer sidi vader, hoghe baroen,
 Ende Robberecht die mordenaer?

Robbrecht.

Bi desen here, dan es niet waer!
 Esmoreit, neve mijn,
 970 Ic hebbe oit goet ende getrouwe gesijn,
 In was noit moerdenaer no verrader.

De jonghelinc.

Swijt, pute soene, het es noch quader
 Die ondaet, die ghi hebdt gewracht.
 Hoe quam dat nie in u ghedacht
 975 Te vercopen uwes selfs geboren bloet,
 Ende maket minen vader vroet,
 Dat mijn moeder hadde ghedaen?

Robbrecht.

Daer willic in een crijt voer gaen,
 Esmoreit, wel coene wigant,
 980 Es hier enech man int dlant,
 Die mi dat wilt tiën an.

De meester.

Swijt al stille, quaet tieran,
 Ghi soutten hebben doot ghesteken,
 En haddi mi niet hoeren spreken,
 985 Daer ic ten aenganghe quam gereden.
 Ic en was nie soe wel te vreden
 Als dat icken jeghen u cochte om gelt.
 Ic gaeft u al onghetelt
 In een foertsier, was yvorijn.
 990 Noch soude ment vinden in uwe scrijn,
 Daer willic onder setten mijn lijf.

De jonghelinc.

Ay mi, Robberecht, fel keitijf!
 Met rechten ic u wel haten mach.
 Ghi selt nu hebben uwen doemsdach,
 995 Al die werelt en holpe u niet.

Robbrecht hanct men hier.

De jonghelinc noch.

Aldus eest menichwerf gesciet:
 Quade werken comen te quaden loene,
 Maer reine herten spannen croene,
 Die vol doeghden sijn ende vol trouwen.
 1000 Daer omme radic, heren ende vrouwen,
 Dat ghi u herte in doeghden stelt,
 Soe wordi in dinde met gode verselt
 Daer boven in den hoghen troene,
 Daer die ingelen singhen scoene.
 1005 Dies onne ons die hemelsche vader!
 Nu secht Amen alle gader.

Amen.

De meester.

God, die neme ons allen in hoeden.
 Nu hoert, ghi wise ende ghi vroede;
 Hier soe moghdi merken ende verstaen,
 1010 Hoe Esmoreit ene wrake heeft gedaen
 Over Robbrecht sinen neve al hier ter stede.
 Elc blive sittene in sinen vrede,
 Niemen en wille thuisweert gaen;
 Ene sotheit sal men u spelen gaen,
 1015 Die cort sal sijn, doe ic u weten.
 Wie hongher heeft, hi mach gaen eten;
 Ende gaet alle dien graet neder.
 Ghenoeghet u, soe comt alle mergen weder.

Die sotternie van „die Buskenblaser”.

P. Leendertz, *Mnl. Dram. Poesie*, bl. 70.

- Siet doch, en benic niet hier?
 Ic ben een wijtmolder ende drincke gerne bier.
 Tesschen, hantscoen canic nayan,
 Hoy ende coren canic oec mayen;
 5 Ja, woudic oec daer omme lopen,
 Ic can oec copen ende vercopen.
 Oec soe benic een temmerman,
 Daer ic noit met en wan,
 Ic ben oec een molder ende can malen,
 10 Ic can oec wel borghen ende qualijc betalen,
 Ic can roden ende hacken,
 Ic can brouwen, ic can backen,
 Ic can dijcken ende dammen,
 Ic can derschen ende wannen;
 15 Noch canic vele dincs meere.
 Eesser enich vrouwe of here
 Die mi wilt hueren tenen knape?
 Al eest dat ic gerne langhe slape,
 Ic ben herde traech te minen werke.
 20 Woude hier iement ane mi leggen merke,
 Die mi tenen knape woude hueren?
 Want ic can wel ter tafelen dueren
 Ende oec canic graven ende luken.

Die ander man.

- Ende ic can binden steinen kruuken
 25 Ende melctelen van erden ghedrayt.

Die ierste man.

En trouwen, die duvel brinct u hier gewait
 Met uwer foberdien te maken.

Die ander man.

- God gheve u ramp in uwe kaken!
 Duncket u wesen foberdie?
 30 Alsoe gerne wondic mijn broet als ghie,
 Want ic hebbe wijf ende kinder thuus.

Die ierste man.

Jaet, het dunct mi een vri abuus:
 Steinen cruuken binden ende melcteylen!
 Condi die wel te gader heilen,
 35 Soe sidi wel een constich man.

Die ander man.

Waendi dat ic noch niet meer en can?
 Ja woudix mi onderwinden
 Ende minen sac van consten ontbinden,
 Ic soude van u maken een peert;
 40 Het soude schinen tien pont weert,
 Swert van hare ende daer toe ru.

Die ierste man.

God brachte mi ane u,
 Ic hore wel, ghi sijt een constenare.
 Soudi mi connen verdriven mijn grawe hare
 45 Ende tien jaer jongher maken van dagen,
 Dat ic minen wive mocht wel behagen,
 Ic soude u gheven goeden loen.

Die ander man.

Jaic, ic sal u maken alsoe scoen,
 U wijf sal duncken om u rasen.
 50 Lietic u in dit busken blasen,
 Ghi sout al ene ander varruwe ontfaen,
 Ghi sout werden alsoe ghedaen,
 U wijf en soude u niet connen gekinnen.

Die ierste man.

Bi mijnder trouwen, daer seldi ane winnen,
 55 Op dat mi dat mach ghescien.

Die ander man.

Bi gode, uw wijf saelt wel sien,
 Als ghi weder tot hare comt.

Die ierste man.

Alsoe en moetic nemmermeer sijn verdoemt
 En saelt mi niet costen van minen miten.

- 60 Si pleeght mi alte dicke mijn lelicheit te verwiten,
 Dat ic seldom met vreden leve.
 Hout, siet, ic sal u gheven
 Dese goede borse ende tghelt daer toe.
 Ic vercocht gisteren mine goede coe;
 65 Daer es tgheelt in al gheheel,
 Dat seldi hebben tuwen deel.
 Si gout tien schillinc ende veertich pont.

Die ander man.

- Hout, set dat busken ane uwen mont
 Ende blaest stijf met al uwer macht.
 70 Ic hebbe soe menich const volbracht,
 Ic sal emmer dese oec volbringhen.

Die ierste man.

Salix iet te bat singhen?
 Want dat en constic noit geleren.

Die ander man.

- Jaghi, en u varwe sal u verkeren
 75 Ende u stemme sal werden claer.

Die ierste man.

Keren, god gheve u een goet jaer,
 Tot alden ghelde wetix u danc;
 Machic beteren ane minen sanc,
 Soe eest tghelt te male behouden.

Die ander man.

- 80 Nu blaest in, dat god moest wouden.
 Ja boye, nu sidi een man.
 Ic swere u bi sente Jan,
 Dat hi niet en leeft op desen dach,
 Die u met oghen noit en sach,
 85 Dat hi u niet kinnen en sal.

Die ierste man.

Nu wouts god ende goet gheval,
 Hoe ic sal varen met minen wive.

- Des es leden vier daghe ende vive,
 Dat si mi mijn lelicheit verweet.
 90 Nu willic thuusweert gaen gereet,
 Ende laten haer sien hoe ic haer behage.
 Si heeft ghedaen soe grote claghe,
 Dat ic lelic was ende out;
 Dies en hebbic nu nemmermeer scout,
 95 Want mijn anschijn heeft nu een ander huut.

Die ander man.

Dat doeghet, ende tghelt vander coe es in de muut.

Die ierste man.

- En trouwen, ic ben ghebetert an mijn springen.
 Hulp god, hoe claer salic nu singen!
 Nu hebbe god lof ende danc,
 100 Ic ben ghebetert ane minen sanc
 Alsoe wel als ic ane mijn scoenheit bin.
 O wijf, mijn minnekijn, laet mi in,
 Ende comt, besiet mi nu!

Sijn wijf.

- Keren, siet met desen scu!
 105 Wat duvel, wie heeft u soe begaet?

Die ierste man, haer man.

Ic hebbe in enen joeghtborren ghebaet.
 Hebdi mijns nu eneghen lost?
 Dese scoenheit heeft mi ghecost
 Tgheelt van onser coe alheel.

Sijn wijf.

- 110 En trouwen, dies hebbe die duvel deel,
 Hebdi tgheelt hier omme ghegheven?

Die ierste man, haer man.

- Jaic, ende mi en es niet bleven,
 Die borse ic gafse oec met,
 Ende hi heeft mi een busken an minen mont geset,
 115 Daer bliesic in al mijn macht,
 Ende daer quam uut soe groten cracht,
 Dat ic ben worden aldus scoene.

Sijn wijf.

Keren, hoert, dat u god loene,
 Een wijf vare wel met desen man!
 120 En trouwen, die duvel brachter mi an.
 Ghi sijt recht swert al een moriaen.

Die ierste man, haer man.

Wat duvel! benic alsoe ghedaen?
 En benic niet scoene, wit ende claer?

Sijn wijf.

Jaghi, ghi sijt een quaet jaer:
 125 Ic en sach noit leliker creature.

Wat, Gheert, lieve ghebure,
 Comt ende besiet minen man!

Gheert, sijn ghebuer.

Wat Goesen, bi sente Jan,
 Wie heeft u alsoe begaet?
 130 Ghi hebt emmer in ene weedtcupe gebaet:
 U anschijn es al met swerten bestoven.

Die ierste man, haer man.

Ay mi, ende benic al verscoven?
 Es dit emmer seker waer?
 Latet mi doch sien in enen spiegel claer,
 135 Dat ic mi selven mach anesien.

Sijn wijf.

En trouwen, dat sal u ghescien.

Die ierste man, haer man.

Hulpe, hulpe, goede lie!
 Des wonders ghelijc en sach ic nie,
 En was nie man aldus bedroghen.

Sijn wijf.

140 Ghi wanet, dat ic hadde gheloghen,
 Vul ondier sot!

Die ierste man, haer man.

Ghi segt waer, alsoe hulpe mi god,
 Ic mach nu wel een sotkijn sijn.
 Ey uutvercoren minnekijn,
 145 Hulpt mi, dat icx mach werden quite.

Sijn wijf.

Bi gode, ic en gaver niet omme ene mite,
 Al bleefdi ewelijc alsoe ghedaen.

Die ierste man, haer man.

Ic hoere wel, u en leter niet aen,
 Al es mijn anschijn aldus verkeert.
 150 Goede ghebuer, goede Gheert,
 Hoe salicx quite moghen weerden?

Gheert, sijn ghebuer.

Men sal u anschijn met seiken eerden
 Ende met ander dinghen die daer toe hoeren.

Die ierste man, haer man.

Hulpe, hulpe! soe salic versmoren,
 155 Gheet men mi met stilder seiken toe.

Sijn wijf.

Ic woude ic tgheelt hadde van mijnder coe,
 Dat ghi dus wel hebt bestaet,
 Ende ghi in ene scijtputte haet ghebaet,
 Vul ondier keitijf!

Die ierste man, haer man.

160 Al waerdi noch alsoe quaden wijf
 Ende ghi noch alsoe vele daer toe sout seggen,
 Ic salder tgheelt van onser soch an leggen,
 Of ic saels werden quijt.

Sijn wijf.

Keren, nu siet dit scoen abijt,
 165 Dat mijn man heeft ontfaen!

Die ierste man, haer man.

Wat, die lodder gaf mi te verstaen,
 Dat ic soude scoen werden ende wel singen,
 Ende jonc soude werden ende verre springen,
 Ende dat ic u al te wel soude ghenoegeen.

Gheert ghebuer.

170 Bi gode, men moet in dbeste voeghen,
 Hi hevet ghedaen om beters wille.

Sijn wijf.

Keren, goede ghebuer, swijcht al stille!
 Ghi sout mi oec verscoven maken.
 Hi ware weert, dat icken smete onder zijn kaken
 175 Ende hi nemmermeer in mijn huus en quame.

Hierna volgen eenige verwijten van den man aan
 zijn vrouw wegens haar ongeoorloofde verhouding
 tot een „broeder lollaert”, waarop zij antwoordt:

God gheve u ramp, vul keitijf,
 Dan hadde ons beiden niet dan spel.

Die ierste man, haer man.

200 Wattan, het en ghenoeghde mi niet wel
 Tspel, dat ghi daer bedreeft.

Sijn wijf.

Swijt! hets jammer dat ghi leeft,
 Vul ondier plavant!
 Ic sal u smiten op uwen tant!

205 Ghi goede liede, dit spel es ghedaen;
 Ghi mocht wel alle thuisweert gaen
 Ende lopen alle den graet neder.
 Ghenoeghet u, comt alle weder.

AANTEKENINGEN.

Bl. 1 vs. 11 beteekent: de kinderen waren al vroegtijdig het voorwerp van de gunst der goden. Zie *Mnl. Wdb.* VII, 100.

Bl. 1 vs. 14. Deze regel kan beteekenen: maar eene (nl. Venus) was er die hun gaf hetgeen in de liefde het hoogste gesteld wordt, nml. schoonheid. Zie *Mnl. Wdb.* VI, 677.

Bl. 2 vs. 28: voor *enen onsachte doen*, iemand verdriet doen, waarin *onsachte* een bijwoord is, zie *Mnl. Synt.*³ § 118.

Bl. 3 vs. 71: *biden*. Het hs. heeft hier *beide*.

Bl. 3 vs. 85: *riken* = *rike een*. Zie *Mnl. Synt.* § 142.

Bl. 4 vs. 101: *ende* = *ende wi*, terwijl wij. Zie *Taalk. Bijdr.* 135 vlgg.

Bl. 4 vs. 107: *eneghe clusenaren*, d.i. kluizenaars. Het woord *eneghe* komt hier overeen met het mv. van het hd. *irgend einer* d.i. *irgend welche* en moet niet in den zin van *eenich* hd., *einig* d.i. *eenzaam*, worden opgevat. Zie *Mnl. Wdb.* II, 662 vlgg.

Bl. 4 vs. 111. vlgg. Zie *Mnl. Wdb.* IV, 2416.

Bl. 4 vs. 112. De variant heeft: *menegherande moet van gepeinse in mijn gedachte*, d.i. allerlei gedachten doorkruisen mijne ziel.

Bl. 6 vs. 182: *allen bloet* = *al een bloet*, een en al bloed of *al en bloet* = al in bloed.

Bl. 7 vs. 120. De andere redactie heeft:

Dat mynne dus onghenadich es

Dengenen, die hoer sijn onderdaen.

Wellicht moet dan ook in vs. 220 voor „men” *minne* gelezen worden.

Bl. 7 vs. 239 *allen bloet* = *al een bloet*; vs. 240 heeft als een variant *dat hem* (Pyramus) *ter wonden ute woet*. In deze variant moet *tsweert* opgevat worden als de begroeide aardkorst, mnl. *swaerde*, *swaert*, vr. en onz. Zie *Taal- en Ltb.* I, 57; *Mnl. Wdb.* VII, 2474.

Bl. 9. Voor dit verhaal zie *Kaetspel*, LVII en *Scaetspel*, XCVI.

Bl. 12 vs. 124 vlgg. beteekent: zoodat hij spoedig bewerkte dat er met zijn toestemming, enz.

Bl. 12 vs. 131: *harer dochter*; voor dezen genitief zie *Mnl. Synt.* § 172.

Bl. 14 vs. 209: *ghane: scame*, assoneerend rijm; evenzoo vs. 129: *maghen: ghaven*.

Bl. 18 vs. 36. Voor deze constructie zie *Mnl. Synt.* § 318, opm. 3. Zie ook bl. 22, vs. 194.

Bl. 18 vs. 54. Het hs. heeft hier *nu* in plaats van *u*.

Bl. 19 vs. 90. *Dat is alsoe* = dat is zoo. Voor *si* conjunctief vorm met indicatief beteekenis zie *Taalk. Bijdr.* I, 61; *Mnl. Wdb.* VII, 1038; *Mnl. Synt.* § 340 noot.

Bl. 19 vs. 91. Het hs. heeft *slapen*, vermoedelijk onder invloed van het synonieme *slapen werden*.

Bl. 20 vs. 102. *Hier* is door Verdam ingevoegd.

Bl. 22 vs. 216. *Swighen* is hier infinitief, die als subject zonder praedicaatsverbum met het praedicaatsnomen is verbonden. Zie *Mnl. Synt.* § 10.

Bl. 23 vs. 220. Voor het ontbreken van het subject *hi* in dezen zin zie *Mnl. Synt.* § 5b.

Bl. 23 vs. 22. Het hs. heeft: *dat si manlijc anderen quamen te spraken.*

Bl. 24 vs. 55. Voor het gebruik van het ww. *sijn* in dezen zin zie *Mnl. Wdb.* VII. kol. 1106.

Bl. 27 vs. 182 beteekent: Het zou mij spijten als ik de oorzaak was van uwe ontstemdheid.

Bl. 31 vs. 1. De variant luidt *vertelde: verspelde.*

Bl. 34 vs. 99 beteekent: het staat mooi als 't nauwsluitend is. De andere redactie heeft: *dat nauwe staet an uwen voet.* Voor *nuwe* = *nauwe*, zie *Mnl. Wdb.* IV, 2420.

Bl. 38 vs. 280. Aan hs. C is *so gerne* ontleend. Hs. A heeft *met ogen.*

Bl. 39 vs. 313. Hier is de lezing der andere redactie opgenomen. Hs. A. heeft: *want die minne die wille doet.*

Bl. 41 vs. 380. Voor het gebruik van 't lidwoord voor een telwoord zie *Mnl. Synt.* § 95 e.

Bl. 41 vs. 400. Redactie C heeft:

Wat hebbic vergheten, onsalech man,
Die wile ic te spreken adde stade.

Bl. 41 vs. 405 beteekent: *zoo moet hun steeds iets ontbreken, tot-dat ik* (de God der liefde) *mij er in meng, om den vrede tot stand te brengen.*

Bl. 41 vs. 407. Voor den vorm *slapen* zie *Mnl. Synt.* § 259 en *Mnl. Wdb.* VII 1235.

Bl. 43 vs. 495: *te swaren sake* = *te sware een sake voor iemand die.*

Bl. 44 vs. 508. Hs. A. heeft: *opdat ic noit kinne die minne.* De opgenomen redactie is die van C. Het fr. komt met A. overeen:

La nuit ainsinc te contendras,
Et de repos petit prendras,
Se j'onques mal d'amors connui.

De God van Minnen haalt hier zijn eigen ervaring aan.

Chaucer's bewerking komt met C. overeen:

The night shalt thou continue so,
Without rest, in paine and wo,
If ever thou knew of love distresse
Thou shalt mo learne in that sicknesse.

Bl. vs. 539. Zie bl. 41 vs. 407 en aant.

Bl. 45 vs. 558: *maken* kan hier de beteekenis hebben van *worden*; vgl. eng. *to make*, of *doen* moet als hulpww. worden opgevat. Zie *Mnl. Synt.* § 253.

Bl. 56 vs. 377: *soe wert vergaen* = *verginc.* Zie *Mnl. Synt.* § 265.

Bl. 58 vs. 457. De variant heeft hier *hemdekijn.*

Bl. 59 vs. 494. Het hs. heeft in de plaats van *in scerne: in spele.* De nederrijnsche vertaling luidt: *ist uch erst, off ist uch scherne.*

Bl. 60 vs. 552: *in den gedringe* is overgenomen uit hs. B. Hs. A. heeft *der ghederingen*.

Bl. 62. Voor de verklaring van dit gedicht zie C. G. N. de Vooy en W. F. Tiemeijer in *Tijdschrift*, XXXVII, 154; XXXVIII, 311.

Bl. 62 vs. 11. De ontkenning moet hier worden weergegeven door *maar*.

Bl. 88 vs. 16. *Sy* is hier accusatief. Zie *Mnl. Wdb.* VII, 1036—1037.

Bl. 70 vs. 96. Deze regel beteekent waarschijnlijk: wie durft iemand nog de waarheid zeggen? waarheidsliefde bestaat niet meer. *Tselve* in vs. 97 ziet dan terug op *spel*. Zie *Mnl. Wdb.* VII, 1674.

Bl. 71 vs. 38. *Daer = bij God*; vgl. *Stemmen*, 53: Die na der werelt wijs is, voor God is hij sot, ontleend aan I Cor. 3, 19: Want de wijsheid der wereld is dwaasheid bij God.

Bl. 73 vs. 102: *oeck wat = wat ook*.

Bl. 74 vs. 123 *oeck hoe veel = hoeveel ook*. Zie *Mnl. Synt.* § 108 opm. 3.

Bl. 74 vs. 133: *alre oerden moeder is het huwelijk*.

Bl. 89. *Perne* enz. De bron van dit verhaal is onbekend.

Bl. 82 vs. 220. Wat daar soms uitgehaald wordt, daar hebben de Delftenaars geen begrip van. *Weven* heeft hier de dubbele beteekenis van *doen*, *verrichten*, *uithalen* en van *weven* (in Delft waren veel weverijen, vooral van *puuc*, een best soort laken). Voor *die van Delft* = de bewoners van Delft, zie *Mnl. Synt.* § 44.

Bl. 93 vs. 243. Verdam wil lezen *guetsalich*, fatsoenlijk; zie *Mnl. Wdb.* IV, 71, doch ook *Mnl. Wdb.* VII, 101, waar *salich* verklaard wordt als onschuldig, eenvoudig, argeloos.

Bl. 94 vs. 3. *Abyde = Abydos*, stad in Troas op 't smalst van den Hellespont tegenover *Sestos* (mnl. *Sestoën*).

Bl. 103 vs. 64. Bedoeld is *Wilhelm van Orlens*, hoofdpersoon in den roman van dien naam, door Rudolf von Ems. De speer stak niet in het hart maar in den schouder van Wilh. v. O., die pas aan het slot van den roman hertog v. Brabant wordt. Een korten inhoud vindt men bij Goedeke, *Grundrisz* I, bl. 124.

Bl. 103 vs. 80. *Symiatulander* komt evenals *Sigonne* (vs. 78) voor in Wolfram von Esschenbach's *Titurel*, I st. 92 als *Schionatulander*, en is de held van het gedicht, dat alleen den naam van *Titurel* draagt, omdat hij in den eersten regel van het 1ste fragment voorkomt.

Bl. 103 vs. 82. *Ysalde en Tristran* zijn ontleend aan de *Tristan und Isolde* van Gottfried von Straszburg.

Bl. 103 vs. 85. *Zybelye van Zweden*, enz. De bron van deze namen is mij onbekend.

Bl. 104 vs. 88. Anazartes. Bedoeld is Anaxarete, een Cyprisch meisje, dat door hare koelheid haren minnaar Iphis er toe bracht zich aan haar deur op te hangen. Toen ze bij zijn begrafenis nog spottend het venster uithing, veranderde Venus haar in een beeld. Zie Ovidius, *Metam.* XIV, 698 vlgg.

Bl. 104 vs. 123: *vrouwen minne = liefde voor de vrouw*.

Bl. 107 vs. 45 beteekent: geen bewustheid had van wat er om hem heen gebeurde.

Bl. 108 vs. 78. Voor de verbinding van deze twee ongelijksoortige rededeelen zie *Mnl. Wdb.* II, 154.

Bl. 109 vs. 121. *saen*. Het *hs.* heeft *sach*.

Bl. 110 vs. 158 beteekent: maar eerst bevalen zij hem zeer in de gunst van God; zeiden zij hem hartelijk vaarwel; vgl. *enen te Gode bevelen*.

Bl. 110 vs. 165: *soene te ghecrighene van moeder ende vader*, om voor zijn overleden ouders verzoening bij God te verkrijgen.

Bl. 111 vs. 21: *geheit was* = heet gemaakte was (znw.)

Bl. 113 vs. 120: *niet en docht* = niets vreest.

Bl. 116 vs. 26. De uitgaaf heeft *minlike een lieflike kinne*.

Bl. 117 vs. 6: *lieve minne*, liefde voor mijn liefste.

Bl. 118. Voor de liederen van zuster Hadewijch zie ook de critische uitgave van Dr. Johanna Snellen: *Lieder van Hadewijch*, Amsterdam, W. Versluys, 1907 en *Tijdschr.* XXXI, 114. Dit lied staat ten onrechte onder de groep *wereldsche* poëzie, doch kon wegens de verwijzingen in het Glossarium niet verplaatst worden.

Bl. 130 vs. 34 beteekent dat hij een gat in zijn beurs maakt, veel geld uitgeeft; *flassche* in vs. 37 beteekent *lichaam*, *bast*; syn. van het mnl. *butseel*, lederen wijnzak, lichaam.

Bl. 131 vs. 12. Vgl. Tuinman II, 147: *Hebt gy den schild, ik heb de speer*, weet gy een gat, ik weet een nagel, d.i. ik kan wel tegen u op, gij vindt in mij uwen man.

Bl. 138. Voor het lied van heer Daniël zie G. Kalff, *Lied in de Middeleeuwen*, bl. 64 vlgg.; Van Helten in *Tijdschrift* XV, 219.

Bl. 142. Vergelijk voor het geestelijk lied behalve het reeds genoemde werk van Prof. Dr. J. G. R. Acquoy ook Dr. J. A. N. Knuttel, *Het geestelijk lied in de Nederlanden voor de Kerkhervorming*, Rotterdam, Brusse, 1906.

Bl. 160 vs. 109: *voeren: uren*. Voor dit rijm zie V. Helten § 50 opm. 3; Franck § 31.

Bl. 162 vs. 180: Hij zou van eene zoodanige afkomst kunnen zijn, dat ik hem dadelijk zal koopen. Zie *Tijdschr.* XXIII, 280 vlgg. voor het ontbreken der conjunctie.

Bl. 164 vs. 253. Voor het rijm *segt: ghedeckt* zie V. Helten 91d; Franck § 80 en 87.

Bl. 167 vs. 331. Leendertz verklaart hier: Ik heb er nooit over gesproken behalve tot u op dit oogenblik.

Bl. 172 vs. 497 beteekent: Na hetgeen gij gehoord hebt, wil ik het u verder vertellen.

Bl. 173 vs. 530. Leendertz verklaart hier: gij zijt zoo schoon, dat gij met recht de eerste moogt zijn in de oogen van elken man.

Bl. 176. Over het enkelv. *doet* bij het meerv. *verraderen* zie *Mnl. Synt.* § 208.

Bl. 177 vs. 664. Zie *Tijdschr.* XXVII, 245.

Bl. 181 vs. 782. In de plaats van *soe* wil Dr. G. Engels (stelling 16 zijner dissertatie) lezen *sone*. Het is wellicht beter *soe* op te vatten als versterkende partikel van *u*. Zie *Mnl. Synt.* § 325.

Bl. 185 vs. 912. Leendertz merkt hier op: „*Crone draghen* = koningin zijn. Maar is *boven al die leven* nu „daartoe verheven, uitverkoren boven allen” of is het „heerschend over allen”? Mij dunkt het eerste, omdat Sicilië toch ook niet de geheele wereld was. Maar vreemd blijft daarbij vs. 914 *Ic salse minen sone opgheven*; dat kan niet dezelfde kroon zijn”.

Bl. 187 vs. 968. *Bi desen here*. De dichter dacht zich hierbij een crucifix op het tooneel.

Bl. 188 vs. 1012: *sittene*. De slot *e* te stellen op rekening van *blive*?

Bl. 189 vs. 2: *wijtmolder*, *tarwemolenaar*.

Bl. 189 vs. 11: *roden*, *rooien*; vs. 13: *dijcken*, *dijkwerken*.

Bl. 189 vs. 23: *luken*, *stoelen matten*? Zie *Antw. Idiot.* 782.

Bl. 189 vs. 24: *binden*, *krammen*.

Bl. 189 vs. 27: *foberdie*, *zotternij*, *grappen*.

Bl. 189 vs. 28: *ramp*, *kramp*.

Bl. 189 vs. 30: *wondic* = won ic, *verdiende ik*.

Bl. 190 vs. 32: *vri*, *wonderlijk*.

Bl. 190 vs. 41: *ru*, *ruig*, *harig*.

Bl. 190 vs. 49: *rasen*, *dol zijn van verliefdheid*.

Bl. 190 vs. 59: *mite*, *mijt*, $\frac{1}{3}$ penning; geld.

Bl. 191 vs. 67: *gelden*, *opbrengen*.

Bl. 191 vs. 79: *behouden*, *goed besteed*.

Bl. 191 vs. 80 en 86: *wouden*, *zegenen*; vs. 81: *boye*, *vriend*, *kameraad*.

Bl. 191 vs. 86: *geval*, *geluk*.

Bl. 192 vs. 96: *doeghet*, *doet het*; *muut*, *kooi*; in de *muut*, *binnen*.

Bl. 192 vs. 104: *keren*, *uitroep Christus*, *hemel!* scu, *vogelverschrikker*. Voor „met” zie Leendertz, bl. 561.

Bl. 192 vs. 105: *begaden*, *toetakelen*, (ook vs. 129).

Bl. 192 vs. 106: *joeghtborren*, *verjongingsbron*.

Bl. 193 vs. 121: *al*, *als*; vs. 124: *quaet jaer*, *ongeluk* (scheldwoord).

Bl. 193 vs. 130: *weedtcupe*, *blauwkuij*.

Bl. 193 vs. 132: *verscoven*, *rampzalig*, *ongelukkig*.

Bl. 193 vs. 141: *ondier*, *verachtelijk*, *laag* (ook vs. 159).

Bl. 194 vs. 152: *met seiken eerden*, *met urine bewerken*, zooals de vollers doen, die met vollersaarde de wol ontvetten. Zie de aant. van Leendertz; vs. 154: *versmoren*, *doodgaan*.

Bl. 194 vs. 155: *stil*, *stel*, *oud*, *belegen*.

Bl. 194 vs. 162: *soch*, *zeug*.

Bl. 195 vs. 166: *lodder*, *gemeene kerel*, *smeerlap*.

Bl. 195 vs. 174: *smiten*, *slaan*.

Bl. 195 vs. 198: *ramp*, *ongeluk*.

Bl. 195 vs. 199: d.i. *wij hadden alleen maar pret*?

Bl. 195 vs. 207: *graet*, *trap*.

Bl. 195 vs. 203: *plavant*, *smeerlap*.

Verwijs, E.

Bloemlezing uit ...

PT
5425.
.V4
v.3

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

